

CÉTÉNYI LAPOK

---

rendszerűtlen megjelenésű elektronikus történeti folyóirat

Nagycétény pecsétje 1706-ból

2016 / 1

● M U
R S E
P U M

ISBN 978-80-972550-6-0

Cétényi Lapok 2016/1

interneten elérhető a csuthy.sk címen

megjelent 2016-ban

szerkesztő: Csuthy András

ISBN 978-80-972550-6-0

Tartalom:

Előszó	2
Töredékek a nagycétényi hegyközség történelméből I. (1838; 1841) .	3
Pesthy Frigyes kérdőíveire adott válaszok - Nagycétény, Nemespann (1863)	13
A "visszacsatolás" napja Nagycétényben (1938)	19
Szüllő Rezső plébános jelentése 1947-ből	88
Képek jegyzéke	103

A kutatási eredmények bemutatása a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. MKO-SK-1-2016/1-000295 sz., Nyitra vidéki helytörténeti kutatások című kutatási pályázat támogatásának köszönhetőek.

Megvalósult
a Magyar Kormány
támogatásával

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

Előszó

Már régóta érlelődik bennem a kutatásaim során felhalmozódott, nagyobb érdeklődésre méltán számot tartható források teljes közlésének lehetősége. Külön helységenként való közlésüket azért látom célszerűnek, mivel így a helytörténet iránt érdeklődők egy helyen találhatják meg a falujukra vonatkozó fontosabb források átiratát és rövid elemzését.

A most közlésre kerülő források Nagycétény borászattörténetéhez nyújtanak kiegészítő adalékokat, Pesthy Frigyes kérdőíveire adott válaszokat mutatják be, ezen kívül a falu első bécsi döntés során való magatartását részletezik, illetve a második világháború utáni szenvedésekről adnak elsőként pontosabb képet.

Céлом elsősorban nem a minél alaposabb elemzés, hanem a magáért beszélő pontos forrásközlés, melyekből kirajzolódnak az egyes történelmi fordulópontok nagycétényi körülményei és a rájuk adható korabeli megoldási lehetőségek. Ezért a tisztelt olvasóknak azt tudom ajánlani, hogy előbb a források átolvasásába merüljenek bele, melyek értelmezésével maguk próbáljanak meg képet alkotni a korabeli viszonyokról, és csak azután olvassák az egyes bevezető szövegeket, melyek nemcsak értelmezik a történeteket, hanem sajnos gyakran "le is lövik a poént"!

Nem utolsó sorban köszönetemet szeretném kifejezni a forrásokat őrző levéltárak munkatársainak, a munkámhoz használt szakirodalmat rendelkezésemre bocsátó könyvtárosoknak, és mindazoknak, akik bármilyen módon elősegítették e forrásgyűjtemény kiadását. Külön köszönet illeti a kutatói munkám támogatásáért a Bethlen Gábor Alapot.

Remélem e szerény munka megfelelő érdeklődésre talál és a jövőben lesz még folytatása, nem csak Nagycétényre vonatkozóan.

Töredékek a nagycétényi hegyközség történelméből I.

A 2014-ben megjelent több szerzős kiadvány - amely a nagycétényi hegyközség 19. századi krónikáját dolgozta fel, kiegészítve további fejezetekkel – kiadása óta az esztergomi Főkáptalani Levéltárból újabb források váltak ismertté számunkra, amelyek bepillantást engednek a nagycétényi szőlősgazdák nem éppen eseménytelen mindennapjaiba.

Az egyik ilyen forrás szerint 1838 májusában nagy gazság történt a hegyen, mely miatt számos cétényi károsult tiltakozott. Történt ugyanis, hogy a nemespanni hadnagy kirendelte a zselléreket (Asztalos Jánost, Chrenkó Mihályt, Csernák Józsefet, Evetke Józsefet, Kosztolányi Józsefet, Szládecsek Jánost, Tomik Ignácot és Varró Ferencet) a közös községi határ megtisztítására. Mi okból határoztak így nem tudni, annyi bizonyos, hogy a nagycétényi szőlőhegyhez tartozó gátakat, fákat és egyéb növényzetet kivágták, nagy kárt okozva ezzel a szőlősgazdáknak (összesen 37 gazdát sorolnak fel: id. és ifj. Babcsány Ferenc, János és Terézia, Berkes Ferenc és István, Borbély Mihály, Böjtös József, Ficza János, Mihály és Miklós, Gunyis Pál, Gyalog Pál, id. és ifj. Hupka János és Péter, Ivanics Ferenc, Jócsik István és János, Kmetyo János és Mihály, Kósa Mihály, Lenkó György, Magyar András, Riby Ferenc, id. és ifj. Riby János, Selley Ferenc, Susztor István, Szomor Ferenc, Szóke József, Vajda János, József és Mihály, Varga András, János és József). A kár felmérésére a nyitrai és a berencsi elöljárókat kérték fel, akiknek a becslése szerint az elérte a 82 váltó forintot. A cétényiek hivatkoztak a hegyközség 23. és 24. artikulusára is, amely a vessző, illetve falopást büntette. Hogy végül ki fizette a cechet a fennmaradt iratokból már nem derült ki, annyi azonban bizonyos hogy a két falu közti jószomszédi viszony már csak emiatt sem lehetett felhőtlen.

Egy másik forrás szerint, amely az arra illetékes úriszék elé került, 1840-ben nemespanni Babós Lojzi otthon nem léteben sertése kiszabadult és elkóborolt a cétényi hegyre. A hízót annak rendje és módja szerint a szőlőpásztorok kilőttek és nagy lakomát csaptak. A károsult ugyan a hegyen rátalált a tulajdona nyomaira, de hiába kereste igazát és némi kárpótlást, a hegyközségtől nem kapott. A hízót egyébként 26 váltó forintra becsülték. A hegykönyv sajnos ezt az esetet sem tárgyalja, így egyelőre nem tudjuk hogy mi lett ezen disznóság további kimenetele.

N. czétényi major
Keletről.

"N. czétényi major keletről"

Beszédes Sándor 1886: A primási gazdatisztek albuma (Prímási Levéltár, Esztergom)

-mellékelt források-¹

-első irat kezdete-

Tekéntetes Uri Szék!

Méltóztatott Kegyes Pártoló Uraim!

Még az elenyészett 1840ki Evi Szent Mihály nap tájkor történt, hogy mind magam, 's mind pediglen Feleségem Mezei munkában foglalatoskodtunk mint az olyan szegény szerű emberek, a házamnál pediglen senkit sem volt hagynom amennyiben tsak én, és Feleségem vagyunk, melly idő folyta alatt, egy Lásbas Ólban lévő S. V. hizó sertésem már mi módon az Olból ki szabadult, mivel pediglen senki sem volt aki gondját viselte volna, mind az olyan maga partyán indult Marha a Nagy Czétenyi szőlő Hegyre vetődött aholis a szőlő Pasztorok azonnal megis lötték, Felis takarétottak, 's mind közönségessen majd Fele Helységbeliek Vendégeskedett sertésem husából -. Mi Feleségemmel haza jövén a sertést minden felükeressük tudakoljuk, de senki nyomában nem tud igazétani Kesőbbben fel vetődöm történetből a N. Czétenyi szőlő Hegyre, és ott Feltanáltam hizómat, de már akkor husából majd mit sem kaptam, és e szerint az én sertésemet a N. Czétenyi szőlő Pásztorok Peregekkel edgyüt elilyték -. Eszerint meg betsültetem sertésemet az olyan emberek által akik előtt esméretes volt a sertés, 's tanálták betsú szerint Huszon hat az az 26. Vf holott Attyafiai közt meg irt 32. Vf vagy többetis, jártam azontul elegett már a Peregekhez, 's már az Helység Biráihoz, már pediglen a helybeli Tisztséghez sehol semmit sem kaptam -.

Mind ezeknél fogvá a Kintelenség a szükség arra birt, hogy bator vagyok a Tttes Nagy erdemű Uri Széket megkeresni alázatos Folyamodásom által Könyörögvén
alázatosan %

---

¹ Főképtalan Levéltár Esztergom, Tit. V, 41 No. 82.

-második oldal-

alázatosan az Igazságnak ki szolgáltatásáért,
hogy tetemes Kárómat szegény ember létemre ugyaz azok
által akik sertésemet tenkre tettik megfizettetni ki esz-
közölni alázatosan Könyörgöm Kegyes hatalmoknál fog-
vá méltóztassanak -. Aki Isten Ő Szent Felsígitül
Minden jótt kíváván maradok.

A Tekéntetes Uri Szék Kegyes Karjainak

Alázatos Szegény Szolgájok
Ns Babós Lojsi Ns
Panyi Lakós.

-negyedik oldal-

N: Czétény

Az
Ő Herczegsége Kegyes Esztergomi
Primás, és Érsek Nagy erdemü Te-
kéntetes Uri Szék Kegyes Karjai-
hoz alázatos Könyörgő Levele

a már bent megirt
Pann Helység Lakósák

-második irat kezdete-

I.

Méltóságos Uraság Kegyelmes Uraink!

Mi alól irattak N. Czétényi Primatiális Helység lakosi, és a Méltóságos Uraságnak örökös Jobbágyi alássan nyujtyuk panaszinkat, a Méltóságos Uraság Kegyes színe előtt ezek 'eránt: t. i.

'A mi Határunk egészen adó alá vagyon vetve, és abból a járandó Dézsma a Mlgos Uraságot illeti, a mi attúl el marad, élelmünket és más szükségünket abból pótoljuk: történt pedig [ddi] 23ae Mai, hogy 'a Nemes Panyi Helység Hadnagya ki parantsolta Panyi Zsellérekét hirünk 's tudtunk nélkül szöllő hegyünkbe ut sub |: az árok mellyel szöllő hegyünk körül van véve egészen a miénk, azon Zsellerek által ki vágatta, nem csak az Árokba, de még az árkon bévülis álló Kissebb és nagyobb gyümölts és gyümölstelen álló és élő fákat, a mint a Berentzi és Csehi Bírák betse ut sub ||: bizonyétya. – Már Nálunk erdeink nem lévén igen nagy betse van a fának, mi azért Kár vallott és alább meg irt Jobbágyok, alássan folyamodunk a Mlgos Uraság Kegyességibe, méltóztatna Kegyessen el rendelni 'a mi Káraink vissza pótlását.

Kár vallottaknak neveik le írása.

No.		No.		No.	
1. Sélleÿ	Ferencz.	13. Ribÿ	Ferencz.	25. Babtsány	János.
2. Jótsik	Istvány	14. Varga	András.	26. Böjtös	Jóseff.
3. Ivanits	Ferencz.	15. Varga	János.	27. Kmettyó	János.
4. Gyalog	Pál.	16. Varga	Jóseff.	28. Kmettyó	Mihály.
5. Ribÿ	Ján ifju.	17. Jótsik	János	29. Ficza	Miklós.
6. Vajda	János	18. Susztor	Istvány.	30. do	Mihály.
7. Borbély	Mihály.	19. Szomor	Ferencz.	31. do	János.
8. Hupka	János.	20. Berkes	Istvány.	32. Hupka	Ján Ör.
9. Kósa	Mihály	21. Szöke	Jóseff.	33. do	Péter
10. Vajda	Mihály.	22. Lenkó	György	34. Gunyis	Pál.
11. Vajda	Jóseff.	23. Babtsány	Fer. Ör.	35. Babtsány	Terézia
12. Ribÿ	Ján Ör.	24. Babtsány	Fer ifiú.	36. Berkes	Ferencz.
				37. Magyar	András.

Alább irattak %

-második oldal-

Alúl meg irattak N. Czétényi Helység és Hegység Bírái meg ösmérjük és igaznak állétyuk mind azon bal történeteket, és 'a Panyiak által tett hatalmasságokat szöllő hegyünkön, mellyek bent ki vagynak téve, azon föllül, alássan jelentjük, hogy vagynak nekünk 'a szöllő hegyünkhöz tartozandó harmincz két Árticulussaink, hajdant a Mlgos Uraság meg erőséttésivel, és helybe hagyásával, melly Árticulusok szerint büntetődnek a Hegyen történt és történendő Károk, és így –

23dik Articulus így szöll – Ha valaki egy Kéve vesszöt lop, annak

büntetése fl. 1. a Kárvallotté, Hegységnek pedig 40 d
24dik Articulus így szól, - Ha valaki erősebb és szerszámnak való
fát lop, annak büntetése fl. 2. minden darabért, melly a Kár val-
lott gazdát illeti, Hegységnek pedig 40. d. Hatalmasságért pedig
duplán büntetődik.

Mind ezek után a midön mind ezek 'eránt hiteles bizonysgot ten-
nénk mély alázatossággal maradunk N. Czétént 7a Junii 1838.

Mlgos Uraságnak
Kegyelmes Urainknak

per me Franciscum Jótsik mpa
jur. Loci Notarium.

Örökös hív Jobbágyi
Hegy Bíró Meszáros Jós. (P)²
do Dudás László
Bíró Szomor Ferencz.
Tör. B. Kósa Mihály
Esküdt Borbély Fer.
Hupka János.
Szöke Jóseff.
Taczman Márton.
Kurtsa Ferencz.
Ravasz András.
Riby János.
Berkes Ferencz.

-negyedik oldal-

ad Nr Prot. 130.
cum % et :|:

I.

A.

Méltóságos Uraságnak Kegyel-
mes Urainknak alázatossan
nyújtandó.

bent meg irt N. Czétényi Kárvallot-
tak jelentése, és Bírának meg ösmé-
rése, és alázatos folyamodása :|:

---

² Az 1799-es keltezésű falupecsét

-harmadik irat kezdete-

I.

Mű alól meg irattak Nagy Czétényi Hegy Birák ki tudakoztuk Kik légyenek azon Panyi Zsellérek, a kik ddo 23ae Máí Hadnagyok által-Ki parantsoltattak szőlő hegyünkön tett fáknak ki vágására Kiknek Neveik ekképpen adódnak elől t. i.

No.

1. Kosztolányi Jóseff.
2. Asztalos János.
3. Tomik Ignác.
4. Evetke Jóseff.
5. Varró Ferencz.
6. Csernák Jóseff.
7. Chrenkó Mihály.
8. Szládecsek János.

alázatosan bé jelentik.

Hegy Bíró Mészáros [Jós...]
do Dudás László. (P)

per Franciscum Jótsik mpa
jur. Loci Notarium.

-második oldal-

Azon Panyi Zsellérek neveik kik
N. Czétényi Szőlő hegyre fát vág-
ni ki küldettek.

∴

-negyedik irat kezdete-

I.

Mi alúl meg irattak Nemes Nyitra Vgyében két rendbéli ~~Helységek~~ úgy mint Berentsi, és Csehi Helységek hiteles Bírái ez irásunk által hiteles bizonytságot teszünk, hogy a Nagy-Czétényi Hegység és Helység meg kívánván minket azon nevezetes Kárnak meg betsülésire, melly Károkat a Panyi lakosak el követtek és okoztak a Czétényi szőlő hegyen, ~~melly Károkat~~ mi: Lelki ösméretink szerint ~~mi~~ um hites [Birákk] meg vizsgáltuk és megis betsültük 'e szerint t. i.

1o ~~Rész szerint~~ horogfáknak, ~~rész szerint~~ és gerendakknak rész szerint gyümöls, rész szerint gyümölcstelen élő fák, ki vágattattak, és Panra elis vitettek No 48. darab, általunk meg betsültetett darabja egy főrnt harmincz Kraiczáral váltóban téssen fl. w. 72.

2o Azon Kévül ki vágattatott, és Panra elis vitetett No Két sze-

kér gally és ágak, betsültetett tiz wáltó forintokra.
És így özvessen az egész meg általunk betsültetett Kárnak Sum-
mája 82. wáltó forintokra föl mégyen bizonyétyuk. N.
Czétény 30a Mai 1838.

Berentsi Bíró	Lőrincz Jakab. +
Tör Bíró	Varga Ferencz mk
Esküdt	[Gulka] Ferencz. X

Csehi Bíró	Száraz Pál X
Tör Bíró	Polin Jóseff. X
Esküdt	Csámpay János. X

-második oldal-

Anno 1838. ddi 30ae May.

Horogfa és Gerendáknak való fa. No 48. darabja f. 1. x 30.
Két Szekerre való vékony fa. . . . . f. 10.

Berentsi Hiteles Bírák

Bíró Lőrincz Jakab. X
Tör. B. Vargha Ferencz
Gulka Fer. X Mp

Csehi Hiteles Bírák

Bíró Száraz Pál. X
Tör. B. Polin Jos. X
Esküdt Csámpay Ján. X

Akkori költség fl. 14. x 39 –

-ötödik irat kezdete-

47.48. [ig] Controversis Cumuli
9 41-40-ig [kifizetés] által foglaltak
11 39-38 12 -
12 38. 37 13 -
15 37-36 14 - ez eránt utasítás adandó

A szöllő-gátból a fák kivágattattak [...] 1838ik Évi
majus 3án 's 5kén a' kár berentsi 's Csehi Bírák
által 82 f [betsültetven]

Miszáros József
Dudás László
Veres János
Gugh Janos
Szomor Ferentz
Kósa Mihály
Hupka János Czétényi Tanúk

-hatodik irat kezdete-

I.

Mi alól meg irattak Nemes Nyitra Vármegyében két rendbéli úgymint Berentsi, és Csehi Helységek hiteles Bírái, ez írásunk által hiteles bizonysgot teszünk, hogy a Nagy Czétényi Primateális Hegység és Helység Bírái meg kívánván bennünket, azon nevezetes Károknak meg betsüllésire, mellyeket Panyi lakossak el követtek és okoztak, a Czétényi szőlő hegyen; mi Lelki ösméreteink szerint, u. m. hiteles Bírák meg vizsgáltuk megis betsültük 'e következendő módon. t. i.

1o: Horogfáknak, Gerendáknak, résszerint gyümölts, résszerint gyümölstelen élő fák, ki vágattattak, és Panra elis vitettek u. m. 48. darabból állók, általunk meg betsültetett minden darab, egy forint Harmincz Kraiczárokra wáltóba, annak díjja tészen fl. 72.

2o Azon kévül ki vágattatott, és Panra el vitetett, Két szer gallyak és ágak, betsültetett Tíz wáltó forintokra; és így az egész általunk meg betsültetett Kárnak Summája 82. wáltó forintokra föl mégyen bizonyéttuk. N. Czétény 30a Mai 1838.

Berentsi Bíró	Lőrincz Jakab. +
do Tör. B.	Varga Ferencz m.k.
do Esküdt	Gulka Ferencz. X
Csehi Bíró	Száraz Pál X
do Tör B.	Polin Jóseff. X
Esküdt.	Csámpai János. X

-második oldal-

:||:

I.

Nagy Czétényi Szőlő hegyen Panyi lakosok által tett Károknak megbetsülése.

N. Czetényi szőlő
dél nyugatról.

"N. Czetényi szőlő dél nyugatról"

Beszédes Sándor 1886: A primási gazdatisztek albuma (Prímási Levéltár, Esztergom)

Pesthy Frigyes kérdőíveire adott válaszok - Nagycétény, Nemespann

A már régóta ismert Pesthy Frigyes kérdőívére adott válaszok³ teljes közlése eddig Nagycétény, sem Nemespann esetében nem történt meg, csupán fénymásolatban volt ismert.⁴ Már korábban is kiemeltük ezen forrás, egyes környező falvakkal összevetve is, alacsony információértékét⁵, amit elsősorban az akkori kitöltők hanyagságára, illetve történeti tudatlanságára vezethetünk elsősorban vissza.⁶ Természetesen e "népi laikus ismeret" szintje és a hagyomány, semmiben sem kirívó az akkori általános (átlag) magyarországi viszonyok között. A válaszok csupán néhány helynévre⁷ adnak érdekes magyarázatokat a népi etimológia szintjén.

Reméljük, hogy a jövőben a már korábban megjelent vármegyei (Komárom esetében félvármegyei) szintű közlések mintájára, a felvidéki vármegyék anyagának közlése, esetleg szlovák nyelvű fordítása is megvalósul. Tudomásunk szerint Szlovákia területéről eddig csak szórványos hasznosítása történt meg, elsősorban magyar nyelvű falumonográfiákban, illetve pecsétani forrásként alkalmazták.⁸

Felhasznált irodalom:

Buday Péter – Csuthy András – Fehér Sándor 2014: A nagycétényi hegykönyv 1807-1922.

Budapest.

Novák, Jozef 2008: Pečate miest a obcí na Slovensku I-II. Bratislava.

Presinszky Lajos 2002: Mit hagytak ránk a századok? Fejezetek Nagycétény történelméből.

Somorja.

Stanislav, Ján 1948: Slovenský juh v stredoveku II.

Vörös Ferenc 2004: Családnév kutatások Szlovákiában. Pozsony.

---

³ OSzK, FM/1 3814/4 Nyitra vm. II. 47 pozitív.

⁴ Presinszky 2002, 14-16.

⁵ 2010 Csal. mar. II/1, 7; Buday/ Csuthy/ Fehér 2014, 46.

⁶ Balázs Gergely plébános esetében, ismerve iskolázottságát és a pályafutását, feltehetően az előbbire gondolhatunk.

⁷ Dűlőneveket lásd: Presinszky 2002, 142-143.

⁸ A mikrofilm változatát a Szlovák Nemzeti Levéltár (SNA) anyagában, lásd Novák 2008.

Helynevek

NagyCzétény községből, Nyitra megyéből.

Az adatgyűjtés a következő kérdőpontokra terjed ki :

1. A megyének, kerületnek, járásnak, széknek neve, hová a hely tartozik. A terület ezen politikai felosztásán kívül némelykor vidék, környék, táj is bír külön elnevezéssel, vagy több falvak csoportozata közös név alatt ismertetik. A hol ilyesmi előfordul, az összeírásban figyelembe veendő, és ha lehet magyarázandó.

2. A k ö z s é g n e k, városnak hányféle neve él most; melyik neve bír csak helybeli elterjedéssel, melyik ismeretes országszerte. – Sajátos jelenség, hogy a magyar és román falvak a körülfekvő szász falvak által Erdélyben német elnevezést nyernek, mely elnevezésről az illető magyar és román falvak lakosainak sejtelmük sincs, és mely név különben is csak kis elterjedéssel bír. Viszont sok szász és román falu magyar névvel is bír, miről az illető szász és román falvoknak tudomásuk nincs. Ily viszonyok az ország minden részeiben foroghatnak fenn, hol több ajku a lakosság, azért felemlítendő.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése? Vagy tán csak különféleképp iratott a mostani helynév?

4. A község mikor említetik legkorábban?

5. Honnan népesítetett?

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hagyományból, írott vagy nyomtatott emlékekből a n é v e r e d e t é r ő l, értelméről, mindegyik nyelvü helynévre nézve?

7. A község határában előforduló többi topographiai nevek, például: mező, dülő, szántó, forduló, legelő, kaszáló, puszta, sivatag, liget, berek, erdő, rengeteg, zug, határ, tanya, csárda; major, szállás, kert, szőlős, árok, rom, irtvány, tisztás, hát, halom, domb, csúcs, - orom, magaslat, fensík, hegy, hegygerinc, hegylánc, szikla, bérc, bánya, barlang, örvény, szoros, zuhatag, forrás, kút, ér, tó, folyó, patak, (megkülönböztetvén minden nevet, melyet ilyen fő- és mellékpatak eredetétől egészen kifolyásáig más folyóba nyert), mocsár, posvány, láp, ingovány, nádas, rét, kompállás, rév, gázló, sziget, fok. stb. Lényeges feladata az összeírásnak, hogy az itt említett tárgyak tulajdon nevei minél kimerítőbben és minél pontosabban följegyeztessenek. A hol lehet, itt is a 6-ik pont alatti kérdés figyelembe veendő. Ide tartozik sokszor a külvárosok, városrészek, utak, térek és utcák neveinek felemlgetése, ha ezen nevekben valami eredetiség lappang, vagy ha nemzeti emlékekkel összekapcsolvák,

és így rólok történetileg vagy nyelvészetileg valami felderítés várható. Mezők, dűlők, szántók, legelők, puszták, rétek, fordulók és hasonló tárgyak neveinél célszerű volna az illető tárgy természeti tulajdonságáról rövid megjegyzést tenni, minthogy abból sokszor felvilágosítást vehetni a név értelmére. Például: Gányér, vizes, lapályos szántó föld Szalontán. Kóstava, szép legelő, erdős hegyek közt. Karakó, csavargó patak. Gyűrűzug, egy zug, mely körül a Berettyó fél kört képez. Ondód, sík fekete föld, néhol szikes Debrecennél. Szódob, egy völgy, mely jól viszhangzik, Biharban. Tőtevény, feltöltött és árkolt szántó föld, Kocsordon. Üllő, álló víz, mely kiszáradni nem szokott, Karcagon. Petrisán, nagy őserdő, melyben őzek is vannak, Békésben. Vica, vízér, melyben sok apró hal van, Békésben. Siskadülő, szántó föld, melyen sok siska terem, Szabolcsban. Megyer, hajdan falu Baranyában, most csak malom. Adacs, pusztá a kecskeméti határban, hajdan falu. Ders, egy tiszta s talán irtott hely az erdőben, biharmegyei Siteren. Bágy, rétes víz, mely igen lassan foly, H. Nánáson. Bokróc, kút cserés, bokros helyen, Margitán. Világos, hogy hol a 2-6ik pontban kért közleményeknek helye nem lehetne, ott a helynévhez legalább ily, a természeti tulajdonságokat illető jegyzéseket mindig csatolhatni.

Végre a 7-ik pont alatti helynevek érdekében van, hogy az illető megnevezett tárgynak f e k v é s e is emlegettessék, t. i. neveztesse a határos, szomszéd területek.

ad 1m %

Nyomatott Hazay Róza betűivel Temesvárott.

-második oldal-

Ad 1m NagyCzétény falu Nyitra megye
alsó járásban kebeleztve – Nyitra völgyében.

ad 2m csak ezen név alatt ismeretes.

ad 3m Ezen községnek hajdanában sem
vált más elnevezése.

ad 4m Ezen község sz István idejében
emléttetol legkorábban, mert Temploma Sz
István alatt 1ső esztergomi Érsek által

építettet⁹

ad 5m A magyarok bejövetele által népesített, minthogy mai napig is egyedül és tisztán magyar ajku a népe, a lakosok magyar nevei is ugyan ezt tanúsítják.¹⁰

ad 6m ugy látszik tisztán eredeti magyar név a falu neve.¹¹

ad 7m NagyCzétény határában előfordul Herbantó nevű alló viz Nagyfalu, és Berencs határ mellett hol utólsó török megszállás alkalmával a törökök és magyarok között történt ütközetben Herban Pascha el esett, innét neveztetik a viz Herbantónak, a mellette lívő nihány fa, egykor erdő hol az ütközet történt mai napig is Attak (: attaquo) erdőnek neveztetik. – Hataraban Papézi dülő földek és rétek csehi határnál, Dinnye földek, Sáskai dülő Szantó föld, hol a 18ik század közepe táján a sáskák mindent megemésztettek – Borsószer jó szántó földek, szőlői: Also-felső hegy e tájon nevezetes bort terem, de leg jobb bor terem a Lópérai dülőben – Haraszt, erdő szőlői határnál, Pétercser egykor erdő, most szántó föld szőlői és pani határnál. –

%

-8. oldal-

---

⁹ Valószínűleg egyházi hagyomány (vö. **Buday – Csuthy – Fehér** 2014, 76-77).

¹⁰ A kérdés valószínűleg későbbi telepítésekre és költözésekre is gondolhatott, amit Nagyczétény és az egész Nyitra vidék vegyes eredetű nevei is tanúsítanak. Valószínű, hogy a folyamatos népmozgások a 18. századra alakították ki a falu 20. századig tartó nemzeti arculatát. Nagyczétényben a nevek többségének eredete ellenére a magyarság került túlsúlyba (vö. **Vörös** 2004).

¹¹ Vö. **Stanislav** 1948, 94 és mások (**Buday – Csuthy – Fehér** 2014, 15).

Farkas erdő, erdőség kéri és berencsi határ-
nál honnét kevéssel ez előtt pusztultak ki a
farkasok – folyó vize a helységtől Czétényké-
nek neveztetik – a másik kisebb csermely Kádám,
a Lapás Gyarmati határból a Czétényin keresz-
tül folyik.

A helységnek felső része Curianak ne-
veztetik, hol mint egy 100 év előtt a KisCzé-
tényi nemesek laktak, s most azoknak zsel-
lereik laknak. NagyCzétény 1863. Dec. 19en

Balázsy Gergely
plebanos

Magyar Jozsef Bíró
Gazdagh Nándor
Jegyző által.

-96. oldal-

Helynevek

Pann községből, Nyitra megyéből.

[a kérdőpontokat lásd ahogy Nagycéténynél]

Ad 1m

-97. oldal-

Ad 1m Pann magyar ajku néppel,
Nyitra megye, alsó járás

Ad 2m Pann, és Nemes Pann mivel
érseki nemesek lakják.¹²

Ad 3m más elnevezése nem tudaték,

Ad 4m 17ik század Közepén említettik
legkorábban

---

¹² Jogilag ekkor már nem számított. A Verebélyi és Szentgyörgyi Érseki Nemesi Szék falvai közigazgatásilag betagozódtak Nyitra és Bars vármegyébe, illetve Esztergom, Hont, Komárom és Nógrád vármegyébe.

Ad 5m magyarok bejövetelekor népesített, mert szénte magyar ajkuak.

Ad 6m mit sem lehet tudni,

Ad 7m Dülők: Soósvölgy mivel legelője sóstartalmu, és szántó földje jó termő,

Kálazi és Vajki határ mentében, ezen dülőben van Deák családnak nagyobb szerü majórsága, mellyet egy egyemeletes szinten Deák családot illető urilak is diszlt-

- Csorda ut szántó földek – Szarczó,

Töviskes, Szántó földek gyarmati határ

mellett, - Bánya, Eresztvény Szántó

földek – Szöllőhegyei: Zsigárd, es Szarkahegy szöllősi határ mellyett – Tyúkhegy

a falu felett, egykor szöllő hegy, de mivel a Tyukok szoktak szüretelni, most szántó

föld NagyCzétenyi szöllő hegy mentében. –

Kelt Pann 1863. Dec. 19.

Balázs Gergely
plébános-

Cséffáry Imre Bíró

Gazdag Nándor

Jegyző által.

A "visszacatolás" napja Nagycétényben

1938 vidám év volt. Nem csak a reményekkel teli magyarság számára, hanem a bírósági alkalmazottak is "örülhettek", hiszen talán soha nem volt annyi munkájuk, főként az első köztársaság számlájára elkövetett válogatott csínytevések ügyintézésében, mint ezekben az időkben.

Előzmények

Aki nem emlékezhet erre az időszakra¹³, annak is ismerős lehet az első bécsi döntés és annak minden előbb pozitív (?), majd a későbbi fejlemények okán visszajárfordult következménye Csehszlovákiára és az itt élő magyarságra nézve.¹⁴

Az 1938. szeptember 29-i müncheni egyezmény után, október 9-én kezdődtek kétoldalú (cseh)szlovák-magyar tárgyalások Komáromban¹⁵, az ekkor már autonóm szlovák oldalon. A tárgyalások sikertelenségét¹⁶ a szlovák fél akkor örömmel fogadta, bízva a németek támogatásában.¹⁷ A végül kéthatalmi német-olasz döntőbíráskodás¹⁸ ítéletét mindkét érintett fél előre elfogadta. A döntést a többi nagyhatalom is jóváhagyta, de jogilag valójában nem ismerte el.¹⁹ Zárt ajtók mögött történt a határvonal meghúzása az ún. Darányi-vonalat²⁰

---

¹³ A cikk források nélkül már megjelent (Csuthy 2016); Szerencsére még sikerült emlékezőt is találni Ficza Elek (1922) személyében (lásd Cétényke 2015/2, 24; 3, 24, 28; 2016/1, 32). A történetet az ő személyes élményeivel jegyzetelve egészítettem ki. Az első bécsi döntéssel és résztémáival foglalkozó művek irodalma ha nem is könyvtárnyi, de számottevő. Itt most elsősorban az újabb, főként magyar nyelvű és lehetőleg elfogulatlan (?) szakirodalmat használtam. Szlovák szemszögből (vö. Becker 2013, 85. jegyzet), elfogult okmánytár már 3 kötet is megjelent (Deák 2002; 2003; 2005), a magyar nyelvű okmánytár viszont évek óta kiadatlan (Ádám et al. é.n.), remélhetőleg ez hamarosan pótlásra kerül.

¹⁴ A következményeket, pontosabban a második világháború utáni jogfosztásokat itt nem érintjük, hiszen azok nem kapcsolódnak közvetlenül az első bécsi döntéshez (Simon 2014, 35, 217-218), mégha a csehszlovák propaganda erre is hivatkozott (Simon 2014, 11).

¹⁵ Kárpátalja és a ruszinok kérdése is több szempontból marginális maradt a komáromi tárgyalásokon, és bár előbb népszavazás útján, majd még egy 1938 novemberében (Sallai 2008, 139; Becker 2013, 68; Cornelius 2015, 106) és 1939 februárjában is meghíusult megszállást követően történt március 14-16. között, az ismert történelmi fordulópontokkal párhuzamosan, Kárpátalja elfoglalása (Fedinec 2015, 34-36, 38-41, 78, 81-82). A tárgyalásoknak otthont adó Komáromban a hangulat felfokozódott, emiatt gyülekezési tilalmat rendeltek el és statáriumot hirdettek ki (Hruboň – Ristveyová 2014, 13-14, 78-79). Határcidensekre a szlovák-magyar vonalon kevesebb példa akadt közvetlen a bécsi döntést megelőző időszakban (Sallai 2008, 106; 2009, 116-117). Az új autonóm szlovák kormány szinte teljesen felkészületlenül ült tárgyalóasztalhoz, de elsősorban politikai okokból a halogató stratégiájuknak egyetlen célja a minél kevesebb követelés teljesítése volt (Sallai 2009, 109-138, főként 134-136).

¹⁶ Csak néhány említés: Simon 2014, 26-28; Sallai 2002, 264-267; 2008, 113-116.

¹⁷ Zeidler 2009, 273; Cornelius 2015, 103; Természetesen a témával foglalkozó többi szerző ugyanezt az álláspontot képviseli és forrásokkal adatozza.

¹⁸ Sallai 2008, 129, 131-134, 140-143; Indoklás nélkül.

¹⁹ Vö. Sallai 2008, 134, 137-138, 140, 148-149, 187 Nagy-Britannia szóban; Becker 2013, 61-63, 65-67, 73 Nagy-Britannia még részvételével is támogatta volna az új etnikai határokat, Kárpátalja esetében pedig a német véleményt fogadták el. Természetesen ezzel nem minden tanácsadójuk értett egyet.

követve, ám azt az olasz külügyminiszter Galeazzo Ciano javaslatára Nyitra vidékén nem az etnikai határok mentén húzták meg (Ciano-vonal).²¹ A vonalat nagyléptékű (1:750 000) térképen vezették, emiatt a határ pontatlan volt²², s azt Vágsellyétől Tardoskedden át Verebélyig vezetve a határ Nagycétény és Nemespann kataszterén, sőt falurészén át vezetett, így Nagycétény ekkor még nem kerülhetett vissza.²³

A határkiigazítás határmegállapító bizottság révén a következő év március 14-ig folytatódott, amikor azt teljes falucserékkel véglegesítették. Csak ekkor került vissza Nagycétény is.²⁴ Még 1938 szeptember-október folyamán mozgosítás volt Csehszlovákiában²⁵, a bevonultak egy része csak az év végére juthatott haza.²⁶ A nagycétényiek érzelmi kötődéséhez ekkor sem fért kétség.²⁷ Az első bécsi döntést követően

---

²⁰ Darányi Kálmánt, 1935-1938 között miniszterelnök, Adolf Hitler választotta az október 14-i újabb német-magyar tárgyalásokhoz. Az "általa" ismertett magyar álláspontot a visszacsatolandó területekről valójában Teleki Pál és munkatársai az etnikai-elv alapján dolgozták ki (Simon 2014, 17-18; vö. Sallai 2008, 128-129, 691. jegyzet). Ennek hipotetikus elfogadása a szlovák fél részéről csak belső szakértői tanácskozáson merült fel (Sallai 2008, 113). Darányi röviddel a tárgyalások után agyvérzésben elhunyt. A térkép esetleges közlése számomra ismeretlen, de állítólag fellelhető egy példánya Štefan Janšak hagyatékában (SNA, Štefan Janšák – osobný fond, šk. 1; Valo 2015, 8. jegyzet) és reményeink szerint a minket érintő részlet a jövőben közlésre kerül.

²¹ Ciano naplója az adott időszakból (1953 Ciano's Hidden Diary 1937-1938) sajnos számomra eddig nem volt beszerezhető. Az olasz teljes kiadás alapján másnap jegyezte le a belvederi palota eseményeit, mely szerint piros ceruzával új határvonalat javasolt; Ciano 1996, 326; vö. Újpeéry 1987, 79-82; Sallai 2008, 145-146 a végleges térképen zölddel jelölve. Ciano a javaslatát kurtán és gyorsan még Rómában a Palazzo Chigiben vázolta a magyar félnek (Rónai András, Újpeéry Elemér és Villani Frigyes követ) a naplőbejegyzése alapján valószínűleg október 30-án (ha nem kell visszadátumozni). Újpeéry (1987, 79) sajnos a pontos dátumra nem emlékszik, Sallai Gergely (2008, 700. jegyzet) pedig távirat alapján keltez. Ciano (1996, 322-323) visszaemlékezése alapján Esterházy János is feltűnt, azonban már későn érkezett (Sallai 2009, 159-160; Molnár 2013, 112; Cornelius 2015, 105-106). Rónai András visszaemlékezései (1993 Térképezett történelem) is megjelentek, ezt azonban egyelőre nem sikerült beszereznem.

²² Simon 2014, 31; Valo 2015, 256.

²³ Simon 2014, 32; Elsőként Ipolyságot adták át még október 11-én (Simon 2014, 28), s a magyar hadsereg bevonulása november 5-10. között történt meg. Az új területek katonai közigazgatás alá kerültek egészen december 22-ig (Simon 2014, 41-56). Egy titkos javaslat szerint Nagycétényről már korábban lemondtak volna, annak magyar és kommunista jellege miatt. A szántóföldeket és a szőlőhegyet nem sokra értékelték. A határt a Céténykénél kívánták megállapítani. Katonai szempontból az egész falut és Nemespannt is a szlovák oldalon szerették volna tudni (MV SR – ŠA Nitra, pobočka Horné Krškany, Okresný úrad v Nitre, prez. 1939, šk. 40 (inv. č. 406), számozatlan irat, 6-7. pont).

²⁴ Buday – Csuthy – Fehér 2014, 61-63; A cserére javasolt területek sokkal több települést érintettek, ezek a javaslatok azonban a hosszas tárgyalások során nem kerültek elfogadásra.

²⁵ Szeptember 23-án (Simon 2014, 29; vö. Buday – Csuthy – Fehér 2014, 303. jegyzet).

²⁶ A demobilizációt november 16-án rendelték el (Keresteš 2003, 147).

²⁷ Csiffáry Jenő népbírói peranyagában rótták fel neki azt, hogy a mozgosításkor a berencsi állomáson a magyarokat figyelmeztette, hogy tudják hova húz a szívük! (MV SR – Štátny archív v Bratislave, Okresný Ludový Súd Nitra, 12/48, No. 18 Dominik Kováč vallomása: "...sa vyslovil na adresu vojakov, že keď sú aj oblečení ako československí vojaci, však vedia, kde ich srdce tiahne.") A magyarság "irredenta" hangulata ellenére nyugodt magatartást tanúsított (Simon 2014, 29). Az elégedetlenségi akciókról lásd: Sallai 2008, 163-164.

néhányan még katonai árulást is elkövettek.²⁸ A szlovák-magyar viszony ekkor mérgesedett el teljesen.²⁹

A "visszacsatolás" napja

1938. november 2. a felfokozott várakozások ellenére is viszonylag nyugodtan telhetett. A rádióból azonban az este folyamán már néhányan értesülhettek a belvederi tárgyalások eredményéről.³⁰ Ennek ellenére még nem tudhatták, hogy ez számukra mit is jelent majd, s mint kiderül ekkor még senki sem tudta pontosan.³¹

Éjjel 2 óra környékén Pann felől bizonyára hallatszott némi ünnepi "zaj"³², de az ekkor már valószínűleg alvó község még mit sem sejtett. 3 óra felé³³ azonban két kocsin, magyar zászló alatt kb. 50 ember érkezett a faluba (állítólag cigányzenésért), élükön a nemespanni kántortanítóval Csiffáry Jenővel. Bizonyára felkeltve a káplánt Stefanik Lipótot, követelték egy ünnepi mise szolgáltatását. Mivel Várady Béla plébános³⁴ nem volt otthon, a káplán ezt akkor elutasította. Több se kellett az ünnepi mámorban bódult társaságnak és harangozással felverték az egész községet.³⁵ Ekkor körülbelül 800 nagycétényi gyűlt össze a

---

²⁸ **MV SR – ŠA Nitra**, Štátne zastupiteľstvo Nitra, kr. 221, 1938, 3968/1938.

²⁹ 1938-ban a helyzet elmérgesedése ellen több politikai akarat és empátia kellett volna (**Cornelius** 2015, 107) mindkét részről, ami azonban nem volt meg kellő mértékben egyik félnél sem, és ez végül a tárgyalások elakadását is eredményezte. Tartós megbékélés ekkor valószínűleg csak a kétoldalú tárgyalások révén jöhetett volna létre, ez azonban nem csak hogy pusztán feltételezés, hanem a korabeli forrásokból láthatóan utópisztikus elképzelés is (Telekiék az etnikai elvet követve, egyes lakosságú területek esetében ellentmondásba kerülhettek, míg a cseh-szlovák fél elsősorban stratégiai és gazdasági szempontokban gondolkozott. Vö. **Sallai** 2008, 134-136). A reciprocitás elve, egymás kisebbségeivel való zsarolás sem segített a helyzeten (**Hetényi** 2008, 27-28; **Simon** 2014, 32-33). A szlovák-magyar viszony drasztikus romlására (**Zilizi** 2015, 6) további bírósági iratanyagok is rávilágítanak, s a nem éppen elszigetelt negatív eseteket a nagypolitika is figyelemmel kísérte. Közeli példa: Nyitrán 1939. április és május folyamán diákok bántalmaztak magyarokat, mire a helyi rendőrség intézkedett, hogy a későbbiekben ez ne fordulhasson elő (**Sallai** 2002, 142. jegyzet).

³⁰ **Zeidler** 2009, 274; **Simon** 2010, 225; 2014, 30.

³¹ A csehszlovák fél gyors 1938. november 3-i helyzetjelentése alapján Nagycétény biztos, sőt Kiscétény valószínűsíthető átadásával is számoltak (**Deák** 2005, 29-32 No. 2).

³² A faluban legalább 10 magyar zászlót függesztettek ki és elénekelték a himnuszt, ill. más nemzeti dalokat.

³³ Ficza Elek beszámolója szerint éjfél tájt lehetett.

³⁴ Várady Béla (1884-1953) 1934-1944 között nagycétényi plébános (**Presinszky** 2002, 114; **Csuthy** 2013, 57; lásd még Nagycétény egyházi vizitációit a Prímási Levéltárban), a IV. csehszlovákiai magyar dalosünnep egyik fővédnöke Komáromban..

³⁵ Ficza Elek szerint tüzek égtek a faluban, a harangozás után a községházához gyűltek. A tűzoltószertáron és néhány házon is magyar zászló volt kitéve. A templomnál a magyar himnuszt énekelték. A fiatalok egy része elment Kiscéténybe és azt kiabálták: Éljen Horthy! Egyes ablakokon feliratok voltak olvashatóak: Kassa, Pozsony, Eperjes. Ő is csak reggelre ért vissza. Ekkor már a községháza előtt voltak a csendőrök (3-4 cseh lovaskatona), akiknek fejét hajtottak. 2 idősebb ember, egyikük mankóval, valószínűleg első világháborús sérült, ráverték az egyik ló farára. Fél órára rá az egész katonaság megjelent és verték a népet. Kijárási tilalom volt, még a kapuban állókat is megverték, a kocsmában lévőket szintúgy. Azok jártak a legrosszabbul akik az ünnepi mámor hatásaitól nem tudtak elszaladni. A templomról leszedték a zászlót, de éjjel mindig visszarakták a tető két végére. A katonaság megszállta a falut és akadályokat raktak a falu végére, ahol kihúzták a határt. A verés miatt többen kórházba kerültek.

körjegyzőség előtt, akikhez Csiffáry Jenő rögtönzött magyar nyelvű ünnepi beszédet intézett Magyarország feltámadásáról és a 20 éves cseh elnyomás lerázásáról. A himnusz és más nemzeti dalok eléneklése után a nemespanni küldöttség hazatért. Nagycétényben azonban a kedélyek nem hagytak alább és az ünneplés tovább folytatódott. Kítűzték a magyar zászlót a községházára és betörték a körjegyzőség ablakait is. A reggel 7-kor érkező Tomáš Prajza autóbuszát megdobálták.³⁶ 8 órakor a helyi rendőrfőnök František Bernhardt és Štefan Ševella körjegyző is jobbnak látta Nyitrára menekülni. Autójukat a tömeg hasonló fogadtatásban részesítette. 9 óra körül az arra járó fegyvertelen őrjárat járt pórul. A népfelkelésnek is felfogható eseményeken csak a kiküldött csendőrség és katonaság együttes fellépése tudott úrrá lenni, mondhatni a falu pár órára önerőből szabadult fel az első bécsi döntésnek csupán a hallatára.³⁷

Leleményes volt Kovács Erzsébet tanítónő is. Az osztályában kötelezően kifüggesztett korábbi államelnök Tomáš Garrigue Masaryk képére ráírta, hogy "*Vén gazember*", Edvard Beneš későbbi elnöknek pedig kunkori bajuszt rajzolt és hozzá azt írta: "Mám plán, aký plán, eroplán". Utóbbi képét lakása elé helyezte lábtörlőnek.³⁸

November 4-én 16 órakor Csiffáry Jenőt, Kovács Erzsébetet és más, az ügyben főkolompos (?) személyeket letartóztatták és este 6-kor a nyitra megyei börtönbe zárták.³⁹ Hogy az eset valóban így történt-e, igazából nem tudni, hiszen az érintettek a november 5-i kezdetű bírósági eljárás során tagadták, illetve szépítették a történetekben való részvételüket. Csiffáry Jenő és mások is, elmondásuk szerint nem okozói voltak az eseményeknek, hanem épp ellenkezőleg mindent megtettek azért, hogy a nép megnyugodjon, ne kövessenek el semmi törvénybeütközőt és ne okozzanak kárt.⁴⁰ Egyedül Kovács Erzsébet nem tagadta tettét,

---

³⁶ Prajza volt a nyitra-nagycétényi személyszállítás jogosult bérlője (?), de mivel nem volt magyar, bizonyára ez is közrejátszhatott, hogy a helyi konkurensok nem igazán kedvelték. Szerencséjére, mivel már korábban féltette a biztonságát, megkérte a főbérlőjét, hogy kísérje el az útjaira, akinek segítségével megmenekült a népharag elől. Ficza Elek szerint morva volt és haragudtak rá. Az autóbusz védett helyen volt a Presinszkyéknél, végül el kellett mennie mert kiutálták. Még 1939-ben is járt, utána 1946/47-ben jöttek vissza.

³⁷ A politikai vezetők a magyar lakosságot óvták mindenféle provokációtól, ameddig az átvétel meg nem történik. Nagycétény esete talán azért is egyedi (?), mivel itt ezzel nem törődve de facto függetlenedtek az állami irányítástól, s egyelőre mégsem kerülhettek az áhított országhoz. Összehasonlításképp ennél szervezettebb első világháborút követő akcióért Magyarországon *Communitas Fortissima* címet adományoztak Kercaszomornak.

³⁸ A magyar fordítás nem tudja visszaadni azt a humoros nyelvi leleményességet, mely Beneš politikájának összeomlásakor történő emigrációjára reflektál: Van egy tervem. Milyen terved? Repülőgép!

³⁹ Más irat szerint este 8-kor.

⁴⁰ Csiffáry Jenő állítólag Sevella körjegyző védelmére jött a faluba. Ezt a körjegyző tanúvallomásában megerősítette. Presinszky Vince megakadályozta, hogy a tömeg leszedje a szövetkezeti bolt (szlovák) feliratait. František Bernhardt rendőrfőnök tanúvallomása ugyan terhelő és a valóságot sokban tükrözheti, de mivel eléggé jelentésszagú és nem valószínű, hogy a tömeg megtúrta volna (hiszen reggel el is menekült), kérdés hogy kitől szerezte a viszonylag pontos információit. Saját bevallása szerint a községházán volt és onnan követte az eseményeket.

hiszen tárgyi bizonyítékok is szóltak ellene, csupán annak tantermi nyilvánossá tételét. Elsőként november 5-én Kovács Erzsébetet engedték szabadon, aki Alsószőlőstre távozott édesanyjához. Másodjára Csiffáry Jenőt november 7-én, bár az eljárás kezdetekor ő is rögtön 15 nap előzetes elzárást kapott. Minden bizonnyal azért távozhatott, mert Ševella körjegyző igazolta az állításait. Addigra már eldőlt, hogy Nemespann is visszakerül Magyarországhoz. November 7-én a Culka család, november 9-én pedig további 4 vádlott Vermes József nyitrai ügyvédet bízta meg a bírósági képviseléssel. November 18-án a többieket is elengedték.⁴¹

A tényleges visszakerülés

A két ország közti tárgyalások a kölcsönös falucseréről már 1938-ban megkezdődtek.⁴² Az új, későbbi szlovák-magyar határ véglegesítése 1939. februárjában történt meg. Ezt a magyar fél még 1939. február 27-én is módosító beadvánnyal próbálta megváltoztatni, ami érintette volna a nagycétényi egyházi birtokokat is, de ezt a csehszlovák fél már elutasította.⁴³ Budapesten 1939. március 7-én két példányban írták alá a delimitációs bizottság francia nyelvű végső jegyzőkönyvét.⁴⁴ Ezek alapján kerülhetett Csehszlovákiához: Cseklész, Gány, Barakony, Ó- és Újdogós, Zsitvaújfalu, Mikszáthfalva, Nandrás, Velejte és Barancs, illetve Magyarországhoz: Vága, Alsójjató, Nagycétény, Kalász, Nagyhind, Bori, Hévmagyarád, Felsőzellő, Alsópokorágy, Balogpádár, Felsőfalva, Rekenyeújfalu, András, Ájfalucska, Jászó, Jászómindszent, Rudnok, Aranyida, Mészpest és Bajánháza. Ezen kívül ezen "falucsere" több más település kataszterét is érintette.⁴⁵

1939. március 11-én a nagycétényi községházán ült össze a két ország határmegállapító küldöttsége és megállapodtak a közeli kölcsönös faluátadások és –átvételek módjáról.⁴⁶ A végleges határt itt március 14-én 12 órától számították. A sorrendben 1) Emil Krivoš törzskapitány és egy magyar katonatiszt kicserélte Zsitvaújfalut és Nagyhindet, 2) Vorel őrnagy egy magyar katonatisztnak átadta Kalászt, 3) Horník alezredes átadta Bochésa Tódor alezredesnek Nagycétényt, 4) Václav Jarolímek alezredes és Kopecský törzskapitány

---

⁴¹ **MV SR – ŠA Nitra**, Štátne zastupiteľstvo Nitra, kr. 221, 1938, 3655/1938

⁴² **Deák** 2005, 46-50 No. 17-18; A határkigazításnál Nagycéténnel természetesen az elejétől fogva számoltak (**Deák** 2005, 104-105 No. 45).

⁴³ **Valo** 2015, 260-261 53. jegyzet.

⁴⁴ **Suba** 2004, 69; **Deák** 2005, 333-334, 342 No. 169 Pusztaalmás majorról kapcsolatban úgy egyeztek meg, hogy a jövőben a szerint fog tartozni valamelyik országhoz, hogy annak egyházi tulajdonjoga hogyan alakul.

⁴⁵ **Zudel** 1991, 41; **Deák** 2005, 314, 316 (No. 162 értékelő jelentés); **Valo** 2015, 261 56. jegyzet.

⁴⁶ **MV SR – ŠA Nitra**, OÚ Nitra, šk. 40, prez. 18959/1939 és számozatlan irat; **Bukovszky** 2005, 140-141; **Deák** 2005, 318 (No. 163 egyezség); **Hetényi** 2005, 59; 2008, 44; 2010, 6, 30. jegyzet.

Karvaly Mátyás⁴⁷ és Toronay (?) századosokkal kicserélték Új Dögöst és Alsó Jattót Nyitranagyker maradványára és a 12. számú őrházra, 5) Hrdina pénzügyi ellenőr átadta Klučiarňa udvart (Kulcsárvölgyet)⁴⁸ egy magyar tisztnek. A falvak átadásakor 11:30-kor a két fél a korábbi határról 12:00-ra az új határra tért át és ott vette fel az új pozícióit.⁴⁹ Az államok, ill. határőr családok tulajdonának elszállítására március 17-i határidőt adtak. Az átadás után legfeljebb 30 napig megbízott lehetett a helyiségekben, aki az adminisztratív átállítás megkönnyítése érdekében képviselte a másik országot.⁵⁰ A végleges határ kijelölését földmérő vegyesbizottságokra bízta, addig pedig azt a jelenlévő tisztek cölöpökkel jelölték ki.⁵¹ A hivatalokat⁵², iskolákat és postákat jegyzőkönyv kíséretében adták át az eredeti állapotnak megfelelően. Március 14-én éjféltől március 15. 12 óráig a közeli határmenti forgalmat leállították, csupán a távolsági és vasúti közlekedés maradt érintetlen.

Nagycétény átvételére Alsószőlős felől érkeztek, a találkozási pont a szakrális kisemlékes (az ún. Hármás Mária⁵³) kereszteződéstől kb. 400 m-re délre volt. Az átadás katonai szempontból zavartalan volt. 12 órakor díszkaput állítottak és kirakták a faluban a magyar zászlókat.⁵⁴ A bevonulók a 7. Határbiztosító határőrség 2 gyalogos és 1 golyószórós osztag katonái voltak.⁵⁵ A magyar polgári közigazgatást Majthényi József alispán képviselte, akinek kísérete 10 autóval érkezett. Rajtuk kívül kb. 200 (falun kívüli ?) civil volt még jelen.⁵⁶

---

⁴⁷ 1897-ben született Sopronban.

⁴⁸ Klučiarňa, Tornóc mellett, a második katonai térképezés szerint Čarina Dolina.

⁴⁹ Az ürményi pénzügyőrség nagycétényi ellenőrző részlege 1938-ban a 197. magassági pontnál (Nemespann északi része) volt. Nagycétény átadása után az őrzőjáratok mellett Kiscétényben a nyitrai úton volt állandó háromtagú pénzügyőri ellenőrzés (MV SR – ŠA Nitra, pobočka Horné Krškany, Okresný úrad v Nitre, prez. 1939, šk. 40 (inv. č. 406), No. 161 dōv/1939).

⁵⁰ Sajnos a szlovák fél által javasolt személyek listája (mellékletként) az általunk kutatott iratanyagban nem maradt fenn.

⁵¹ Egy fénykép gyenge közlését lásd: Presinszky 2002, 143.

⁵² Megjegyzendő hogy 1939. március 13-án Štefan Ševella jegyző a nagycétényi körjegyzőség "megszűnté" miatt a Kiscétényre vonatkozó iratanyagot átadta a lapásgyarmati körjegyzőségnek. A körjegyzőség evakuálás miatt már 5 hónapja nem működött hivataloszerűen.

⁵³ A szakrális kisemlékekhez lásd Buday – Csuthy 2015.

⁵⁴ Ficza Elek szerint lóháton fogadták a katonákat. A tűzoltók is jelen voltak, illetve szavaltak. Az akkori bíró (elméletileg Ravasz János; lásd Buday – Csuthy – Fehér 2014, 308. jegyzet) szónokolt és üdvözölte a bevonuló katonákat. A fogadáson jelen volt Várady Béla plébános is, aki az első bécsi döntés után Nemespannon maradt, s csak 1939-ben tért vissza. A két falu között a Mélyútnál volt eredetileg az "őrház".

⁵⁵ A feleknek nem volt érdektelen a határ két oldalán lévő katonaság létszáma és minősége (vö. Keresteš 2003, 147-148), hiszen a békeség törékeny volt. Mi sem bizonyítja ezt jobban, hogy már március 23-án kitört az ún. magyar-szlovák kis háború (Kárpátalja megszállásával kapcsolatos határkiigazító katonai hadműveletek), ami egészen április 4-ig tartott, még ha ennek katonai terminológiai meghatározásáról eltérőek is a vélemények. Annyi bizonyos, hogy a helyzet tovább eszkalálódhatott volna, ha nem sikerül időben a fegyverszünetet (március 24.) követő egyezményt megkötöni (Deák 2005, 380-383), hiszen Budapest bombázását is tervezték és Nyitrán is csapatösszevonások történtek (MV SR – ŠA Nitra, Pamätník ZNB Ivanka pri Nitre; Janek 2004, 66).

⁵⁶ MV SR – ŠA Nitra, pobočka Horné Krškany, Okresný úrad v Nitre, prez. 1939, šk. 40 (inv. č. 406), No. 364/1939 (prez. 689/1939) "Predanie obce Veľký Cetín prevedené po stránke vojenskej bez závad, po stránke

A magyar közigazgatás a második világháború végén a front átvonulásáig tartott⁵⁷, a szovjet csapatok 1945. március 28-án foglalták el a falut.⁵⁸ Ez és a rákövetkező események már azonban egy másik történet.

Felhasznált irodalom:

Becker, András 2013: The Problem of the Hungarian Borders and Minorities in British Foreign Political Thought, 1938-41. PhD Thesis.

Buday Péter – Csuthy András 2015: Nagycétény és Nemespann szakrális kisemlékei és egyéb emlékjelei. Acta Ethnologica Danubiana 17, 169-204.

Buday Péter – Csuthy András – Fehér Sándor 2014: A nagycétényi hegykönyv 1807-1922. Budapest.

Bukovszky László 2005: Államhatalmi változások a Mátyusföldön 1918-1919-ben és 1938-ban. In: Bukovszky L. (szerk.): Mátyusföld II – Egy régió története a XI. századtól 1945-ig. Komárom – Dunaszerdahely, 123-147.

Ciano, Galeazzo 1996: Diario 1937-1943. Milano.

Cornelius, S. Deborah 2015: Maďarsko v druhej svetovej vojne. Bratislava.

Csuthy András 2016: A "visszacsatolás" napja Nagycétényben. Cétényke VI/1, 23-24.

Deák, Ladislav 2002: Viedenská arbitráž 2. november 1938 – Dokumenty I. Martin.

Deák, Ladislav 2003: Viedenská arbitráž 2. november 1938 – Dokumenty II. Martin.

Deák, Ladislav 2005: Viedenská arbitráž 2. november 1938 – Dokumenty III. Martin.

Fedinec, Csilla 2015: "A magyar szent koronához visszatért Kárpátalja" 1938-1944. Budapest.

Hetényi, Martin 2005: Ilegálne prechody štátnej hranice v nitrianskom úseku v rokoch 1938-1945. Vojenská história 9/2, 55-71.

Hetényi, Martin 2008: Slovensko-maďarské pomedzie v rokoch 1938-1945. Nitra.

---

administratívnej príslušné zápisnice prevzali civilné orgány. Obyvatelia obce Veľký Cetín zachovali do 12.00 hod. klud a poriadok. O 12.00 hod. postavili slávobránu a vyzdobili obce zástavami. [...] K prevzatí obce dostavil sa tiež alispán z Nových Zámok dr. Majtényi, doprevádzaný niekoľkými úradníkmi/ celkom 10 aut osobných/. Vo sprievode ďalej bolo asi 200 civilistov a asi 2 čety pešie a 1 četa ťažkých kuľometov, všetko jednotky pohraničnej stráže Hb. 7."; **Hetényi** 2008, 45.

⁵⁷ Érsekújvár lebombázása (1944. október 7. és 14., ill. 1945. március 14.) miatt Verebélyen vesztegeltek a megpakolt vonatszerelvények, ami azt eredményezte, hogy a háború előrehaladta ellenére a környéken nem volt nagy hiány alapvető élelmiszerekből. A visszavonuló német hadsereg az infrastruktúra megsemmisítésével próbálta lassítani az előrenyomuló szovjet csapatokat, köztük a Céténykén átvezető nagycétényi hidat is felrobbantották. Ezt csak 1967-ben, ill. 1992-ben sikerült ismét pótolni.

⁵⁸ **Buday – Csuthy – Fehér** 2014, 68.

- Hetényi, Martin** 2010: Az 1938-as bécsi döntést követően kialakult problémák a szlovák-magyar határövezetben. In: Simon A. (szerk.): Visszacsatolás vagy megszállás? Szempontok az első bécsi döntés értelmezéséhez. Balassagyarmat, 122-139.
- Hruboň, Anton – Ristveyová, Katarína** 2014: "Prinavráténí" Komárno – Komárom "visszatért". Krakkó – Rózsahegy.
- Janek István** 2004: A szlovák-magyar „kis háború” története és eseményei 1939 márciusában. In: Ormos M. – Harsányi I. (szerk.): Kutatási füzetek X. Pécs, 33-68.
- Keresteš, Peter** 2003: Dejiny Ivanky pri Nitre. Bratislava.
- Molnár Imre** 2013: Esterházy János élete és mártírhalála. Budapest.
- Presinszky Lajos** 2002: Mit hagytak ránk a századok? Fejezetek Nagycétény történelméből. Somorja.
- Sallai Gergely** 2002: Az első bécsi döntés megítélése a szlovák és a magyar történeti irodalomban. In: Pásztor Cecília (szerk.): „...Ahol a határ elválaszt” - Trianon és következményei a Kárpát-medencében. Balassagyarmat – Várpalota, 250-274.
- Sallai Gergely** 2008: "A határ megindul, az ország nagyobb lesz..." Pázmány Péter Katolikus Egyetem, doktori disszertáció.
- Sallai Gergely** 2009: "A határ megindul..." – A csehszlovákiai magyar kisebbség és Magyarország kapcsolatai az 1938-1939. évi államhatár-változások tükrében. Pozsony.
- Simon Attila** 2010: Egy rövid esztendő krónikája. Somorja.
- Simon Attila** 2014: Magyar idők a Felvidéken 1938-1945. Budapest.
- Suba János** 2004: Az első magyar-szlovák határ leírása. Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve XXVII-XXVIII, 61-80.
- Ádám Magda et al.** é.n.: Az első bécsi döntés okmánytára – Válogatott iratgyűjtemény. Kézirat.
- Újpestery Elemér** 1987: Végállomás Lisszabon - Hét év a magyar királyi külügy szolgálatában. Budapest.
- Valo, Ján** 2015: Slovensko-maďarská štátna hranica v rokoch 1938-1945. Historica XLIX, 248-265.
- Zeidler Miklós** 2009: A revíziós gondolat. Pozsony.
- Zilizi Zoltán** 2015: 1916-ban születtem, Kolonban – Beszélgetés Esterházy János munkatársával, Bányi Mihállyal.
- Žudel, Juraj** 1991: Zmeny československo-maďarských hraníc v dôsledku viedenskej arbitráže. Slovenská archivistika 26/2, 34-43.

Előzetes a Képes Vasárnappal és a Képes Pesti Hírlappal együtt egy óra 4— pengő, negyedévre 10 pengő 80 fillér. Egyes példányszám ára 8 fillér, vasárnap 12 fillér (a mellékletek nélkül)

PESTI HÍRLAP

Szerkesztőség: Vilmos császár-ut 78. Telefon 112-295. Főosztály: Vilmos császár-ut 78. Tel. 112-295. Értékesítő: Kőrösi L. Tel. 133-296. A hűkök jegyzékét vasárnaponként az apróhirdetéseik élen közöljük

Milyen területek azonnali átadását követelte Magyarország Csehszlovákiától és mi volt a csehszlovák delegáció utolsó ajánlata?

JELMAGYARÁZAT

— 1. Az 50—100%-ban magyarok lakta községek területének északi határa. (Az 1910. évi népszámlálás szerint.)

..... 2. Eltérések ezen határtól az 1880-as népszámlálás szerint — amelyre a csehszlovák szakértők hivatkoznak.

- - - - - 3. Eltérések az 1930. évi csehszlovák népszámlálás szerint.

○ 4. Magyar városok 75%-on aluli magyar lakossal.

⊙ 5. Városok 75%-on felüli magyar lakossal.

A magyar delegáció kisebb eltérésekkel az 1910., illetve 1918. évi 50%-os nyelvhatárt kívánta ugyanazon elvek alapján, amelyeket a németekkel és a lengyelekkel szemben alkalmaztak.

Ezzel szemben október 12-én a csehszlovák delegáció a Csallóközt (kockásan sraffirozott terület) ajánlotta fel és Komáromot kívánta, mint szabad kikötőt. Október 13-án a csehszlovák delegáció utolsó javaslatában a hosszant vonalazott területek átadásába egyezett bele.

A magyar nyelvterület 12.940 km², a Csallóköz területe 1838 km². Az abszolút magyar többségű nyelvterületen 1910-ben 1.030.714 lakos élt, a Csallóköz területén 105.418 lakos. Az október 13-án felajánlott terület kiterjedése 5200 km², lakosságának száma 345.000 lélek.

A Felvidék földrajzi térképe

Pesti Hírlap 1938. október 16.

Az ezeréves magyar Felvidék – részlet (A Pesti Hírlap ajándéka)

Észak-Magyarország térképe (1938) - részlet

Északi határa: Az 1938. nov. hó 5-én megállapított katonai demarkációs vonal.

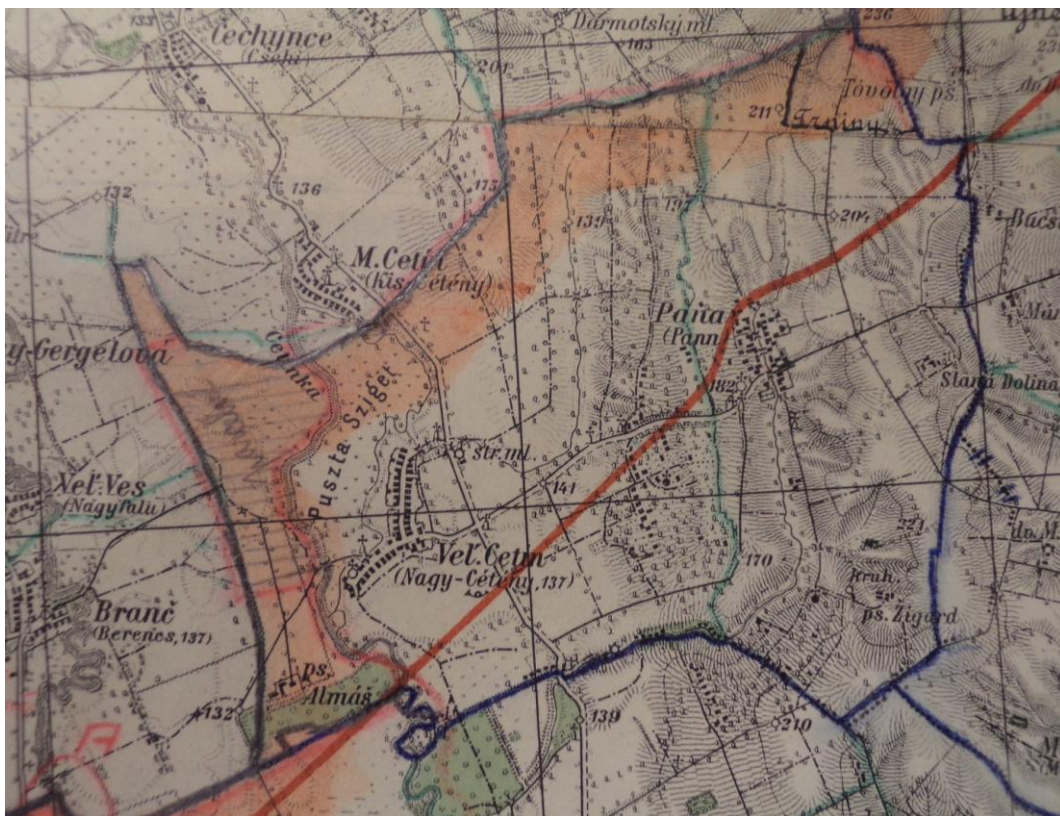
Új vármegyei és járási beosztás (M. kir. Központi Statisztikai Hivatal - M. kir. Térképészeti Intézet)

A katonai demarkációs vonal, amelyen túl még keskeny semleges határöv kerül el, nem jelenti a végleges határt, hanem csupán azt az ideiglenes katonai demarkációs határvonalat szabja meg, ameddig a honvédség megszállja a területeket.

Térképészlet az első bécsi döntés határvonalával (ŠA Nitra)

A kiigazított határ (ŠA Nitra)

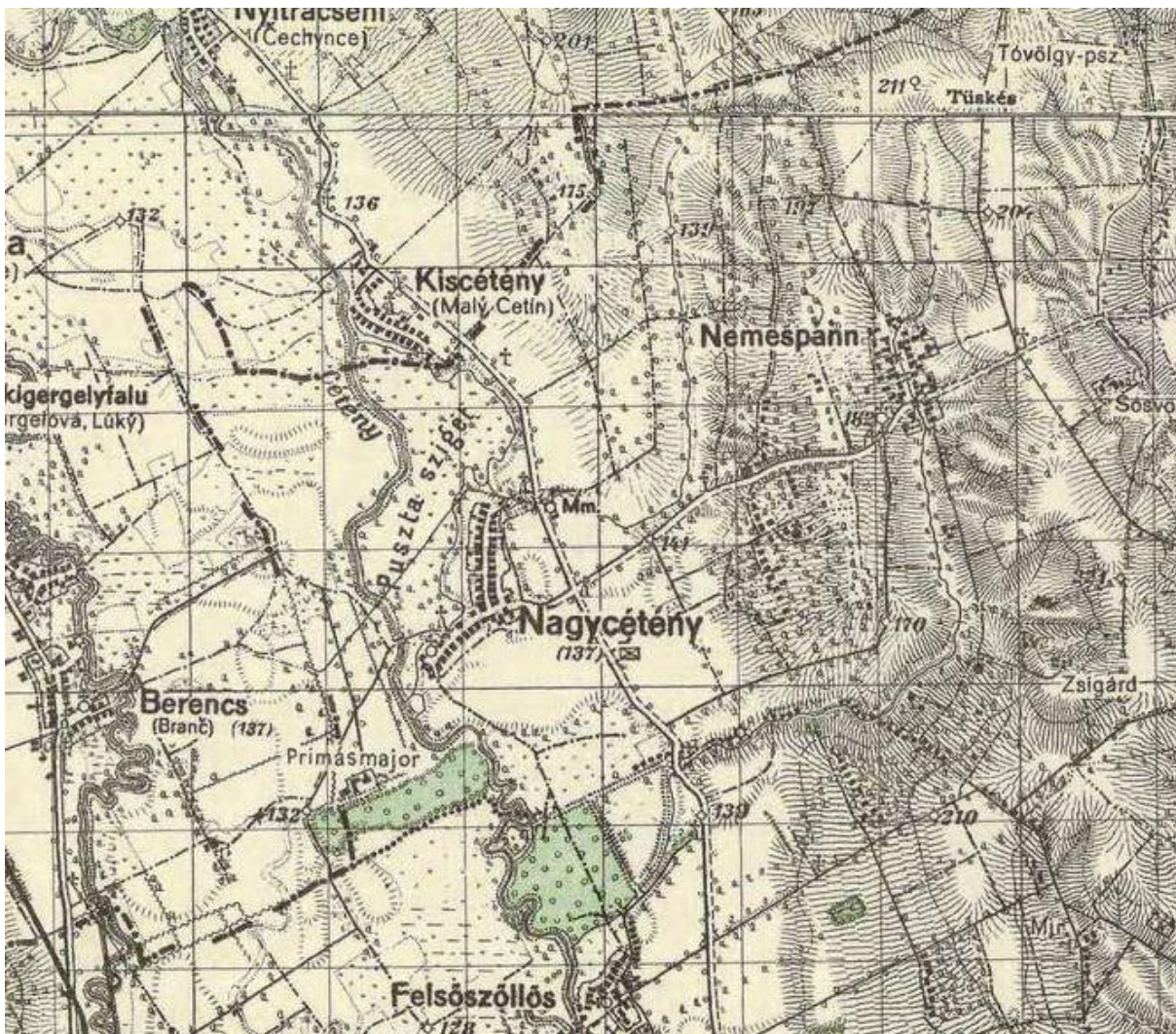
Nagycétény katasztere a visszacsatolás után (ŠA Nitra)

A nagycétényi bevonulási fogadóünnepség 1939 (Nagycétényi Önkormányzat)

Magyarország térképe 1940 – részlet

Az 1939-től érvényes új szlovák-magyar határ Nagycéténynél (1941-es katonai térkép)

-mellékelt források-

Spisová značka: Tk XII 983/38

[18] 2/12

[...] 18/12

[...] 29/12

KRAJSKÝ SÚD V NITRE

súd v

odd.

Trestná vec: a) Eugen Csiffáry j) Ondrej Mészáros

b) Michal Culka k) Stefan Hupka

c) Anton Culka ml.

VÄZBA. d) Anton Culka st.

e) Štefan Fica

f) Jan Csanda

g) Michal Hupka

h) Imrich Prešinský

i) Alžbeta Kováčová

[§]13. [zrék]. na ochr. rep.

Väzba č. 1. a-i) od 4/11 i) do 5/11.

a) do 7/11.

Zatykač vydaný č. e) g) - h) do 12/11.38.

b) - d) f) do 18/11.38.

odvolaný č. 1.

Soznam nákladov č. 1.

Náklady dobytne

Zo zničenia vylúčené radové čísla

Právo chudobných č. 1.

St 3655/38

Odovzdané do spisovne v r.

Spisová značka: Tk XII 983/38

Vs 862/38

Je [l]. por. čís. 57. Spisový obal pre veci trestné Čís. skl. 491

Štátna knihtlačiareň v Košiciach [646/37]

-következő irat-

KRAJSKÝ SÚD V NITRE

Značka spisová

súd v Tk XII 983/38

Odd. č.

Prehľad spisov

o tr. veci proti Eugenovi Csiffarymu a spol.

Číslo radové	Deň, kedy kus došiel alebo povstal	Stručné udanie obsahu	Číslo listu	Spôsob a deň vybavenia
1	2	3	4	5

1	5/11.	Trestné oznámenie	1-2
2.	»	Návrh štátneho zastupiteľstva	2/ v.
3.	»	Hlásenie väznice	3-12
4.	»	Zápisnica o vylúchu obv. Eugena Csiffáryho	13-14.
5.	»	» obv. Michala Culku	15-16
6.	»	» Antona Culku ml.	17-18
7.	»	» obv. Antona Culku st.	19-20
8.	»	» obv. Štefana Ficu	21-22
9.	»	» obv. Jána Csandu	23-24
10.	»	» obv. Michala Hupku	25-26

Jedn. p. č. 60. (Prehľad spisov. §§ 264, 265 jedn. p.) II. Čís. skl. 497
Štátna kníhtlačiareň v Košiciach [348-37]

-következő oldal-

Číslo radové	Deň, kedy kus došiel alebo povstal	Stručné udanie obsahu	Číslo listu	Spôsob a deň vybavenia
1	2	3	4	5
11.	5/11.	Zápisnica o vylúchu obv. Imricha Prešinskeho	27-28.	
12.	»	» obv. Alžbety Kováčovej	29-30.	
13.	6/11.	Hlásenie väznice	31	
14.	7/11.	Zápisnica o vylúchu svedka Štefana Ševelly	32.	
15.	»	Návrh štátneho zastupiteľstva	33.	
16.	8/11.	Hlásenie väznice	34.	
17.	»	Žiadosť a pl.moc	35-36.	
18.	9/11.	dtto	37-38.	
19.	12/11.	Podrobné trestné oznámenie	39-41.	
20.	»	Návrh štátneho zastupiteľstva	41 p. [...]	
21.	13/11.	Hlásenie väznice	42	
22.	14/11.	Určenie termínu	43.	
23.	18/11.	Zápisnica o vylúchu		

-következõ oldal-

Číslo radové	Deň, kedy kus došiel alebo povstal	Stručné udanie obsahu	Číslo listu	Spôsob a deň vybavenia
1	2	3	4	5
24.	18/11.	Referát	46.	
25.	»	Návrh štátneho zástupcu	46 [p. v.]	
26.	19/11.	Hlásenie väznice	47.	
27.	30/11.	Usnesenie	48.	
28.	10/12.	Návrh štátneho zastupiteľstva	48 [p. v.]	
28.	16/12.	Sdelenie	49.	
29.	21/12.	Zápisnica o vylúčení svedka Tomáša Prajzu	50.	
30.	21/12.	Určenie termínu	50 [p.v.]	
31.	29/12.	Zápisnica o vylúčení svedka Jána Greka	51	

-következõ irat-

Četnícka stanica Ivánka pri Nitre, okres Nitra Ivánka pri Nitre 5/11 1938.

Čís. jedn. 28/38,

Vec: Csiffáry Eugen a spol. Násilie proti osobám súkromným.

{P}⁵⁹

St 3655/38

Odpoveď k čís. jedn.

Štátne zastupiteľstvo /

Tk XII 983/38

Prílohy:

N i t r a .

Dňa 3. novembra 1938 o 2 hodine chodil správca ľudovej školy z Pani Eugen Csiffáry v čele davu, pod maďarským práporem po obci Panej a oslavovali pripojenie tunajších Maďarov k Maďarsku tým, že vyvesili v obci asi 10 maďarských práporov, spievali hymnu a iné maďarské národné piesne.

O 3 hodine vtiahol učiteľ Csiffáry na dvoch vozoch v čele asi 50 ľudí pod maďarským práporem do susednej obce Veľký Cetín. Vo Veľ. Cetíni žiadali, aby im rím. kat. kňaz slúžil slávnostnú⁶⁰ omšu. Kňaz to odoprel urobiť. Na to zvonením vzbudili obyvateľstvo obce Veľ. Cetína. Takto sa shromáždilo pred notárskym úradom vo Veľ. Cetíni asi 800 ľudí, ktorým učiteľ Csiffáry v maďarskej reči prehovoril, že oslavujú vzniknutie, že tunajší maďari zbavili sa otroctva v ktorom 20 rokov

⁵⁹ ŠTÁTNE ZASTUPITEĽSTVO v NITRE / DOŠLO: 8. 11. 1938 / STEJNOPIS / RUBRIK / PRÍLOH

⁶⁰ slávnostnú

pod českou vládou v tyranctvu žili. Prevolávali slávu Horthymu, Musolinimu a hanbu československu. Spievali maďarskú hymnu a iné maďarské národné piesne.⁶¹ Po tomto rozoštvaní davu vrátil sa učiteľ Csiffáry do Pani a rozvášnený dav v ktorého v čele chodili Michal Culka, Anton Celka⁶² mladší, Anton Culka starší, učiteľ Imrich Prešinský, Michal Hupka, Štefan Fica a Ján Csanda a iní po obci, pokračovali v oslavovaní a pri tom volali hanbu⁶³ československu, oslavovali Veľké Maďarsko. Z davu niektorí hádzali kamení do notárskeho úradu a hodením kameňom vytkli dve okná.

-következõ oldal-

O 7 hodine napadnul dav autodopravce Tomáša Prajzu, ktorý je národnosť⁶⁴ českej a má koncesovanú autobusovú dopravu Veľký Cetín-Nitra. Michal Culka, Anton Culka mladší, Anton Culka starší v čele davu vykrikovali v maďarskej reči : Zabite toho českého psa, rozbite mu autobus. Na to začal dav hádzať kamením do autobusu a Prajzu. U autobusu rozbili kameňami okno, poškodili iné a spôsobili Prajzovi asi 500 Kč škody a Prajzu poranili. Pred ďalšou újmou uchránil sa Prajza Tým, že z Veľkého Cetína s autobusom ušiel.

O 8 hodine šiel službu konajúci vrch. strážm. František Bernhardt a notár Štefan Ševella autom z Veľ. Cetína do Nitry. Dav v ktoreho čelo sa postavil Ján Csanda a iní, začal do auta hádzať kamením a kričať, zabite tých českých a slovenských psov.

O 9 hodine prechádzala obcou Veľ. Cetín eškadrona drag. pl. 3, ktorú dav kameňami a strelbou napadnul tak, že vojsko, ktoré prišlo do Veľ. Cetína len náhodou, neozbrojené strelnými zbranami, muselo pred útočiacim davom ustúpiť. Teprv neskorej sa podarilo vyslanej vojenskej asistenci a četníctvu rozvášnený dav rozohnať.

Učiteľka Alžbeta Kováčová z vlastného popudu odstránila v triede ľudovej školy obrazy bývalých prezidentov Masaryka a Beneša. Na obraz prezidenta Masaryka napísala "Vén gazember" a takto označený obraz poviesila v školskej triede, kde vyučovala na stenu. Obraz prezidenta Beneša – na ktorom napísala "Mám plán, aký plán, eroplán", ďalej namalovala Benešovi vykrúcený fús. Tento obraz si položila na zem pred dvere svojho bytu, kde sa otiera obuv.

Učiteľ Eugen Csiffáry, Michal Culka, Anton Culka mladší, Anton Culka starší, Štefan Fica, Ján Csanda, Michal Hupka, Imrich Prešinský a Alžbeta Kováčová, boli dňa 4/11 1938 o 16. hod. zatknutí preto, že nimi spáchaní trestný čin vyvolal takú výtržnosť, že ďalšie porušenie

-következõ oldal-

verejného pokoja mohla byť zabránene jedine zatknutím vpredu uvedených vodcov shluknutia.

---

⁶¹ A magyar himnusz és más nemzeti dalok éneklése az 50/1923. sz. törvény értelmében büntetendő cselekménynek minősültek (Simon 2010, 60, 63). Valószínűleg a §14 alapján.

⁶² Culka

⁶³ volali hanbu

⁶⁴ národnosti

Zatknutí sa odovzdávajú dňa 4/11 1938 o 20 hodine väznici krajského súdu v Nitre.

Podrobná zpráva bude predložená dodatočne.

Veliteľ stanice ?
[Vch]. strážm. [Bernhaidt aláírása]

-következő oldal-

[vázba] {P}⁶⁵ Tk XII 983/38
2

Pánu vyšetrojúcemu sudcovi

Tk.

Zasielam s [návrhom] na [konstituovanie] obvinených na obsah trestného oznámenia a uvalenia predbežnej väzby na všetkých obvinených okrem obvinenej Alžbety Kováčovej, ktorú ráčte prepustiť na slobodu, proti [sľubu] dľa §-u 161 [tr. ...] Návrh na uvalenie predbežnej väzby je u ostatných obvinených odôvodnený §-mi 146, 141 č. 2 a 3 [tr. por.] – Potom pošlite spis k ďalšiemu návrhu.

{Štátne zastupiteľstvo v Nitre,}
{dňa 5. NOV. 1938} [olvashatatlan aláírás]

-következő irat-

väznica kraj. súdu v Nitre Čís. 448-456/938-3
{P}⁶⁶ Vyšetrojúcemu sudcovi Tk XII 983/38
v Nitre. 3

[Udávam], že pre zločin / prečin poburovania četníctvom/ [policiou] – zriadencom z Veľkého Cetína. dopravený /á/ Eugen Csifary, Imrich Prešinsky Czulka str., Anton Czulka ml. Michal Czulka, Štefan Ján Csanda Michal Hupka, Alžbeta Kovacsová

Veľkého Cetína. príslušný /á/
snešneho dňa o 18 hod. v tunajšej väznici prevzatý /á/
V Nitre dňa 4. nov. 1938.

tajomník väz. [... služby]

-következő irat-

-4-

⁶⁵ [KRAJSKÝ SÚD v NITRE] / DOŠLO: -5 XI. 1938 / 1 STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

⁶⁶ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -5. XI. 1938 / 1 STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH 9

Väznica krajského súdu v
{P}⁶⁷

Číslo hl. kn. 456/38
Tk XII 983/38

Prijímacia listina.

3

Správa väznice hlási, že dňa 4. XI. 38 o 20 hodine
bol prevzatý do tunajšej väzby:

Meno a priezvisko: Culka Anton ml.
Rodinný stav: slobodný
Kedy a kde narodený: 15-XI 1914 Veľ. Cetín
Súdny okres: Nitra
Náboženstvo: rim. kat.
Občianske zamestnanie:

P O P I S O S O B Y.

Výška 162 cm	Vlasy blond	Nos riadný
Postava stredna	Čelo stredné	Ústa sumerné
Obličaj hranata	Fúzy holene	Zuby chybné
Barva obličaja zdravá	Brvy blond	Oči modre
Brada [končita]	Zvl. znamenie	

S Ú P I S Š A T S T V A A B I E L I Z N E.

Bielizeň: 1 košela, 1 gate, 1 sveter, 1 ponožky
Šatstvo: 2 [kopeníky], 1 kabát, 1 vesta, 1 nohavice
Obuv: 1 topánky, 1 ciapka

D Ô V O D P R I J A T I A.

Prevzatý na základe príkazu súdu v
štátneho zastupiteľstva

prípisu o dodaní (policia, četníctvom atď.) Veľ. Cetín

V Nitre

dňa 4. XI. 938
[olvashatatlan aláírás]
správca väznice

Krajskému súdu

v

Prijímacia listina o prevzatí väžňa, Čís. skl. 143
formulár k § 17 služ. por. pre väznice kraj. súdov Štátna kníhtlačiareň v Košiciach S43-[81]

-következő irat-

-5-

Väznica krajského súdu v
{P}⁶⁸

Číslo hl. kn. 453/38
Tk XII 983/38

Prijímacia listina.

3

4. XI.

Správa väznice hlási, že dňa ~~23. 8.~~ 38 o 20 hodine
bol prevzatý do tunajšej väzby:

Meno a priezvisko: Ficza Štefan
Rodinný stav: ženatý

⁶⁷ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -5. XI. 1938 / STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

⁶⁸ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -5. XI. 1938 / STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

Kedy a kde narodený: 23. 8. 1893 Veľ. Cetín
Súdny okres: Nitra
Náboženstvo: rim. kat.
Občianske zamestnanie: [nádenik]

P O P I S O S O B Y.

Výška 173 cm	Vlasy barnové	Nos riadný
Postava vyššia	Čelo vysoké	Ústa súmerné
Obličaj podlhastá	Fúzy blond	Zuby chybne
Barva obličaja zdravá	Brvy blond	Oči modré
Brada končita	Zvl. znamenie	

S Ú P I S Š A T S T V A A B I E L I Z N E.

Bielizeň: 1 košela, 1 gate, 1 tepla košela, 1 kapesník
Šatstvo: 1 klobúk, 1 kabát, 1 vesta, 1 nohavice
Obuv: 1 bakance

D Ô V O D P R I J A T I A.

Prevzatý na základe príkazu súdu v
štátneho zastupiteľstva

prípisu o dodaní (políciou, četníctvom atď.) Veľ. Cetín

V Nitre

dňa 4. XI. 938
[olvashatatlan aláírás]
správca väznice

Krajskému súdu

v

Prijímacia listina o prevzatí väžňa, Čís. skl. 143
formulár k § 17 služ. por. pre väznice kraj. súdov Štátna kníhtlačiareň v Košiciach S43-[81]

-következõ irat-

Väznica krajského súdu v
{P}⁶⁹

-6-
Číslo hl. kn. 454/38
Tk XII 983/38

Prijímacia listina.

3

Správa väznice hlási, že dňa 4. XI. 38 o 20 hodine
bol prevzatý do tunajšej väzby:

Meno a priezvisko: Hupka Michal
Rodinný stav: slobodný
Kedy a kde narodený: 28. VI. 1917 Veľ. Cetín
Súdny okres: Nitra
Náboženstvo: rim. kat.
Občianske zamestnanie: súkr. úradník

P O P I S O S O B Y.

Výška 171 cm	Vlasy blond	Nos riadný
Postava [vysia]	Čelo stredné	Ústa sumerné
Obličaj hranatá	Fúzy [holene]	Zuby zdravé
Barva obličaja zdravá	Brvy blond	Oči modré

⁶⁹ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -5. XI. 1938 / STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

Brada končíta Zvl. znamenie
S Ú P I S Š A T S T V A A B I E L I Z N E.

Bielizeň: 1 košela, 1 gate, 2 kapesníky, 1 ponožky

Šatstvo: 1 vasenka, 1 klobuk, 1 zim. kabát

Obuv: 1 nohavice, 1 topanky, 1 remen, 1 [žle]

D Ô V O D P R I J A T I A.

Prevzatý na základe príkazu súdu v
štátneho zastupiteľstva

prípisu o dodaní (políciou, četníctvom atď.) Veľ. Cetín

V Nitre

dňa 4. XI. 938

[olvashatatlan aláírás]

správca väznice

Krajskému súdu

v

Prijímacia listina o prevzatí väžňa, Čís. skl. 143
formulár k § 17 služ. por. pre väznice kraj. súdov Štátna kníhtlačiareň v Košiciach S43-31

-következõ irat-

Väznica krajského súdu v
{P}⁷⁰

Prijímacia listina.

-7-

Číslo hl. kn. 453/38

Tk XII 983/38

3

Správa väznice hlási, že dňa 4. XI. 38 o 20 hodine
bol prevzatý do tunajšej väzby:

Meno a priezvisko: Čanda Ján

Rodinný stav: ženatý

Kedy a kde narodený: 20. IX. 1905 Veľ. Cetín

Súdny okres: Nitra

Náboženstvo: reform.

Občianske zamestnanie: mlyn. robotník

P O P I S O S O B Y.

Výška 163 cm Vlasy blond Nos riadný

Postava stredná Čelo stredné Ústa súmerné

Obličaj [hnatá] Fúzy blond Zuby chybné

Barva obličaja zdravá Brvy blond Oči modre

Brada končíta Zvl. znamenie

S Ú P I S Š A T S T V A A B I E L I Z N E.

Bielizeň: 1 košela, 1 gate, 1 kapesník

Šatstvo: 1 sveter, 1 ciapka, 1 kabát, 1 papuce

Obuv: 1 remen

D Ô V O D P R I J A T I A.

Prevzatý na základe príkazu súdu v
štátneho zastupiteľstva

⁷⁰ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -5. XI. 1938 / STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

prípisu o dodaní (policie, četníctvom atď.) Veľ. Cetín

V Nitre

dňa 4. XI. 938

[olvashatatlan aláírás]

správca väznice

Krajskému súdu

v

Prijímacia listina o prevzatí väzňa, Čís. skl. 143
formulár k § 17 služ. por. pre väznice kraj. súdov Štátna kníhtlačiareň v Košiciach S43-[31]

-következõ irat-

-8-

Väznica krajského súdu v
{P}⁷¹

Číslo hl. kn. 452/38

Tk XII 983/38

Prijímacia listina.

3

Správa väznice hlási, že dňa 4. XI. 38 o 20 hodine
bol prevzatý do tunajšej väzby:

Meno a priezvisko: Kovačová Alžbeta

Rodinný stav: slobodná

Kedy a kde narodený: 6. IX. 1913 Dol Nárzd

Súdny okres: Dunaj Streda

Náboženstvo: rim. kat.

Občianske zamestnanie: učiteľka

P O P I S O S O B Y.

Výška 161 cm Vlasý blond Nos riadný

Postava stredná Čelo vysoké Ústa súmerné

Obličaj podlhastá Fúzy Zuby chybne

Barva obličaja zdravá Brvy blond Oči hnede

Brada končitá Zvl. znamenie

S Ú P I S Š A T S T V A A B I E L I Z N E.

Bielizeň: 1 kombiné, 1 galoty, 1 podvasky, 1 pancuchy

Šatstvo: 1 šaty, 1 [kapenik], 1 klobúk, 1 [kalút]

Obuv: 1 topanky

D Ô V O D P R I J A T I A.

Prevzatý na základe príkazu súdu v
štátneho zastupiteľstva

prípisu o dodaní (policie, četníctvom atď.) Veľ. Cetín

V Nitre

dňa 4. XI. 938

[olvashatatlan aláírás]

správca väznice

Krajskému súdu

v

Prijímacia listina o prevzatí väzňa, Čís. skl. 143

⁷¹ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -5. XI. 1938 / STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

formulár k § 17 služ. por. pre väznice kraj. súdov Štátna kníhtlačiaren v Košiciach S43-[31]

-következõ irat-

Väznica krajského súdu v
{P}⁷²

Prijímacia listina.

-9-
Číslo hl. kn. 451/38
Tk XII 983/38

3

Správa väznice hlási, že dňa 4. XI. 38 o 20 hodine
bol prevzatý do tunajšej väzby:

Meno a priezvisko: Culka Anton star
Rodinný stav: ženatý
Kedy a kde narodený: 10. 6. 1875 Topoľčany
Súdny okres: dtto
Náboženstvo: rim. kat.
Občianske zamestnanie: [hostinsky]

P O P I S O S O B Y.

Výška 162 cm	Vlasy sedivé	Nos riadný
Postava stredná	Čelo stredné	Ústa súmerné
Obličaj okruhlá	Fúzy šedivé	Zuby chybné
Barva obličaja zdravá	Brvy [barnové]	Oči modré
Brada ovalna	Zvl. znamenie kováč ⁷³	

S Ú P I S Š A T S T V A A B I E L I Z N E.

Bielizeň: 1 košela, 1 gate, 1 ponožky, 3 kapesníky

Šatstvo: 1 klobúk, 1 kompl. oblek, 1 topanky

Obuv:

D Ô V O D P R I J A T I A.

Prevzatý na základe príkazu súdu v
štátneho zastupiteľstva

prípisu o dodaní (policiou, četníctvom atď.) Veľ. Cetín

V Nitre

dňa 4. XI. 1938
[olvashatatlan aláírás]
správca väznice

Krajskému súdu

v

Prijímacia listina o prevzatí väžňa, Čís. skl. 143
formulár k § 17 služ. por. pre väznice kraj. súdov Štátna kníhtlačiaren v Košiciach S43-[31]

-következõ irat-

Väznica krajského súdu v
{P}⁷⁴

Prijímacia listina.

-10-
Číslo hl. kn. 450/38
Tk XII 983/38

3

⁷² KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -5. XI. 1938 / STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

⁷³ Valószínűleg félreértés

⁷⁴ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -5. XI. 1938 / STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

Správa väznice hlási, že dňa 4. XI. 38 o 20 hodine
bol prevzatý do tunajšej väzby:

Meno a priezvisko: Culka Michal
Rodinný stav: slobodný
Kedy a kde narodený: 7. IX. 1909. Vel. Cetin
Súdny okres: Nitra
Náboženstvo: rim. kat.
Občianske zamestnanie: kováč

P O P I S O S O B Y.

Výška 162 cm Vlasý blond Nos riadný
Postava stredná Čelo stredné Ústa súmerné
Obličaj podlhastá Fúzy holené Zuby chybné
Barva obličaja zdravá Brvy blond Oči holené⁷⁵
Brada končitá Zvl. znamenie

S Ú P I S Š A T S T V A A B I E L I Z N E.

Bielizeň: 1 košela, 1 gate, 1 ponožky, 2 kapesníky
Šatstvo: 1 sveter, 1 ciapka 1 kož. kabát, 1 kabát
Obuv: 1 nohavice 1 bakance 1 šite

D Ô V O D P R I J A T I A.

Prevzatý na základe príkazu súdu v
štátneho zastupiteľstva

prípisu o dodaní (~~polície~~, četníctvom atď.) Vel. Cetin

V Nitre

dňa 4. XI. 38
[olvashatatlan aláírás]
správca väznice

Krajskému súdu

v

Prijímacia listina o prevzatí väžňa, Čís. skl. 143
formulár k § 17 služ. por. pre väznice kraj. súdov Štátna kníhtlačiareň v Košiciach S43-[31]

-következő irat-

Väznica krajského súdu v
{P}⁷⁶

Prijímacia listina.

-11-
Číslo hl. kn. 449/38
Tk XII 983/38
3

Správa väznice hlási, že dňa 4. XI. 38 o 20 hodine
bol prevzatý do tunajšej väzby:

Meno a priezvisko: Čiffary Eugen
Rodinný stav: vdovec
Kedy a kde narodený: 13. II. 1895 Paňa
Súdny okres: Nitra
Náboženstvo: rim. kat.
Občianske zamestnanie: učiteľ

⁷⁵ Érdekes elírás.

⁷⁶ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -5. XI. 1938 / STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

POPIS OSOBY.

Výška 179 cm	Vlasy blond	Nos riadný
Postava vysia	Čelo stredne	Ústa sumerné
Obličaj podlhastá	Fúzy blond	Zuby zdravé
Barva obličaja zdravá	Brvy blond	Oči modré
Brada končita	Zvl. znamenie	

S ÚPIS ŠATSTVA A BIELIZNE.

Bielizeň: 1 košela 1 gate 1 kapesník, 1 ponožky
Šatstvo: 1 rukavice 1 klobuk, 1 zim kabát 1 komplet
Obuv: oblek, 1 topanky

DÔVOD PRIJATIA.

Prevzatý na základe príkazu súdu v
štátneho zastupiteľstva

prípisu o dodaní (policiou, četníctvom atď.) Vel. Cetín

V Nitre

dňa 4. XI. 938

[olvashatatlan aláírás]
správca väznice

Krajskému súdu

v

Prijímacia listina o prevzatí väžňa, Čís. skl. 143
formulár k § 17 služ. por. pre väznice kraj. súdov Štátna kníhtlačiareň v Košiciach S43-31

-következő irat-

Väznica krajského súdu v
{P}⁷⁷

Prijímacia listina.

-12-
Číslo hl. kn. 448/38
Tk XII 983/38
3

Správa väznice hlási, že dňa 4. XI. 938 o 20 hodine
bol prevzatý do tunajšej väzby:

Meno a priezvisko:	Prešinský Imrich
Rodinný stav:	slobodný
Kedy a kde narodený:	13. 5. 1914 Vel. Cetín
Súdny okres:	Nitra
Náboženstvo:	rim. kat.
Občianske zamestnanie:	učiteľ

POPIS OSOBY.

Výška 170 cm	Vlasy barnové	Nos riadný
Postava vysia	Čelo stredne	Ústa sumerné
Obličaj okruhlá	Fúzy barnové	Zuby chybne
Barva obličaja zdravá	Brvy barnové	Oči hnede
Brada končita	Zvl. znamenie	

S ÚPIS ŠATSTVA A BIELIZNE.

Bielizeň: 1 košela, 1 gate, 2 kapesníky 1 ponožky 1 klobuk
Šatstvo: 1 zim. kabát, 1 komplet oblek 1 pár boty

⁷⁷ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -5. XI. 1938 / STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

Obuv: 1 pancochy

DÔVOD PRIJATIA.

Prevzatý na základe príkazu súdu v
štátneho zastupiteľstva

prípisu o dodaní (~~polície~~, četníctvom atď.) Vel. Cetín

V Nitre

dňa 4. XI. 38

[olvashatatlan aláírás]
správca väznice

Krajskému súdu

v

Prijímacia listina o prevzatí väžňa, Čís. skl. 143
formulár k § 17 služ. por. pre väznice kraj. súdov Štátna kníhtlačiareň v Košiciach S43-[31]

-következõ irat-

-13-

Tk XII 983/38

4

Zápisnica.

~~okresnom~~

Napísaná dňa 5. novembra
v Nitre
Eugenovi Csiffárym a spol.
pre § 13 zák. na ochr. rep.

1938 pri krajskom súde
v trestnej záležitosti proti

P r í t o m n í b o l i:

Dr. Ján Rybárik v. s. r.
vyš. sudca.
Ivan Vesel ausk.
zapisovateľ.

~~destavivší sa~~

Na nižeuvedené otázky predvedený obvinený odpovedá takto:

1. Krstné meno a priezvisko: Eugen Csiffáry
2. Falošné meno alebo prezývka?
3. Krstné meno a priezvisko spoluzemanžela? neb. Julianna Varšányi
4. Deň, mesiac a rok narodenia? 13. februára 1895
5. Rodisko? Paňa
6. a) Obecná príslušnosť? detto
b) Posledné bydlisko? detto
7. Materinska reč a znalosť iných rečí? maďarská / slovenský
8. Náboženstvo? rim. kat.
9. Rodinný stav? vdovec
10. Hlavné zamestnanie? obvineného? správca-učiteľ
~~vyživovateľa?~~
11. Vojenská služba? vojin v zálohe
12. Stupeň vzdelanosti? učiteľský ústav
13. Nápadná vada telesná alebo duševná a iný zvláštny znak?
14. Hmotné pomery? nemajetný
15. Krstné meno a priezvisko otcovo? Augustin Csiffary

-következõ oldal-

16. Krstné meno a priezvisko (dievčenské meno) matky? Hermina r. Csiffary

17. Ak bol už trestaný a keď áno, ktorý súd, kedy, prečo ho posúdil a kedy odpýkal obvinený svoj trest? nebol

Súd po ustálení totožnosti obvineného označil mu všeobecne trestný čin, z ktorého je podozrelým:

Obvinený po upozornení na obsah § 54 tr. por. osvedčí sa:

1. Za obrancu volím si pravotára.
2. žiadam o ustanovanie obrancu.
3. Nežiadam o obrancu.

Na otázku, ak žiada na svoju obranu dačo predniesť, osvedčí sa obvinený takto:

Obvineniu som porozumel, vinným sa necítim.

Dňa 3. novembra 1938 v Pane oslavovali sme pripojenie k maďarsku, po obci sme išli pod maďarským práporom, spievali sme hymnu maďarskú a iné národné piesne a vyvesené boli v obci maďarské zástavy. Obivateľstvo bolo rozhorčené, že Nitra nepripadla k Maďarsku, ja som si okolo tretej v noci spomenúl na notára Štefana Ševellu, -ktorému som už predtým sľúbil, že keď niečo bude, z Veľ. Cetínu príde ku mne, lebo už predtým cetínčania sa mu vyhrážali, - a požiadal som svojho krstného syna Pallya Tibora, aby

-következõ oldal-

mi dal zapriahnúť povoz, že pôjdem k notárovi. Pallya mi povedal, že sám nemôžem ísť, lebo ma Cetínčania zabiju, to počuli občania a žiadali, aby sme späť priviezli cigáňa, a potom sa k nám pridalo asi 50 ľudí a na dvoch vozoch išli sme do Veľ. Cetína. Išli sme rovno na faru, kde som žiadal kapláňa, aby slúžil slávnostnú omšu, čo však tento odoprel, lebo farár nebol doma. Keď som od kapláňa vychádzal, pred farou bolo už shromaždené množstvo Cetínčanou, dali si vyzváňať, preto som k zástupu prehovoril, aby som dav utíšil a ku poriadku vyzval. Dav ale tiahol k notárskemu úradu, cestou vykrikoval slávu Horthymu, Musolinymu a hanbu československu, spieval maďarskú hymnu a zase som prehovoril pred notárskym úradom k davu, aby som ho uspokojil a utíšil. Neni pravda, že by som bol dav ja rozoštváľ. Ja som dav posielal domov, hovorili, že pôjdu domov spať, na to som sa pobral domov do Pany.

Iné na svoju obranu udat' neviem.

Na to vyhlásené bolo obvinenému

U s n e s e n i e

Na základe §-u 146 tr. por. z dôvodu §-u 141 č. 2. Š. tr. por. uvaľujem na Vás predbežnú väzbu v trvaní 15 dní, lebo ste dôvodne podozrelý, že ste sa dopustili zločinu poburovania a že by ste na slobode vplývaním na svedkov hľadel sťažiť trestné pokračovanie.

Usnesenie berie obvinený na vedomie bez sťažnosti.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

D. a. h.

[Rybárik aláírása]
vyš. sudca

[Csiffáry Jenő aláírása]

[Vesel aláírása]
zapisovateľ

-következő oldal-

V zápisnici pokračované dňa 7. novembra 1938 v prítomnosti nižeuvedených.

Z väzby predvedenému obvinenému bolo vyhlásené

U s n e s e n i e:

K návrhu štátneho zastupiteľstva prepúšťam Vás na slobodu proti sľubu dľa §-u 161 tr. por.

Obvinený berie usnesenie na vedomie, udáva, že bude sa zdržovať v Pani a na predvolanie sa k súdu ustanoví.

Hlasite diktované, schválené a podpísané

D. a. h.

[Rybárik aláírása]
vyš. sudca

[Csiffáry Jenő aláírása]

[Vesel aláírása]
zapisovateľ

-következő irat-

-15-

Tk XII 983/38

5

Zápisnica.

~~okresnom~~

Napísaná dňa 5. novembra
v Nitre
Eugenovi Csiffárym a spol.
pre § 13 zák. na ochr. rep.

1938 pri krajskom súde
v trestnej záležitosti proti

P r í t o m n í b o l i:

Dr. Ján Rybárik v. s. r.
sudca.

Ivan Vesel ausk.
zapisovateľ.

~~dostavivší sa~~

Na nižeuvedené otázky predvedený obvinený odpovedá takto:

1. Krstné meno a priezvisko: Michal Culka
2. Falošné meno alebo prezývka?
3. Krstné meno a priezvisko spoluznana?
4. Deň, mesiac a rok narodenia? 7. 9. 1909
5. Rodisko? Veľký Cetín
6. a) Obecná príslušnosť? detto
b) Posledné bydlisko? detto

7. Materinská reč a znalosť iných rečí? slovenská, viem maďarský
8. Náboženstvo? rim. kat.
9. Rodinný stav? slobodný
10. Hlavné zamestnanie? obvineného? kováč
vyživovateľa?
11. Vojenská služba? voj. v zálohe
12. Stupeň vzdelanosti? ľudovú
13. Nápadná vada telesná alebo duševná a iný zvláštny znak?
14. Hmotné pomery? majetný
15. Krstné meno a priezvisko otcovo? Anton Culka starší

50. Zápisnica o prvom súdnom výsluchu obvineného

Čís. skl. 6

Štátna kníhtlačiareň v Košiciach 211-37

-következő oldal-

16. Krstné meno a priezvisko (dievčenské meno) matky? Márie r. Drančík
17. Ak bol už trestaný a keď áno, ktorý súd, kedy, prečo ho posúdil a kedy odpykal obvinený svoj trest? nebol

Súd po ustálení totožnosti obvineného označil mu všeobecne trestný čin, z ktorého je podozrelým:

Obvinený po upozornení na obsah § 54 tr. por. osvedčí sa:

1. Za obrancu volím si pravotára.
2. žiadam o ustanovanie obrancu.
3. Nežiadam o obrancu.

Na otázku, ak žiada na svoju obranu dačo predniesť, osvedčí sa obvinený takto:

Obvineniu som porozumel, necítim sa vinným.

Po zvonení som išiel na ulicu, poďívať sa, čo sa robí, počul som od ľudí, že Csiffáry bol tam a že hovoril, aby sa držali poriadne, aby nič zlého nerobili, kým to neprípadne k Maďarsku, potom som išiel domov a keď som išiel druhýraz bolo už celkom vidno, pred notárskym úradom bolo hodne ľudí, mali maďarskú zástavu a spievali, asi maďarskú hymnu, notár stál pred notárskym úradom s četm. strážmajstrom, tak som išiel k nemu a povedal som mu, keď keď slečnú z kancelárie pošle preč, že budem s ním držať, aby nerobili občania ďalej škodu, lebo

-következő oldal-

-16-

aj na notárskom úrade rozbité okná my budeme musieť zaplatiť. Notár ma ešte pochválil, na to som videl, že ľudia hádžu kamene do autobusu Prajzu, utekal som tam a hovoril som ľuďom, aby to nerobili. Ja som potom s Antonom Culkom ml., učiteľom Prešinským, Michalom Hupkom a ešte troma odišiel na našom aute do Nitry ešte pred odchodom notára.

Neni pravda, žeby som bol viedol dav, štvál ho, alebo sa účastnil násilností.

Iné na svoju obranu udať neviem.

Na to bolo vyhlásené usnesenie:

Na základe §-u 146 tr. por. uvaľujem na Vás predbežnú väzbu z dôvodu §-u 141 č. 2-3. tr. por.

Obvinený berie usnesenie na vedomie bez sťažnosť.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

D. a. h.

[Michal Culka aláírása]

[Rybárik aláírása]

vyš. sudca

[Vesel aláírása]

zapisovateľ

V zápisnici pokračované dňa 18. 11. 1938 v prítomnosti podpísaných.

Z väzby predvedenému obvinenému vyhlásené bolo

U s n e s e n i e .

Prepúšťam Vás na slobodu proti sľubu dľa §-u 161 tr. por.

Obvinený berie usnesenie na vedomie a udáva, že sa zdržovať bude vo Veľkom Cetíne, prípadnú zmenu pobytu súdu zahľási a na predvolanie sa k súdu ustanoví.

Hlasite diktované, schválené a podpísané. [Michal Culka aláírása]

D. a. h.

[Rybárik aláírása]

vyš. sudca.

[Vesel aláírása]

zapisovateľ

-következő irat-

-17-

Tk XII 983/38

6

Zápisnica.

Napísaná dňa 5. novembra
v Nitre
Eugenovi Csiffárymu a spol.
pre § 13 zák. na ochr. rep.

okresnom
1938 pri krajskom súde
v trestnej záležitosti proti

P r í t o m n í b o l i :

Dr. Ján Rybárik v. s. r.

sudca.

Ivan Vesel ausk.

zapisovateľ.

destavivší sa

Na nižeuvedené otázky predvedený obvinený odpovedá takto:

1. Krstné meno a priezvisko: Anton Culka ml.
2. Falošné meno alebo prezývka?
3. Krstné meno a priezvisko spoluzanžela?
4. Deň, mesiac a rok narodenia? 15. decembra 1914
5. Rodisko? Veľ. Cetín
6. a) Obecná príslušnosť? detto
b) Posledné bydlisko? detto
7. Materinská reč a znalosť iných rečí? slovenská, maďarský
8. Náboženstvo? rim. kat.

9. Rodinný stav? slobodný
10. Hlavné zamestnanie? obvineného? kováč
vyživovateľa?
11. Vojenská služba? nebol
12. Stupeň vzdelanosti? ľudovú školu
13. Nápadná vada telesná alebo duševná a iný zvláštny znak?
14. Hmotné pomery? nemajetný
15. Krstné meno a priezvisko otcovo? Anton Culka st.

50. Zápisnica o prvom súdnom výsluchu obvineného

Čís. skl. 6

Štátna kníhtlačiareň v Košiciach 211-37

-következõ oldal-

16. Krstné meno a priezvisko (dievčenské meno) matky? Mária r. Drančík
17. Ak bol už trestaný a keď áno, ktorý súd, kedy, prečo ho posúdil a kedy odpykal obvinený svoj trest? nebol

Súd po ustálení totožnosti obvineného označil mu všeobecne trestný čin, z ktorého je podozrelým:

Obvinený po upozornení na obsah § 54 tr. por. osvedčí sa:

1. Za obrancu volím si pravotára.
2. žiadam o ustanovanie obrancu.
3. Nežiadam o obrancu.

Na otázku, ak žiada na svoju obranu dačo predniesť, osvedčí sa obvinený takto:

Obvineniu som porozumel, vinným sa necítim.

Dňa 3. novembra 1938 o 4 1/2 hodine šiel som sa podívať, čo sa robí v obci, lebo bol veľký hluč a spev, prišiel som k davu, keď tiahol od kostola k notárskemu úradu, kde som počul učiteľa Csiffaryho rečniť k davu, ktorý ukludňoval a vyzýval, aby zachoval klud a poriadok. Csiffary odišiel a dav pod maďarskou zástavou za spievania maďarskej hymny a za výkrikov hanby Československu, slávy Veľkému Maďarsku, tiahol po dedine. Ja som išiel domov spať a keď som išiel von znovu, bolo asi 6 hodín, lebo notár mi povedal, že Prajza asi nepríde, tak

-következõ oldal-

-18-

ja zaveziem poštu do Nitry, ľudia boli ešte na ulici. Pozdejšie som sa vybral ku svojmu autu a vtedy som počul, že ľudia hádzali do Prajzu kamene, takže musel utiecť. Ja som potom na svojom voze s bratom Michalom a Prešinským a Hupkom odišiel do Nitry, takže viacej neviem, čo sa v obci robilo. Ja som sa demonstrácie nesúčastnil, žiadneho násilia som sa nedopustil. Nevidel som, kto hádzal kamene do notárskeho úradu. Do Nitry som odišiel pred notárom ševellom.

Iné na svoju obranu udat' neviem.

Na to bolo vyhlásené

U snesenie:

Na základe §-u 146 tr. por. uvaľujem na Vás predbežnú väzbu

z dôvodu §-u 141 č. 2. 3. tr. por., lebo je obava Vášho úteku a že by ste pôsobením na svedkov sťažoval beh vyšetrovania.

Obvinený berie usnesenie na vedomie bez sťažnosti.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

D. a. h.

[Anton Czulka aláírása]

[Rybárik aláírása]

vyš. sudca.

[Vesel aláírása]

zapisovateľ

-következõ oldal-

V zápisnici pokračované dňa 18. 11. 1938 v prítomnosti podpísaných.

Z väzby predvedenému obvinenému vyhlásené bolo

U s n e s e n i e.

Prepúšťam Vás na slobodu proti sľubu dl'a §-u 161 tr. por.

Obvinený berie usnesenie na vedomie a udáva, že sa bude zdržovať vo Veľ. Cetíne a na predvolanie sa k súdu ustanoví.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

D. a. h.

[Ml. Anton Czulka aláírása]

[Rybárik aláírása]

vyš. sudca.

[Vesel aláírása]

zapisovateľ

-következõ irat-

-19-

Tk XII 983/38

7

Zápisnica.

~~okresnom~~

Napísaná dňa 5. novembra
v Nitre

1938 pri krajskom súde
v trestnej záležitosti proti

Eugenovi Csiffárymu a spol.
pre § 13 zák. na ochr. rep.

P r í t o m n í b o l i:

Dr. Ján Rybárik v. s. r.
sudca.

Ivan Vesel ausk.
zapisovateľ.

Ľostavivší sa

Na nižeuvedené otázky predvedený obvinený odpovedá takto:

1. Krstné meno a priezvisko: Anton Culka starší
2. Falošné meno alebo prezývka?
3. Krstné meno a priezvisko spoluzanžela? Mária r. Drančíková
4. Deň, mesiac a rok narodenia? 10. júna 1875
5. Rodisko? Veľ. Topoľčany

6. a) Obecná príslušnosť? Veľký Cetín
b) Posledné bydlisko? detto
7. Materinská reč a znalosť iných rečí? slovenská/ maďarský, ruský, nemecký
8. Náboženstvo? rim. kat.
9. Rodinný stav? ženatý
10. Hlavné zamestnanie? obvineného? hostinský
vyživovateľa?
11. Vojenská služba? mimo voj. služby
12. Stupeň vzdelanosti? ľudová škola
13. Nápadná vada telesná alebo duševná a iný zvláštny znak?
14. Hmotné pomery? majetný
15. Krstné meno a priezvisko otcov? Anton Culka

50. Zápisnica o prvom súdnom výsluchu obvineného

Čís. skl. 6

Štátna kníhtlačiareň v Košiciach 211-37

-következõ oldal-

16. Krstné meno a priezvisko (dievčenské meno) matky? Eva Bešková
17. Ak bol už trestaný a keď áno, ktorý súd, kedy, prečo ho posúdil a kedy odpykal obvinený svoj trest? nebol

Súd po ustálení totožnosti obvineného označil mu všeobecne trestný čin, z ktorého je podozrelým:

Obvinený po upozornení na obsah § 54 tr. por. osvedčí sa:

1. Za obrancu volím si pravotára.
2. žiadam o ustanovovanie obrancu.
3. Nežiadam o obrancu.

Na otázku, ak žiada na svoju obranu dačo predniesť, osvedčí sa obvinený takto:
Obvineniu som porozumel, necítim sa vinným.

Včas ráno okolo 3 hod. počul som, že na vozoch idú a spievajú, ja som si myslel, že to vojsko ide, len keď som počul zvonit' poslal som svojich synov pozreť kde horí. Ráno som vyšiel na dvor, počul som spev, nebol som, keď Čiffary rečnil, to som nevidel, nevidel a nebol som tam, keď skaly hádzali do notárskeho úradu, bol som však prítomný, keď z davu hádzali kamene do autobusu Tomáša Prajzu, nepočul som, žeby boli vykrikovali: "Zabite toho českého psa, rozbite mu autobus". Ja som stál od autobusu na dobrých tridsať krokov. Ja som do autobusu kamene ne-

-következõ oldal-

-20-

hádzal. Vojenský kapitán mi povedal, keď nás chytili, že dá ma hned' zastrelit', keď nepriznám, že som hádzal aj ja, preto som sa potom priznal, že som raz aj ja hodil, čo však pravda nebola, len z obavy pred zastrelením som to povedal, aby som sa tým zachránil. Videl som od svojho domu, keď notár Ševella so strážmajstrom Bernhardtom na aute odchádzali, nevidel som však, keď do nich dav kamene hádzal. Nevieť ani o tom, že do vojska ľud kamene hádzal, lebo vtedy som bol už doma a len doma som počul strel-

bu, dve alebo tri rany.

Ja som sa ničoho nedopustil.

Na to bolo vyhlásené

U s n e s e n i e.

Na základe §-u 146 tr. por. uvaľujem na Vás predbežnú väzbu z dôvodu §-u 141 č. 2-3-tr. por., lebo je obava, žeby ste na slobodu pôsobil na svedkov a z vášho úteku pred očakávaným trstom.

Obvinený berie usnesenie na vedomie bez sťažnosti.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

D. a. h.

[Culku Anton aláírása]

[Rybárik aláírása]

vyš. sudca.

[Vesel aláírása]

zapisovateľ

-következõ oldal-

V zápisnici pokračované dňa 14. novembra 1938 v prítomnosti podpísaných.

Z väzby predvedený Anton Culka starší trvá na svojej výpovedi.

Hlasite, diktované, schválené a podpísané.

D. a. h.

[Rybárik aláírása]

vyš. sudca.

[Vesel aláírása]

zapisovateľ

CulkuAnton

V zápisnici pokračované dňa 18. 11. 1938 v prítomnosti podpísaných.

Z väzby predvedenému obvinenému vyhlásené bolo

U s n e s e n i e.

Propúšťam Vás na slobodu proti sľubu dľa §-u 161 tr. por.

Obvinený berie na vedomie a udáva, že stálym jeho bydliskom je Veľký Cetín a že sa na predvolanie k súdu destaví.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

D. a. h.

[Rybárik aláírása]

vyš. sudca.

s. Culku Anton

[Vesel aláírása]

zapisovateľ

-következõ irat-

-21-

Tk XII 983/38

8

Zápisnica.

~~okresnom~~

Napísaná dňa 5. novembra
v Nitre

1938 pri krajskom súde
v trestnej záležitosti proti

Eugenovi Csiffárymu a spol.
pre § 13 zák. na ochr. rep.

P r í t o m n í b o l i:

Dr. Ján Rybárik v. s. r.
vyš. sudca.

Ivan Vesel ausk.
zapisovateľ.

destavivší sa

Na nižeuvedené otázky predvedený obvinený odpovedá takto:

1. Krstné meno a priezvisko: Štefan Fica
2. Falošné meno alebo prezývka?
3. Krstné meno a priezvisko spoluznana? Anna r. Budinský
4. Deň, mesiac a rok narodenia? 23. 8. 1893
5. Rodisko? Veľ. Cetín
6. a) Obecná príslušnosť? detto
b) Posledné bydlisko? detto
7. Materinská reč a znalosť iných rečí? maďarská
8. Náboženstvo? rim. kat.
9. Rodinný stav? ženatý
10. Hlavné zamestnanie? obvineného? robotník
vyživovateľa?
11. Vojenská služba? vojín v zálohe
12. Stupeň vzdelanosti? ľudová škola
13. Nápadná vada telesná alebo duševná a iný zvláštny znak?
14. Hmotné pomery? nemajetný
15. Krstné meno a priezvisko otcovo? Michal Fica

50. Zápisnica o prvom súdnom výsluchu obvineného

Čís. skl. 6

Štátna kníhtlačiareň v Košiciach 211-37

-következő oldal-

16. Krstné meno a priezvisko (dievčenské meno) matky? Katarina r. Borbélyová
17. Ak bol už trestaný a keď áno, ktorý súd, kedy, prečo ho posúdil a kedy odpykal obvinený svoj trest? nebol

Súd po ustálení totožnosti obvineného označil mu všeobecne trestný čin, z ktorého je podozrelým:

Obvinený po upozornení na obsah § 54 tr. por. osvedčí sa:

1. Za obrancu volím si pravotára.
2. žiadam o ustanovanie obrancu.
3. Nežiadam o obrancu.

Na otázku, ak žiada na svoju obranu dačo predniesť, osvedčí sa obvinený takto:
Obvineniu som porozumel, vinným sa necítim.

Ja som dňa 3. novembra 1938 išiel do práce okolo 6. hodine a vtedy som videl demonštrantov pod maďarskou zástavou, za spevu chodili po uliciach. Ja som sa stretol s druhami v práci a títo mi povedali, že pracovať sa v ten deň nebude., preto som si veci zanesol domov. Keď som znovu vyšiel, zavolali mňa na obecný dom, kde boli už niektorí občania,

aby sme poriadok v obci udržiavali. Na úrade som zostal až do 9. alebo 9 1/2 hodiny, keď som potom odišiel domov. Keď som prvýraz vyšiel na ulicu obloky na notárskom úrade boli už vylčené, nebol som prítomný,

-következõ oldal-

-22-

keď kamene hádzal dav do autobusu, ani keď napadol auto notára Šeevellu. Videl som, keď som z úradu odchádzal domov, že prichádzajú vojaci, ale ja som išiel domov, tak som nebol prítomný, keď dav [vojsko] napadol.

Ja som sa žiadneho násilného činu nedopustil.

Na to bolo vyhlásené

U s n e s e n i e:

Na základe §-u 146 tr. por. uva ľujem na Vás predbežnú väzbu v trvaní 15 dní z dôvodu §-u 141 č. 2. 5. tr. por., lebo ste dôvodno podozrelí, že ste sa účastnil shluknutia a je obava Vášho uteku a [tie...] z toho, že by ste na slobode [plyval] na svedkov a tým trestné pokračovanie sťažoval.

Obvinený berie usnesenie na vedomie bez sťažnosti.

Skončené a podpísané.

[Rybárik aláírása]

vyš. sudca.

[Ficza István aláírása]

[Vesel aláírása]

zapisovateľ.

V zápisnici pokračované dňa 12. novembra 1938 pred podpísanými.

Z väzby predvedený obvinený Štefan Fica trvá na svojej výpovedi a dodáva:

Ja som ani maďarskú hymnu nespieval, ani som žiaden z inkriminovaných výrokov nepreniesol. Ja som sa ani nesúčastnil demonštrácie.

Na to bolo vyhlásenému obvinenému

U s n e s e n i e.

Prepúšťam Vás na slobodu proti sľubu dľa §-u 161. tr. por. Obvinený berie usnesenie na vedomie a udáva, že sa bude sa zdrživať vo Veľkom Cetíne, na predvolanie sa k súdu ustanoví.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

[Rybárik aláírása]

vyš. sudca

[Vesel aláírása] D. a. h.

zapisovateľ

[Ficza István aláírása]

-következõ irat-

-23-

Tk XII 983/38

9

Zápisnica.

Napísaná dňa 5. novembra
v Nitre

~~okresnom~~
1938 pri krajskom súde
v trestnej záležitosti proti

Eugenovi Csiffárymu a spol.
pre § 13 zák. na ochr. rep.

P r í t o m n í b o l i:

Dr. Ján Rybárik v. s. r.
sudca.

Ivan Vesel ausk.
zapisovateľ.

dostavivší sa

Na nižeuvedené otázky predvedený obvinený odpovedá takto:

1. Krstné meno a priezvisko: Ján C s a n d a
2. Falošné meno alebo prezývka?
3. Krstné meno a priezvisko spoluznana? 20. apríla 1905
4. Deň, mesiac a rok narodenia?
5. Rodisko? Nagyčák / Maďarsko /
6. a) Obecná príslušnosť?
b) Posledné bydlisko? Vel. Cetín
7. Materinska reč a znalosť iných rečí? maďarská
8. Náboženstvo? rim. kat.
9. Rodinný stav? ženatý
10. Hlavné zamestnanie? obvineného? [xxxx] robotník
vyživovateľa?
11. Vojenská služba? konal
12. Stupeň vzdelanosti?
13. Nápadná vada telesná alebo duševná a iný zvláštny znak?
14. Hmotné pomery? ./
15. Krstné meno a priezvisko otcovo?

50. Zápisnica o prvom súdnom výsluchu obvineného

Čís. skl. 6

Štátna kníhtlačiareň v Košiciach 211-37

-következő oldal-

16. Krstné meno a priezvisko (dievčenské meno) matky? Nemanželsky syn Julie Csandovej.

17. Ak bol už trestaný a keď áno, ktorý súd, kedy, prečo ho posúdil a kedy odpýkal obvinený svoj trest? udajne nebol.

Súd po ustálení totožnosti obvineného označil mu všeobecne trestný čin, z ktorého je podozrelým:

Obvinený po upozornení na obsah § 54 tr. por. osvedčí sa:

1. Za obrancu volím si pravotára.
2. žiadam o ustanovanie obrancu.
3. Nežiadam o obrancu.

Na otázku, ak žiada na svoju obranu dačo predniesť, osvedčí sa obvinený takto:

Obvineniu som porozumel, necitím sa vinným.

Keď som vyšiel dňa 3. novembra 1938 zo svojho domu na ulicu bolo už asi 6 hod. a na ulici bolo už len málo ľudí. Vtedy bolo už po demonštrácii. Nepočul som reči učiteľa Csiffáriho pred obecným domom, nebol som prítomný, keď ľudia kamene hádzali do obecného domu,

Nebol som prítomný a nezúčastnil som sa, keď tam dav napadol autobus Preisu, len zo vzdialenosti asi 200 krokov videl som keď autobus odchádzal. Vtedy som šiel tým smerom Jozefom Gregorom, Štefanom Kusuckým a Jánom Koňom. Keď dav napadol auto notára Ševčellu, bol som vtedy v hostinci Potrav-

-következő oldal-

-24-

ného družstva a keď ľudia hovorili, že notár odchádza, vyšiel som z hostinca a videl som auto notárovo vzdialovať sa.

Keď vojsko prichádzalo, pobral som sa domov s Jozefom Koňom a nezúčastnil som sa propadnutia vojska.

Iné na svojú obranu udat' neviem.

Na to bolo vyhlásené u

u s n e s e n i e:

Z dôvodu §-u 141 a čís. 2 a 3. tr. por. uvalujem na Vás predbežnú väzbu v trvaní 15 dní, lebo ste dovodno podozrelý z inkriminovaného tresného činu a je obava vášho uteku pre očakávaným trestom a, že na slobode vplyvaním na svedkov prekážal by ste trestnému pokračovaniu.

Obvinený berie usnesenie na vedomie bez sťažnosti.

Diktované, schválené a podpísané. [Csanda Ján aláírása]

D. a. h.

[Rybárik aláírása]

vyš. sudca.

[Vesel aláírása]

zapisovateľ.

V zápisnici pokračované v prítomnosti podpísaných dňa 18. 11. 1938.

Z väzby predvedenému obvinenému vyhlásené bolo usnesenie:

Prepúšťam Vás na slobodu proti sľubu dľa §-u 161 tr. por.

Obvinený berie usnesenie na vedomie, a udáva, že má stále bydlisko vo Veľkom Cetíne na predvolanie sa k súdu ustanoví.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

D. a. h.

[Rybárik aláírása]

vyš. sudca

[Csanda Ján aláírása]

[Vesel aláírása]

zapisovateľ

-következő irat-

-25-

Tk XII 983/38

10

Zápisnica.

~~okresnom~~

Napísaná dňa 5. novembra
v Nitre

1938 pri krajskom súde
v trestnej záležitosti proti

Eugenovi Csiffárymu a spol.
pre § 13 zák. na ochr. rep.

P r í t o m n í b o l i:

Dr. Ján Rybárik v. s. r.
vyš. sudca.
Ivan Vesel ausk.
zapisovateľ.

doštatavivší sa

Na nižeuvedené otázky predvedený obvinený odpovedá takto:

1. Krstné meno a priezvisko: Michal H u p k a
2. Falošné meno alebo prezývka?
3. Krstné meno a priezvisko spolumanžela?
4. Deň, mesiac a rok narodenia? 28. 6. 1917
5. Rodisko? Vel. Cetín
6. a) Obecná príslušnosť? dtto
b) Posledné bydlisko? dtto č. 25
7. Materinska reč a znalosť iných rečí? maďarská
8. Náboženstvo? rim. kat.
9. Rodinný stav? slobodný
10. Hlavné zamestnanie? obvineného? súkr. úradník
vyživovateľa?
11. Vojenská služba? nekonal
12. Stupeň vzdelanosti?
13. Nápadná vada telesná alebo duševná a iný zvláštny znak?
14. Hmotné pomery? bezmajetný
15. Krstné meno a priezvisko otcovo? neb. Ján

50. Zápisnica o prvom súdnom výsluchu obvineného Čís. skl. 6
Štátna kníhtlačiareň v Košiciach 211-37

-következő oldal-

16. Krstné meno a priezvisko (dievčenské meno) matky? Mária r. Borbélyová
17. Ak bol už trestaný a keď áno, ktorý súd, kedy, prečo ho posúdil a kedy odpykal obvinený svoj trest? udajne nebol

Súd po ustálení totožnosti obvineného označil mu všeobecne trestný čin, z ktorého je podozrelým:

Obvinený po upozornení na obsah § 54 tr. por. osvedčí sa:

1. Za obrancu volím si pravotára.
2. žiadam o ustanovanie obrancu.
3. Nežiadam o obrancu.

Na otázku, ak žiada na svoju obranu dačo predniesť, osvedčí sa obvinený takto:

Obvineniu som porozumel, necitím sa vinným.

Otazného dňa zobodil som sa na spev, obliekol som sa a vyšiel som na ulicu kde som sa pridal k demonštrujúcim. Počul som od ľudí, že u nás bol Csiffáry a občania z Pani, počul som aj to, že Csiffáry aj to ľudí žiadal na udržovanie poriadku a kludu, ale ja som Csiffáryho nevidel, ani som ho nepočul rečniť. Keď som prišiel k davu dav tiahol k notárskému úradu za spevu maďarskej hymny a pod maďarskou zástavou. Ja som nespieval, lebo nemám hlas, ale vykrikoval som s ostatnými, že nech žije Musolini, Horthy. Ja som iné nekričal ani som

-következõ oldal-

-26-

nepočul, že by boli vykrikoval hanbu Československu a oslavovali veľké Maďarsko. Počul som vykriky Na Slovensku po Slovensky a Čechov von. Pred notárskym úradom z davu nejaký chlapčisko hodil kameňom do okna, ktorý rozbil. Pozdejšie spolu s učiteľom Prešinským tíšili sme dav, aby nerobili násilnosti a odišli sme na notársky úrad kde boli shromáždzení viačero občanovxx, všetko vážnejší ľudia, a radili sme sa, ako udržať obci poriadok. Vtedy sme sa dozvedeli na obecnom úrade, že dav prepadol autobus Preisa. Za tým som spolu s učiteľom Prešinským odišiel na Culkovom aute do Nitry.

Ine na svoju obranu dať neviem.

Na to bolo vyhlásené

u s n e s e n i e:

Na základe § 146 tr. por. uvalujem na Vás predbežnú väzbu v trvaní 15 dní z dôvodu § 141. č. 2 a 3. tr. por. lebo ste dôvodne podozrelý, že ste sa dopustil inkriminovaného tresného činu a je obava vašho uteku pred očakávaným trestom a že by ste na slobode plyvaním na svedkov sťažoval pokračovanie.-

Obvinený berie usnesenie na vedomie bez sťažnosti.

Skončené a podpísané. [Hupka Michal aláírása]

D. a. h.

[Rybárik aláírása]

vyš. sudca.

[Vesel aláírása]

zapisovateľ.

V zápisnici pokračované dňa 12. novembra 1938 v prítomnosti podpísaných.

Z väzby predvedený obvinený Michal Hupka pridrižiava sa svojej výpovedi.

Na to mu bolo vyhlásené

U s n e s e n i e.

Prepúšťam Vás na slobodu proti sľubu dľa §-u 161 tr. por.

Obvinený berie usnesenie na vedomie a udáva, že má stále bydlisko vo Veľkom Cetíne, kde sa bude zdržovať a na predvolanie sa k

-következõ oldal-

súdu ustanoví.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

D. a. h.

[Rybárik aláírása]

vyš. sudca

[Hupka Michal aláírása]

[Vesel aláírása]

zapisovateľ

-következõ irat-

Tk XII 983/38

11

Zápisnica.

Napísaná dňa 5. novembra 1938 pri krajskom súde
v Nitre v trestnej záležitosti proti
Eugenovi Csiffárymu a spol.
pre § 13 zák. na ochr. rep.

okresnom

Prítomní boli:

Dr. Ján Rybárik v. s. r.
vyš. sudca.
Ivan Vesel ausk.
zapisovateľ.

dostavivší sa

Na nižeuvedené otázky predvedený obvinený odpovedá takto:

1. Krstné meno a priezvisko: Imrich Prešinsky
2. Falošné meno alebo prezývka?
3. Krstné meno a priezvisko spoluzanžela?
4. Deň, mesiac a rok narodenia? 13. 5. 1914
5. Rodisko? Vel. Cetín
6. a) Obecná príslušnosť? dtto
b) Posledné bydlisko? Vel. Cetín
7. Materinská reč a znalosť iných rečí? maďarská
8. Náboženstvo? rim. kat.
9. Rodinný stav? slobodný
10. Hlavné zamestnanie? obvineného? učiteľ
vyživovateľa?
11. Vojenská služba? nekonal
12. Stupeň vzdelanosti?
13. Nápadná vada telesná alebo duševná a iný zvláštny znak?
14. Hmotné pomery? nemá
15. Krstné meno a priezvisko otcovo? Michal

50. Zápisnica o prvom súdnom výsluchu obvineného

Čís. skl. 6

Štátna kníhtlačiareň v Košiciach 211-37

-következő oldal-

16. Krstné meno a priezvisko (dievčenské meno) matky? Maria r. [Sustorová]
17. Ak bol už trestaný a keď áno, ktorý súd, kedy, prečo ho posúdil a kedy odpykal obvinený svoj trest? nebol.

Súd po ustálení totožnosti obvineného označil mu všeobecne trestný čin, z ktorého je podozrelým:

Obvinený po upozornení na obsah § 54 tr. por. osvedčí sa:

1. Za obrancu volím si pravotára.
2. žiadam o ustanovenie obrancu.

3. Nežiadam o obrancu.

Na otázku, ak žiada na svoju obranu dačo predniesť, osvedčí sa obvinený takto:

Obvineniu som porozumel, necítim sa vinným.

Dňa 3. novembra 1938 ráno okolo 4 hod. buchali mi na bránu a zobudili mňa, aby som išiel ľud utíšiť, keď som vyšiel z brány bolo tam dáv ľudí a tiahol ku kostolu. Ja som išiel s davom, ktorý tiahol za spievania maďarskej hymny a pod maďarskou zástavou, lebo som sa obával demonštrácii.⁷⁸ Pred kostolom prehovoril som k dávku, aby sa vystrihali násilnosti, lebo nevieme, čo a ako bude, a vyzval som dav, aby sme sa pomodlili. Potom som vyzval ľudí, aby išli domov, ale demonštrujúci

-következő oldal-

-28-

tiahli k notárskému úradu, preto som išiel za nimi, keď som si za stal naproti notárskému úradu pred domom svojho švagra, Csiffáry pred notárskym úradom už nerečnil, ani o tom neviem, že by bol on tam rečnil, počul som však, že niekde vybil na úrade okono, preto som išiel medzi ľud a tíšil som, aby nerobili škodu. Keď dav [odtíhol], šiel som zase za ním a išiel som do potravného družstva, kde som pozdejšie počul, že ľudia demonštrujú pred notárskym úradom. Keď som k notárskému úradu prišiel, notár s četníkmi stál u vchodu notárského úradu. Ja som išiel k ním a snimi spolu som išiel na notársky úrad, kde sromáždení boli starosta, podstarosta a niektorí občania za účelom udržavania poriadku v obci. Na notárskom úrade zdržal som sa asi 1. hod. a tam som sa dozvedel, že občania sa dopustili násilia proti majiteľovi autodopravy Preisovi, Keď som odchádzal z obecného úradu videl som dav pred potravným družstvom, mali sebou rebrík a chceli nápisy ztrhovať, Ja som k nim išiel z knihovníkom potravného družstva a zabránil som k tomu, aby nerobili škodu na dome potravného družstva, ktorého som funkcionárom. Za týmto som odišiel spolu s Antonom Culkom ml. na jeho aute do Nitry.

Ja som xxx sa demonštrácie súčastnil, len preto, aby som zabránil násilnostiam a aby som dáv utíšil, sám som sa žiadného násilia nedopustil, ani hanobenia Československa.

Iné na svojú obranu dat neviem.

Na to bolo vyhlásené

u s n e s e n i e:

Na základe § 146 tr. por. uvalujem na Vás predbežnú väzbu v trvaní 15 dní z dôvodu § 141. č. 2 a 3. tr. por., lebo ste dôvodne podozrelý z inkriminovaného trestného činu a je obava vašho uteku pred občakávaným trestom a že by ste na slobode vplyvali na svedkov sťažoval pokračovanie.

Obvinenie berie usnesenie na vedomie bez sťažnosti.

[Rybárik aláírása]
vyš. sudca.

[Vesel aláírása]
zapisovateľ.

[Presinszky Imre aláírása]

-következő oldal-

---

⁷⁸ demonštrácii

V zápisnici pokračované dňa 12. novembra 1938 v prítomnosti podpísaných.

Z väzby predvedený obvinený Imrich Prešinský ku svojej výpovedi dodáva:

Ja som maďarskú hymnu nespieval, lebo trpím na krčné mandle, preto ani v škole spev nevyučujem, a žiadne výkriky k sláve Horthyho a Mussoliniho som nepreniesol. Dav spieval maďarskú hymnu aj výkriky som počul, ale neviem, kto vykrikoval.

Na to bolo vyhlásené obvinenému

U s n e s e n i e.

Prepúšťam Vás na slobodu proti sľubu dľa §-u 161 tr. por.

Obvinený berie usnesenie na vedomie a udáva, že s bude zdržovať vo Veľkom Cetíne, prípadnú zmenu pobytu súdu zahlási a na predvolanie sa k súdu ustanoví.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

D. a. h.

[Rybárik aláírása]

[Presinszky Imre aláírása]

vyš. sudca

[Vesel aláírása]

zapisovateľ

-következő irat-

-29-

Tk XII 983/38

12

Zápisnica.

~~okresnom~~

Napísaná dňa 5. novembra
v Nitre

1938 pri krajskom súde
v trestnej záležitosti proti

Eugenovi Csiffárymu a spol.
pre § 13 zák. na ochr. rep.

P r í t o m n í b o l i:

Dr. Ján Rybárik v. s. r.
sudca.

Ivan Vesel ausk.
zapisovateľ.

~~destavivší sa~~

Na nižeuvedené otázky predvedený obvinený odpovedá takto:

1. Krstné meno a priezvisko: Alžbeta Kováčová
2. Falošné meno alebo prezývka?
3. Krstné meno a priezvisko spoluzhena?
4. Deň, mesiac a rok narodenia? 6. septembra 1913
5. Rodisko? Dolný Náražd
6. a) Obecná príslušnosť? Dolný Náražd
b) Posledné bydlisko? Veľký Cetín
7. Materinská reč a znalosť iných rečí? maďarská
8. Náboženstvo? rim. kat.
9. Rodinný stav? slobodná

10. Hlavné zamestnanie? obvineného? učiteľka
vyživovateľa?
11. Vojenská služba?
12. Stupeň vzdelanosti? učiteľský ústav
13. Nápadná vada telesná alebo duševná a iný zvláštny znak?
14. Hmotné pomery? nemajetná
15. Krstné meno a priezvisko otcovo? Julius Kovács

50. Zápisnica o prvom súdnom výsluchu obvineného Čís. skl. 6
Štátna kníhtlačiareň v Košiciach 211-37

-következõ oldal-

16. Krstné meno a priezvisko (dievčenské meno) matky? Alžbeta r. Baranyai
17. Ak bol už trestaný a keď áno, ktorý súd, kedy, prečo ho posúdil a kedy odpýkal obvinený svoj trest? nebola

Súd po ustálení totožnosti obvineného označil mu všeobecne trestný čin, z ktorého je podozrelým:

Obvinený po upozornení na obsah § 54 tr. por. osvedčí sa:

1. Za obrancu volím si pravotára.
2. žiadam o ustanovanie obrancu.
3. Nežiadam o obrancu.

Na otázku, ak žiada na svoju obranu dačo predniesť, osvedčí sa obvinený takto:
Obvineniu som porozumela, citím sa vinnou.

Ja pravda, že z vlastného popudu dala som dole v triede ľudovej školy obrazy prezidentov Masaryka a Beneša, je pravda, že som na obraz prezidenta Masaryka napísala "Vén gazember" a na obraz prezidenta Beneša "Mám plán, aký plán, eroplán" a prezidentovi Benešovi som nakreslila fúsy. Obraz prezidenta Masaryka som dala do skrýne, neni pravda, žeby som ho bola v triede vyvesila. Je však pravda, že som obraz prezidenta Beneša položila pred dvere svojho bytu, kde stojí

-következõ oldal-

-30-

koberec na otieranie obuvy.

Ja som učiteľkou vo Veľkom Cetíne na cirkevnej škole rímsko-katolíckej. Svojím činom som chcela prejavíť len opovrzenie proti týmto dvom prezidentom, lebo krivdili slovenskému i maďarskému národu. Ja som svojím činom nechcela poburovať, deti v škole to nevideli.

Iné na svoju obranu udať neviem.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

[Kovács Erzsébet aláírása]

Na to bolo vyhlásené

U s n e s e n i e:

Prepúšťam Vás na slobodu proti sľubu dľa §-u 161 tr. por.
Obvinená berie uasnesenie na vedomie a udáva, že zdržovať sa bude u svojej matky v Dolnom Sílešu, prípadnú zmenu adresy súdu za hlási a na predvolanie sa k súdu ustanoví.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

D. a. h. St 3655/38

3.

[Rybárik aláírása] [Kovács Erzsébet aláírása]
vyš. sudca. {P}⁷⁹
[Vesel aláírása]
zapisovateľ.

Št-zastupiteľstvu.

Tu.

Po vyhovení dľa návrhu spisy zasielam k ďalšiemu návrhu.
Krajský súd v Nitre. odd. XII. dňa 5. novembra 1938

[Rybárik aláírása]
vyš. sudca.

-következő irat-

-31-

Správa väznice krajského súdu v Nitre. Čís 452 / 1938 zkn.
{P}⁸⁰ Tk XII 983/38
Pánu Vyšetrujúcemu sudcovi. 13
v Nitre

Oznamujem, že dľa nariadenia vyšetrujúceho sudcu pod
čísлом Tk. XI/ 983 / 1938 zo dňa 5. XI. / 1938 so súhlasom
štátneho zastupiteľstva bol/a/ Kováčová Alžbeta

z predbežnej väzby dnes na slobodu prepustený /á/
vyšetrovacej

V Nitre dňa 5 novembra 1938 [aláírás]

tajomník väz. spr. služby.

-következő irat-

-32-

Čís. jed. Tk XII 983/38
14

Zápisnica o výsluchu svedka

spísaná dňa 7. novembra 1938 u krajského súdu
v Nitre v trestnej veci Eugena Csiffáryho

⁷⁹ [ŠTÁTNE] ZASTUPITEĽSTVO v NITRE / DOŠLO 7. XI. 1938 / 1 STEJNOPIS spis / RUBRIK PRÍLOH
⁸⁰ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -6. XI. 1938 / 1 STEJNOPIS / RUBRIK – PRÍLOH -

a spol- pre § 13 zák. na ochr. rep.

P r í t o m n í :

Dr. Ján Rybárik v. s. r., vyš. sudca

Ivan Vesel ausk., zapisovateľ

Svedok po upozornení podľa § 210 tr. p. odpovedá takto:

I. Na otázky všeobecné:

Meno: Štefan Ševella

Vek: 59 ročný

Rodište: Uhrovec

Bydlište: Veľ. Cetín

Rodinný stav: vdovec

Náboženstvo: rim. kat.

Zamestnanie: obvodný notár

Pomer k obvinenému a k ostatným v tejto veci interesovaným
bez pomeru

Má svedok z trestného činu, ktorý je predmetom tohoto trestného
pokračovania, škodu a akú? Nemám

S obvineným Eugenom Csiffárym bol som v dobrom pomere. Obvineného
poznám ako Maďara, ale z jeho činnosti som dosiaľ nikdy nepozoroval,
žeby štval ľudí proti republike, ba držal som ho za lojálneho občana.
Obvinený Csiffáry už asi pred dvoma týždňami mi hovoril, že niektorí
robotníci z Veľkého Cetína pred ním si mi vystrájali a pri tom mi po-
vedal, že keby k niečomu došlo, aby som k nemu prišiel, že u neho v
Pani sa mi nič nestane. Preto som presvedčený o tom, že menovaný ob-

67. Výsluch svedka v stopovaní, vyšetrovaní a na dožiadanie

Čís. skl. 20

Štátna kníhtlačiareň v Košiciach 1047-36

-következő oldal-

vinený do Veľkého Cetína dňa 3. novembra včas ráno neprišiel cieľom
poburovania občanov Veľ. Cetína, ale prišiel s tým úmyslom, aby ob-
čanov utíšil a mňa chránil. Počul som obvineného rečniť k našenému
davu občanov a v reči občanov vyzýval k zachovaniu poriadku, aby sa
nedopustili násilností a nerobili škody.

Neviem povedať, či obvinený Csiffáry bol na čele davu, lebo
bola tma. Obvineného nepočul som, žeby bol obvinený preniesol nejaké
výroky, poburujúce proti štátu a štátnej moci.

Obvinený bol exponentom strany kresťansko, socialnej⁸¹, maďarskej
Hlasite diktované, schválené a podpísané.

D. a. h.

[Rybárik aláírása]

[olvashatatlan aláírás]

vyš. sudca

[Vesel aláírása]

{P}⁸²

zapisovateľ

St 3655/38

⁸¹ sociálnej

⁸² ŠTÁTNE ZASTUPITEĽSTVO v NITRE / DOŠLO: -9. XI. 1938 / 1 STEJNOPIS spis / RUBRIK PRÍLOH

Št. zastupiteľstvu.

Tu.

Zasielam s poukazom na obsah výpovedi svedka
cieľom návrhu.

Krajský súd v Nitre, dňa 7. novembra 1938

[valószínűleg Vesel aláírása]

-következő oldal-

-33-

Tk XII 983/38

15

Pánu vyšetrujúcemu sudcovi

Tu.

Zasielam s návrhom na prepustenie
obvineného Eugena Csiffáryho na slobodu
proti sľubu dľa §-u 161 tr. por.

Štátne zast. v Nitre

dňa 7. nov. 1938.

[aláírás]

Štátnemu zastupiteľstvu

Tu.

Po prepustení obvineného Eugena Csiffáryho na slobodu proti
sľubu dľa §-u 161 tr. por. zasielam k návrhu.

Krajský súd v Nitre, odd. XII

dňa 8. novembra 1938

[valószínűleg Vesel aláírása]

-következő irat-

-34-

Správa väznice krajského súdu v Nitre.

Čís. 449 / 1938 zkn.

{P}⁸³

Tk XII 983/38

Pánu Vyšetrujúcemu sudcovi,

16

v Nitre

Oznamujem, že dľa nariadenia vyšetrujúceho sudcu pod
čísлом Tk. XI/ 983 / 1938 zo dňa 7. XI. / 1938 so súhlasom
štátneho zastupiteľstva bol/a/ Čifáry Eugen

z predbežnej

~~vyšetrovacej~~ väzby dnes na slobodu prepustený /á/

V Nitre dňa 7. novembra 1938.

[Ča... aláírása]

Ja tajomník väz. spr. služby.

⁸³ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -9 XI. 1938 / 1 STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

-következő irat-

-35-

{P} Tk XII 983/38
17

Slávny K r a j s k ý S ú d
v N i t r e . -

Ž I A D O S Ť

st. Antona CULKU, Antona CULKU a Michala CULKU, obvinených,

zast.:

{ ADVOKÁT }
{ Dr. JOZEF VERMES } [valószínűleg Vermes aláírása]
{ NITRA }
{ Masaryková ul. 24. Telefon 285. }

K čís.: Tk.XII.983/38

Úctive oznamujeme, že sa našim právným zastu-
povaním poverujeme p. Dr. Jozefa VERMESA, advokáta v Nitre.

Prosíme, ráčte všetky súdne usnesenia i jemu
doručiť dať.

S úctou :

st. Anton CULKA a spol.-

-következő oldal-

-36-

{B}⁸⁴ Plnomocenstvo k Tk XII 983/38
17

[...]orého oprávňujem p. Dr. Jozefa Vermesa, advokáta
v Nitre, aby mňa v záležitosti č. Tk. XII. 983/38

nás

pred súdmi a úradmi a mimo týchto zastupoval, za mňa pokonanie uzavrel, peniaze
nás

a hodnoty odobral a poistil, v páde potreby substituta menoval a všetko vykonal,
čo za potrebné a osožné drží a oprávňujem(e) ho vôbec, aby mňa v smysle z. č
nás

XXXIV. z. r. 1874. zastupoval.

Zaväzujem(e) sa, že menovanému jeho výdavky a zásluhy v Nitre zaplatím(e)
a oprávňujem(e) ho, aby obnos v prospech môj prijatý si v prvom rade na zaokrytie
nás

svojich výdavkov a zásluh zadržal.

Čo dôkazom som toto plnomocenstvo po prečítaní a vysvetlení vlastnoručne
sme

---

⁸⁴ Piros 5 koronás csehszlovák okmánybélyeg.

pospísal(i), vlastnoručným križikom opatril(i).

Dané v Nitre, dňa 7. nov. 1938

[Culku Anton aláírása]
[Michal Culka aláírása]
[Culka Anton. aláírása]

Mojim zastupovaním poverujem pp Dr Vincenta Baranyayho, advokáta v Šali, Dr. Michala Eislera, advokáta v Hlohovci, Dr. Kolomana Bossányiho, advokáta v Topoľčanoch, Dr. Sigmunda Weisza, advokáta v Zlatých Moravciach, Dr. Arnolda Székelya, advokáta vo Vrábloch, Dr. Kolomana Patakyho, advokáta v Nových Zámkoch, Dr. Juliusa Zoltána-Weichherza a Dr. Jozefa Endlera advokátov v Bratislave, Dr. Štefana Rácza a Dr. Arpáda Bergera, advokátov v Nitre.

Dané a. h.

.....
advokát

-következõ oldal-

Tk. XII. 983/38

-következõ irat-

-37-

Tk XII 983/38
18

{P}⁸⁵
Slávny K r a j s k ý S ú d
v N i t r e . -

Ž I A D O S Ť

Imricha PREŠINSKÉHO, Michala HUPKU, Jána ČANDU a Štefana FICU, obvinených, zast.:

zast.:
{ ADVOKÁT }
{ Dr. JOZEF VERMES } [valószínűleg Vermes aláírása]
{ NITRA }
{ Masaryková ul. 24. Telefon 285. }

K čís.: Tk. XII. 983/38.-

Úctive oznamujeme, že sa našim právnym zastupovaním poverujeme p. Dr. Jozefa Vermesa, advokáta v Nitre.

Plnú moc pripojujeme.

S úctou :
Imrich P r e š i n s k ý
a spol.-

-következõ irat-

---

⁸⁵ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -9 XI. 1938 / 1 STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH 1

[...]ktorého oprávňujem p. Dr. Jozefa Vermesa, advokáta
v Nitre, aby mňa v záležitosti č. Tk. XII. 983/38
nás

pred súdmi a úradmi a mimo týchto zastupoval, za mňa pokonanie uzavrel, peniaze
nás

a hodnoty odobral a poistil, v páde potreby substituta menoval a všetko vykonal,
čo za potrebné a osožné drží a oprávňujem(e) ho vôbec, aby mňa v smysle z. č
nás

XXXIV. z. r. 1874. zastupoval.

Zaväzujem(e) sa, že menovanému jeho výdavky a zásluhy v Nitre zaplatím(e)
a oprávňujem(e) ho, aby obnos v prospech môj prijatý si v prvom rade na zaokrytie
nás

svojich výdavkov a zásluh zadržal.

Čo dôkazom som toto plnomocenstvo po prečítaní a vysvetlení vlastnoručne
sme
pospísal(i), vlastnoručným križikom opatril(i).

Dané v Nitre, dňa 9. nov. 1938 [Presinszky Imre aláírása]

[Hupka Mihály aláírása]

[Csanda Ján aláírása]

[Ficza István aláírása]

Mojim zastupovaním poverujem pp Dr Vincenta Baranyayho, advokáta v
Šali, Dr. Michala Eislera, advokáta v Hlohovci, Dr. Kolomana Bossányiho, advo-
káta v Topoľčanoch, Dr. Sigmunda Weisza, advokáta v Zlatých Moravciach, Dr.
Arnolda Székelya, advokáta vo Vrábloch, Dr. Kolomana Patakyho, advokáta v No-
vých Zámkoch, Dr. Juliusa Zoltána-Weichherza a Dr. Jozefa Endlera advokátov v
Bratislave, Dr. Štefana Rácza a Dr. Arpáda Bergera, advokátov v Nitre.

Dané a. h.

[Dr. Vermes aláírása]
advokát

-következõ oldal-

Presenszky Imrich
Hupka Michal
Čanda Janda
Fica Stefan

-következõ irat-

⁸⁶ Piros 5 koronás csehszlovák okmánybélyeg.

tom, ženatý, robotník, vojakom bol, čítať a písať vie, rím. kat., národnosti maďarskej, živí ženu, nemajetný, súdne netrestaný.

Štátne zastupiteľstvo N i t r a.

-következõ oldal-

- VII 7. Imrich Prešinský, je dňa 13. apríla 1914 vo Veľkom Cetíne narodený, s. o. Nitra, matričný úrad Veľ. Cetín, príslušná četnícka stanica Ivánka pri Nitre, syn Michala a Marie rodenej Sustorovej, do Veľ. Cetína príslušný, s. o. Nitra, vo Veľkom Cetíne čís. p. 293 bytom, slobodný, učiteľ maďarskej ľudovej školy vo Veľ. Cetíne, čítať a písať vie, rím. kat., národnosti maďarskej, nikovo neživí, má mesačne 630 Kč platu, nemajetný, dosiaľ súdne netrestaný.
- VIII 8. Michal Hupka, je dňa 20. júna 1917 vo Veľkom Cetíne narodený, s. o. Nitra, matričný úrad Veľký Cetín, príslušná četnícka stanica Ivánka pri Nitre, syn zomrelého Jána a Marie rodenej Borbélyovej, do Veľ. Cetína príslušný, vo Veľkom Cetíne čís. p. 25 bytom, slobodný, pracuje pri hospodárstve svojej matky, čítať a písať vie, vojakom nebol, rím. kat., národnosti maďarskej, nikovo neživí, nemajetný, dosiaľ súdne netrestaný.
- IX. 9. Alžbeta Kováčová, je dňa 6. septembra 1914 v Dolnom Náraždu narodená, s. o. Dun. Streda, dcéra zomrelého Juliusa a Alžbety rodenej Baranyovej, do Dolného Náraždu príslušná, s. o. Dun. Streda, vo Veľkom Cetíne v maďarskej ľudovej škole bytom, s. o. Nitra, slobodná, učiteľka maďarskej ľudovej školy vo Veľkom Cetíne, čítať a písať vie, rím. kat., národnosti maďarskej, nikovo neživí, nemajetná, dosiaľ súdne netrestaná.
- X.
10. Ondrej Meszáros, je dňa 30. novembra 1876 vo Veľkom Cetíne narodený, s. o. Nitra, matričný úrad Veľký Cetín, príslušná četnícka stanica Ivánka pri Nitre, syn zomrelého Jána a Verony rodenej Kóša, do Veľkého Cetína príslušný, vo Veľkom Cetíne čís. p. 179 bytom, s. o. Nitra, ženatý, roľník, čítať a písať vie, rím. kat., národnosti maďarskej, nikoho neživí, majetný, súdne netrestaný.
- XI. 11. Štefan Hupka, je dňa 13. septembra 1919 vo Veľkom Cetíne narodený, s. o. Nitra, matričný úrad Veľký Cetín, príslušná četnícka stanica Ivánka pro Nitre, syn zomrelého Jána a Marie rodenej Borbélyovej, príslušný do Veľkého Cetína, s. o. Nitra, vo Veľkom Cetíne čís. p. 25 bytom, slobodný, pracuje pri hospodárstve svojej matky, rím. kat., vojakom nebol, národnosti maďarskej, nikoho neživí, nemajetný, dosiaľ súdne netrestaný.

Pod čís. 1 – 9 uvedení boli zatknutí a pod čís. 10 – 11 uvedení boli udaní z rozkazu veliteľa dragunského pl. 3, t. č. v Malacách.

Svedkovia:

František Bernhardt, vrchný strážm. veliteľ četníckej stanice
Ivánka pri Nitre,
Tomáš Prajza z Nitry, Irecká cesta čís. 6 / a a
Juraj Neumann, desiatnik v zálohe dragúnského pl. 3, t. č. v Ma-
lackách.

B. S k u t k o v á p o d s t a t a :

I.

Dodatkom k tunajšej zpráve č. z. 28/38 zo dňa 5/11 1938:

-következõ oldal-

-40-

Vrchný strážm. František Bernhardt videl a počul, keď učiteľ Eugen Csiffáry vtiahol pod maďarským práporom v čele asi 50 ľudí do Veľkého Cetína, a tam zvonením vzbudil obyvateľstvo, takže sa dav zvýšil na asi 800 ľudí. K tomuto davu pre ovoril⁸⁹ Csiffáry, že oslavuju vzkriesenie, že tunajší maďari vzbavili sa otroctva v ktorom 20 rokov pod českou vládou a tyranstvom žili. Dav prevolával slávu Horthymu, Musolinimu a hanbu Československu. Spieval maďarskú hymnu a iné maďarské národné piesne. Týmto spôsobom rozoštvával Csiffáry veľkocetínske obyvateľstvo, sám potom odišiel do Pani.

Rozoštvaný dav, chodil potom po ulici vo Veľkom Cetíni, hanobil Československo a oslavoval Veľké Maďarsko. Niektorí z davu strílali do vzduchu a hádzali kameňami do budovy notárskeho úradu, kde vytlkli dve okna. V čele davu chodili Michal Culka, Anton Culka, mladší, Anton Culka starší, Štefan Fica, Ján Csanda, Michal Hupka a Imrich Prešinský, ktorí s davom spievali maďarskú hymnu a iné maďarské národné piesne.

O 7 hodine napadnul dav v čele s Michalom Culkom, Antonom Culkom mladším, Antonom Culkom starším, ďalej Štefanom Hupkom autobus Tomáša Prajzu. Culkovi kričali v maďarskej reči : "zabite hoho⁹⁰ českého psa, rozbite mu autobus." Na to začali Culkovi, Hupka a iní z davu hádzať do autobusu kameňami a donutili Prajzu k opusteniu Veľkého Cetína.

O 8 hodine napadli Ján Csanda a Ondrej Mészáros službu konajúceho vrch. strážm. Františka Bernhardta a notára Ševellu, ktorí išli autom z Veľkého Cetína do Nitry. Csanda a Mészáros kričali : Zabite tých českých a slovenských psov, a pri tom hádzali do auta kameňami. Tiež z davu asi 50 ľudí, ktorého v čele stáli Csanda a Mészáros, hádzali niektorí kameňami do auta. Auto poškodené a osoby v ňom sediace poranené neboly.

-következõ oldal-

---

⁸⁹ prehovoril
⁹⁰ toho

O 9 hodine napadnul dav kameňami a strelbou eškadronu dragúnské-
ho pl. 3, ktorá prechádzala Veľkým Cetínom neozbrojena strelnými zbra-
nami, proto musela pred útočiacim davom ustúpiť. Pachatelia tohoto
útoku dosiaľ zostení neboli.

Tomáš Prajza udal, že dňa 3/11 1938 o 7 hodine hádzali kameňami
do jeho autobusu Michal Culka, Anton Culka mladší a Anton Culka star-
ší, ďalej Štefan Hupka a iní z davu, ktorých nepoznal, lebo v dôsled-
ku útoku, bol donutený s autobusom sa hneď obrátiť a ujsť z Veľkého
Cetína. Útočníci rozbili mu kameňami okno, uteráč skla a poškodili
strechu auta, čím spôsobili asi 500 Kč škody. Tiež bol na čele ľahko
poranený. Do autobusu dopadly 3 kameny, ktoré Prajza odovzdal ako
veci doličné a tieto sa odovzdávajú súčasne s touto správou tamojšiemu
úradu.

Juraj Neumann, desiatnik v zálohe dragúnskeho pl. 3, t. č. v
Malackách udal, že dňa 4/11 1938, zistil v školskej triede, kde
Kováčová vyučuje, že tam visí obraz býv. prezidenta Masaryka, na
ktorom je napísané "Vén gazember". Pred svojím bytom mala Kováčová
na zemi, kde sa otiera obuv, obraz býv. prezidenta Beneša. Desiatnik
Neumann odovzdal obrazy s hlášením svojmu nadriadenému veliteľstvu,
ktoré Kováčovu zadržalo a s obrazom odovzdalo tunajšiemu četníctvu.
Obrazy sa odovzdávajú tamojšiemu úradu ako veci doličné.

Culkovi dopustili sa činu z národnostnej, najmä však s konkureč-
nej⁹¹ nenávisti. Chceli by totiž dosiahnuť koncesiu na autobusovú do-
pravu Veľký Cetín – Nitra, ktorú doteraz prevádzal Tomáš Prajza.

III.

Eugen Csiffáry udal, že dňa 3/11 1938 asi o 1 hodine dozvedel sa
že kraj medzi Komjaticami a Vráblami pripadnul k Maďarsku. Mal za to, že
k Maďarsku pripadly tiež obce Pana a Veľký Cetín, preto šiel s davom

-következő oldal-

-41-

manifestovať po obci Panej, potom šiel pod maďarskou zástavou v čele
asi 50 ľudí na dvoch vozoch do susednej obce Veľkého Cetína, aby im
zvestoval radostnú zprávu, že pripadli k Maďarsku. Tiež chcel aby
veľkocestínský kňaz slúžil slavnostnú omšu, preto nechal zvoniť. Keď
kňaz odoprel slúžiť omšu, šiel s davom po ulici, spievali maďarsku
hymnu a iné maďarske piesne, vyvolávali slávu Horthymu, Musolinimu
a hanbu Čechom; Slovákom však nie. V reči vzpomenu, že žili 20 ro-
kov pod českou vládou v otroctve. Po reči odišiel do Pani.

Michal Culka priznal, že chodil v čele davu a po ulici vo Veľkom
Cetíni s poločne s davom spieval maďarsku hymnu a iné maďarske národ-
né piesne. Vyvolával slávu Horthymu a Musolinimu. Nepriznal, že by
bol napadnul autobus Tomáša Prajzu kameňami, a že by bol dav vyzýval
slovami : Zabite toho českého psa, rozbite mu autobus."

Anton Culka mladší, udal súhlasne to, čo jeho brat Michal Culka.

Anton Culka starší, udal súhlasne totiež, čo jeho synovia Michal a
Anton. Ďalej sa priznal, že hodil jedenkrát kameňom do autobusu To-

---

⁹¹ konkurenčnej

máša Prajzu, a rozbil okno autobusu. Toto urobil preto, aby donutil Prajzu k odchodu z Veľkého Cetína, a tým chcel chrániť Prajzu, aby ho jako Čecha rozvášnený útočiaci dav nezabil a nezničil mu autobus.

Ján Csanda priznal, že chodil po ulici a spoločne s davom spieval maďarsku hymnu a o 8 hodine napadnul s Ondrejom Mészárosom v čele davu auto v ktorom išli četník a notár. Notár je národnosti slovenskej a o četníkovi sa domnieval, že je národnosti českej, preto kričal : " Éljen a magyar ország, so Židmi, Slovákmi a Čechmi von ". Po aute hodil jedenkrát kameňom.

Štefan Fica, Imrich Prešinský, Michal Hupka, udali súhlasne, že dňa 3./11. 1938 ráno v čele davu chodili po ulici vo Veľkom Cetíni, spievali maďarsku hymnu, vyvolávali slávu Hothymu⁹², Musolinimu. Toto urobili preto, že sa domnieval, že obec Veľký Cetín pripadla k Maďarsku.

-következő oldal-

Alžbeta Kováčová priznala, že na obraz býv. prezidenta Masaryka napísala "Vén gazember" a na obraz býv. prezidenta Beneša Mám plán, aký plán ? eroplán". Takto označený obraz býv. prezidenta Masaryka uzamkla vrah do skrine v školskej triede, kde ona vyučuje. Kto obraz vyvesil jej triede vrah nevie. Obraz býv. prezidenta Beneša položila pred svojím bytom na zem preto, aby si ľudia oň otierali obuv. Urobila to preto, že myslela, že Slovensko zaberú Maďari, a potom tiež preto, že býv. prezident Masaryk a spol. v roku 1919 vzal Slovensko od Maďarov.

Ondrej Mészáros a Štefan Hupka sa pred četníctvom skryvajú, preto nemohli byť dosiaľ vyslenutí.

IV.

Obrazy býv. prezidentov⁹³ Masaryka a Beneša a kameny, ktoré dopadly do autobusu Tomáša Prajzu sa so soznamom vecí doličných súčasne s túto správou odovzdávajú tamojšiemu úradu.

{P}⁹⁴

Ivánka pri Nitre, 9. november 1938. Tk XII 983/38
súrne 20
{VAZBA} Veliteľ stanice

Pánu vyšetrujúcemu sudcovi

Tu. [Vch. strážm. Bernhardt aláírása]

Zasielam s návrhom na prepustenie na [slobodu] proti sľubu obvinených Imricha Prešinského, Štefana Ficu a Michala Hupku na prevedenie [stopovania] vo [mene] §-ov 176 tr. p., 4 II, 6II 8- čl. 40/914 a §-u 14 z. na ochr. rep. [zrušte ...nením] ostatných obvinených a vypočutím svedkov četn. Frant. Bencharhta, Tomáša Prajzu a notára Švellu na obsah ktorých oznámení svedkovia nech presne [vimenujú] každého obvineného, ktorý jakého násilia sa dopustil a jaké výroky kričal.

Vzhľadom na väzbu ráčte stopovanie [urýchlene] previesť.

⁹² Horthymu

⁹³ prezidentov

⁹⁴ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: 12. XI. 1938 / 1 STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

{Štátne zastupiteľstvo v Nitre}
{ dňa 12. NOV. 1938} [aláírás] [aláírás]

-következõ irat-

Tomáš Prajza
Hluk č 477
okr Uh. Hradiste, Morava

-következõ irat-

-42-

Správa väznice krajského súdu v Nitre. Čís. 448, 454, 455 / 1938 zkn.
{P}⁹⁵ Tk XII 983/38
Pánu Vyšetrojúcemu sudcovi, 21
v Nitre

Oznamujem, že dľa nariadenia vyšetrojúceho sudcu pod
čísлом Tk. XII 983 / 1938 zo dňa 12. XI. / 1938 so súhlasom
štátneho zastupiteľstva bol /a/ Prešišky Imrich Hupka
Michal a Ficza Štefan

z predbežnej

~~vyšetrovacej~~ väzby dnes na slobodu prepustený /á/
V Nitre dňa 12. novembra 1938. [aláírás]

tajomník väz. spr. služby.

-következõ irat-

Tk XII 983/38. -43-
22

K. Term. 18. 11. 1938 o 9 1/2 h.

boly obv. X a XI. a č. l. 39. p. v.

svedkov: 1./ František Bernhardt

vrchný strážmajster,

Ivanka pri Nitre

2./ Štefan Ševella notár,

Ivanka pri Nitre

3./ Tomáš Prajza, šofér

Nitra, Irecká cesta

č. 6/a.

N. 14. II. 1938

[aláírás]

{Došlo 14. NOV. 1938} [aláírás]

{opísal }

{porovnal 14/11 ... }

⁹⁵ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: 13 XI. 1938 / STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH [spisy]

{ vypravil }
{ 5 kus. doruč } }

-következõ irat-

-44-

Čís. jed. Tk XII 983/38.
23

Zápisnica o výsluchu svedka
spísaná dňa 18. novembra 1938 u krajského súdu
v Nitre v trestnej veci Eugena Csiffáryho
a spol. pre § 176. tr. zák., § 4/II, 6/II z. čl.
40/1914 a §-u 14 z na ochr. rep.

P r í t o m n í :

Dr. Ján Rybárik v. s. r., vyš. sudca
Ivan Vesel, ausk., zapisovateľ

Svedok po upozornení podľa § 210 tr. p. odpovedá takto:

I. na otázky všeobecné:

Meno: Štefan Ševella

Vek: 59 ročný

Rodište: Uhrovec

Bydlište: Veľ. Cetin

Rodinný stav: vdovec

Náboženstvo: rim. kat.

Zamestnanie: obvodný notár

Pomer k obvinenému a k ostatným v tejto veci interesovaným
bez pomeru

Má svedok z trestného činu, ktorý je predmetom tohoto trestného
pokračovania, škodu a akú? Nemám

Dňa 3. novembra 1938 o pol tretej hodine prebudil som sa na spev a
chvíľu na to som počul zvonenie. Dav ľudí tiahol na námestie pred obecný
úrad, kde bývam. Bola tma, nevidel som nikoho, ale som počul podľa hlasu,
že k davu reční obvinený Eugen Csiffáry, učiteľ z Pani, ktorý vyzýval dav,
aby zachoval klud a poriadok a aby sa nedopustil žiadnych násilností. Na
to dav odtiahol. To bol dav z Panej, ale na to začali sa zchádzať veľko-
cetínčania, tiež tiahli ku kostolu, začali vyzváňať a potom pritiahli na

67. Výsluch svedka v stopovaní, vyšetrovaní a na dožiadanie Čís. skl. 20
Štátna kníhtlačiareň v Košiciach 1047-36

-következõ oldal-

námestie pred obecný dom. Dav spieval maďarskú hymnu a maďarské piesne,
medzi spevom vykrikovali, kto to neviem, výroky: "Éljen Horthy, Imrédy, Mu-
solini". Pri tejto príležitosti niekto z davu hodil kameň do okna notárskeho
úradu, kto, to neviem. Potom dav chodil po obci a spieval, hulákal. Keď bolo
svetlo, zastavil sa dav znovu pred obecným domom, kričali, aby bola vytýče-

ná na obecnom dome maďarská zástava. Na to som vyšiel von a povedal som shromaždeným, že maďarskej zástavy nemám, preto nemôžem vytýčiť, na čo mi vytýkal dav, že mala byť už pripravená a potom povedali, že oni si sami donesú. Na čele davu bol obvinený Imrich Prešinský a obvinený Michal Hupka. Aj skutočne priniesol zástavu maďarskú Michal Hupka, Prešinsky ju kvetami ovenčil a potom ju vyložili na obecný dom. Potom zaspievali maďarskú hymnu, vykrikovali horeuvedené a "Éljen Magyarország" a potom sa dav rozchádzal do krčiem. Okolo siedmej hodine prišiel niekto na obecný úrad a povedal, že Tomášovi Prajzovi rozbil dav okno na autobuse, aj jeho zranili, takže musel utiecť a že to mali byť Culkovci. Ponevác Prajza mal odvieť poštu, rozhodol som sa, že poštu zanesiem⁹⁶ do Nítry sám. Keď som poštu bral, bola už vo vreci pripravená, obvinený Štefan Fica, ktorý bol s inými občanmi na obecnom dome ako nejaká národná rada, prišiel ku mne a slušným spôsobom mi povedal, že nemôže dovoliť poštu odnieť, lebo dostal na to rozkaz. Ja som sa ho pýtal, že od koho, nepamätám sa, ale možno že mi povedal, že od Prešinského a od Hupku. Medzi rečou vyklulo, že len peniaze nechcú dať z obci vyniesť, takže po presvedčení sa, že v pošte neni sú peniaze, súhlasili, aby som poštu do Nítry zaviezol. Na to som potom sadol do auta s veliteľom četnickej stanice v Ivánke a keď sme boli v ceste pred potravným družstvom, upozornil mňa Bernhardt, že hádžu za nami kamene. Keď som sa obzrel, videl som obvineného Jána Csandu, ako zdvihol a hodil za nami kameň. Videl som tiež obvineného Ondreja Mészárosa, ako nám hrozil, pri čom niečo kričal, čo som však nepočul. Iné neviem, lebo som sa na to z obce vzdialil.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

[aláírás]

[aláírás]

-következő oldal-

-45-

Svedok František Bernhardt, 41 ročný, nar. Svätý Júr, ženatý, evanjelik, vrchný strážmajster, veliteľ četnickej stanice v Ivánke, po zák. ponaučení udáva:

Dňa 3. novembra 1938 bol som služobne na obecnom úrade vo Veľkom Cetíne, keď ráno asi o 3 hodine vtiahol do obvinený Eugen Csiffáry na čele asi 50 ľudí z Pani. Dav tiahol pod maďarskou zástavou, spieval maďarskú hymnu a iné maďarské piesne a tiahol ku kostolu. Potom začali vyzvárať, na čo sa začali okolo nich shlukovať aj veľko-cetínčania, takže keď išli od kostola späť, dav čítal asi 800 ľudí. Keď dav tiahol pred notárskym úradom, padlo z davu niekoľko výstrelov a tiež kamene hádzali do notárskeho úradu a jeden kameň padol a rozbil dve tabule na okne. Pred obecným domom sa dav zastavil a k davu prehovoril obvinený Csiffáry. Hovoril, že oslavujú slobodu, že po 20. rokoch zbavili sa otroctva, českej nadvlády, privolával slávu veľkému Maďarsku, Horthymu, Imrédymu a Musolinimu a na konci svojej reči vyzýval občanstvo, aby nerobilo žiadne násilnosti, aby sa v pokoji rozišli. Po jeho reči spievali maďarskú hymnu a potom obvinený Csiffáry s občanmi z Panej odišiel z Veľkého Cetína. Veľko-cetínčania za spevu a výkrikov tiahli ďalej po obci. Keď sa dav znovu zastavil pred obecným domom, na čele davu videl som obvinených Antona Culku st.,

---

⁹⁶ poštu zanesiem

Antona Culku ml., Michala Culku, Štefana Ficu, Jána Csandu, Michala Hupku, učiteľa Prešinského. K davu prehovoril na krátko myslím, že Michal Hupkja, presne to však neviem, hovoril v tom smysle, ako Csiffáry. Dav spieval a kričal, že chce, aby bola na obecnom dome maďarská zástava, na to traja Culkovci, Hupka a Prešinský, i Štefan Fica prišli na chodbu notárskeho úradu a žiadali notára, aby dal vyvesiť maďarskú zástavu a Michal Culka so svojim otcom žiadali, aby ešte v ten deň odstránil svoju úradníčku Hedviku Danišovú, že mu potom zaručí poriadok v obci a jeho osobnú bezpečnosť. Notár potom vyšiel pred obecný dom a povedal davu, že nemôže vytýčiť zástavu, keď ju nemá, na čo dav odpovedal, že si prinesú sami. Na

-következő oldal-

to Hupka s Prešinským priniesli zástavu, ovenčili ju a na notárskom úrade vyvesili. Potom sa dav za spevu a výkrikov: "Éljen Magyarország, Horthy, Imrédy, Musolini" rozchádzal a išli ľudia do krčiem.

Asi o siedmej hodine počul som krik, že autobus ide, vyšiel som pred obecný dom a videl som, že sa autobus späť otáča smerom na Nitru, lebo dav asi 50 ľudí ho napadol, videl som s určitosťou všetkých troch Culkovcov a Štefana Hupku, ako hádzali kamene do autobusu Tamáša Prajzu, počul som Culkovcov ako kričali: "zabite toho českého psa, rozbite mu autobus". Culkovcov dobre poznám aj podľa hlasu, preto omyl je vylúčený.

Na obecnom úrade sišli sa viacerí občania, medzi nimi aj Štefan Fica, ktorý notárovi prehlásil, že nedovoli poštu odvieť, lebo má na to rozkaz ako člen národného výboru. Nehovoril od koho má ten rozkaz. Potom im notár ukázal, že ani v pokladne nemá peniaze, že medzi poštou penieze do Nitry nevezie, tak potom súhlasili s tým, aby odniesol poštu. Ja som išiel s notárom Ševellom na okresný úrad do Nitry a keď sme autom išli pred potravným družstvom, stálo tam asi 50 ľudí, medzi nimi Ján Csanda, ktorý kričal na nás "zabite českých psov", a Ondrej Mészáros, ktorý kričal zase: "zabite slovenských psov." Utekali k autu a hadzali kamene do nášho auta, menovaných dvoch som s určitosťou poznal, hádzali aj iní, ale tých nepoznám. K autu sa však nedostali, lebo sme im ušli.

Viacej vo veci udať neviem.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

[Vrch. strm. Bernhardt aláírása]

Obvinení Štefan Hupka a Ondrej Mészáros a svedok Tomáš Prajza sa neustanovili. Predvolanie není vykázané.

Skončené, podpísané.

D. a. h.

{...šlo 22 NOV. 1938}

[Rybárik aláírása]

[Vesel aláírása]

{...sal }

vyš. sudca

zapisovateľ

{...rovnal }

{...ačil }

Tk. Predlož spisy s doručenkami

{... kus ...}

Kal. 10 dní.

-következő irat-

Tk XII 983/38

Krajskému súdu (p. vyš. sudcovi) 25

Tk XII 983/38
27

U s n e s e n i e.

V trestnej veci proti Eugenovi Csiffárymu a spol. pre § 176 tr. zák. atď. nariad'ujem predvedenie obvinených Ondreja Mészárosa čp. 179 a Štefana Hupku čp. 25, obyvateľov vo Veľkom Cetíne, k výsluchu na deň 15. decembra 1938 o 10. hodine do miestnosti krajského súdu v Nitre, prízemie č. dverí 14.

I e b o

obvinení sa vzdor riadnemu predvolaniu na termin dňa 18. 11. 1938 neustanovili a svoje nedostavenie sa neomlúvili.

Predvedením poveruje sa četnícka stanica v Ivánke pri Nitre.

Krajský súd v Nitre, odd. XII

dňa 30. novembra 1938

[aláírás]
vyš. sudca

Četníckej stanici

v Ivánke pri Nitre.

Zasielajúc predváďací rozkaz žiadam Vás o predvedenie obvinených Ondreja Mészárosa čp. 179 a Štefana Hupku čp. 25, obyvateľov vo Veľkom Cetíne, na horeuvedený termín.

Krasjký⁹⁹ súd v Nitre, odd. XII

dňa 30. novembra 1938

[aláírás]
vyš. sudca.
{Došlo 1/12.38 [aláírás]}
{spisal }
{porovnal [aláírás]}
{[...] 1/12 }
{ 1 kus [...]}
{

Kanc. Termín: 15. 12. 1938 o 10. hod.

Doruč opis na adresu

Volaj svedka Tomáš Prajza, majiteľ autobusovej dopravy, Nitra.

-következő oldal-

{P}¹⁰⁰ St 3655/38
Státnemu zastupiteľstvu, 14

Tu.

k návrhu v-zhľadom na udelenú amnestiu,

{KRAJSKÝ SÚD V NITRE, odd. XII.}

{ dňa 5. decembra 1938 }

{P}¹⁰¹ [aláírás]
vyš. sudca

[...]: so spisy na adresu

Tk XII 983/38

⁹⁹ Krajský

¹⁰⁰ ŠTÁTNE ZASTUPITEĽSTVO v NITRE / DOŠLO -5. [...] 1938 / STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

¹⁰¹ KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: 10. XII. 1938 / 1 STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

evid. 14 do [...]
10. [S. m.]

28

Pánu vyšetrujúcemu sudcovi
Tu.

Vraciam k dokončenu stopovania,
lebo amnestia prez. ref. zo dňa 2. dec.
1938 sa na tento prípad nevzťahuje,
keďže trestný čin bol opáchaný po 7. okt.
1938.

{Štátne zastupiteľstvo v Nitre,}
{ dňa 9. DEC. 1938 } [aláírás]

-következõ irat-

{Lístok zpiatočný – adresát Tomáš Prajza - zpät'}

-következõ oldal-

{P}102
{Vyvolané;}
{Všetkym listonošom neznáme}

-következõ irat-

-49-

Dočasná četnícka stanica Čechynce, okres Nitra. Čechynce, 15. december 1938.
K čís. jedn. 10/1938. {P}103
Vec : Mészáros Ondrej a Hupka Štefan K r a j s k ý s ú d
z Veľkého Cetína-predvedenie.

Odpoveď k čís. Tk XII 983/38 z 30. 11. 1938. N i t r a , Tk XII 983/38
27 28

Oznamujem, že Ondrej Mészáros a Štefan Hupka z Veľkého Cetínu, okres
Nitra, nemohli byť toho času predvedení, nakoľko v mesiaci novembri 1938
utiekli do obce Pani – Maďarsko a doteraz sa nevrátili.

Menovaní budu tun. četníckou stanicou vedení v patrnosti a vprípade,
že by sa z Maďarska vrátili bude to tam. krajskému súdu dodatočne písomne
oznámené.

Veliteľ stanice
[Vrch. strážm. ... aláírása]

-következõ irat-

-50-

Čís. jed. Tk XII 983/38.
29

102 KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: -3. XII. 1938 / STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

103 KRAJSKÝ SÚD v NITRE / DOŠLO: 16. XII. 1938 / 1 STEJNOPIS / RUBRIK PRÍLOH

Zápisnica o výsluchu svedka
spísaná dňa 21. decembra 1938 u krajského súdu
v Nitre v trestnej veci Eugena Csiffáryho
a spol. pre § 176 tr. a § 4/II, 6/II z. čl. 40/1914
a § 14. z. na ochr. rep.

P r í t o m n í :

Viliam Jung, vyš. sudca
Ivan Vesel auak., zapisovateľ

Svedok po upozornení podľa § 210 tr. p. odpovedá takto:

I. na otázky všeobecné:

Meno: Tomáš Prajza

Vek: 31 ročný

Rodište: Hluk /oks. Uh. Hradište/

Bydlište: Čermany

Rodinný stav: ženatý

Náboženstvo: rim. kat.

Zamestnanie: autodopravca

Pomer k obvinenému a k ostatným v tejto veci interesovaným
bez pomeru

Má svedok z trestného činu, ktorý je predmetom tohoto trestného
pokračovania, škodu a akú? poškodený o 400 Kč

Dňa 3. novembra t-r- asi o 3/4 na 7. hod. ráno keď som
prišiel na konečnú stanicu autobusovej dopravy vo Velk. Cetíni v
zatáčke potravného družstva zastavil ma dav asi 200 ľudí z ktorých
traja a to Michal Culka, Anton Culka st. a Anton Culka ml. zo vzdia-
lenosti asi 3 krokov od autobusu začali hádzať na autobus kamenie
ktorým rozbili okno v predku auta a poškodili karosériu a keď som
pomalu pokčáčoval¹⁰⁴ v jazde zavesili sa mi viacerí na predok auta

67. Výsluch svedka v stopovaní, vyšetrovaní a na dožiadanie Čís. skl. 20
Štátna kníhtlačiareň v Košiciach 106-36

-következő oldal-

pri čom odlomili prednú tyč. Kto sa na auto zavesil som nevidel, lebo
som sa musel chrániť pred hádzanými kameni a hlavu zohnúť. Anton Culka
ml. chcel otvoriť auto, skočil na stupačku a otváral dvere držiac v ruke
browning, môj spolujazdec Grek Ján, robotník z Nitry, Irecká cesta 6/a
ktorý kľučku držal a tak otvorenie voza zabránil. Ja som medzi časom
obrátil vôz a s týmto ušiel preč, pri čom obv. Anton Clka ml. z voza
soskočil. Pri hádza kamení len spomenutí traja kričali na mňa: Bűdöš
Tót a podobné vyhrážky maďarsky, ktoré som si ani nezapamätal, lebo
maďarsky nerozumiem. Spomenutí traja obvinení stáli od davu len asi
na dva kroky v predu, z davu samého nikto na autobus nehádzal, ani mi
nenadával, ani nevyhrážal.

Som poškodený o obnos Kč 400.-Kč s ktorým sa pripojujem

---

¹⁰⁴ pokračoval

k trestnému pokračovaniu, žiadam náhradu škody a potrestanie páchatelov

Iné k veci udat' nemám.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

[aláírás] Tomáš Prajza

vyš. sudca:

[Vesel aláírása] Tk XII 983/38

zapisvateľ: 30

K. Termín: 29. 12. 1938 o 11. h.

[... svedka ...]

N. 21. 12. 1938

[aláírás]

vyš. sudca.

{Došlo 22 DEC. 1938 [aláírás]}

{spisal }

{porovnal 22. 12. [38] }

{[...] [aláírás]}

{ 1 kus [...] }

-következő irat-

-51

Čís. jed. Tk XII 983/38.

31

Zápisnica o výsluchu svedka

spísaná dňa 29. decembra 1938 u krajského súdu
v Nitre v trestnej veci Eugena Csiffáryho a spol.
pre [§] 13. zak. na ochr. rep.

P r í t o m n í :

Viliam [Jung], o.s., vyš. sudca

Ivan Vesel, [auth.], zapis.

Svedok po upozornení podľa § 210 tr. p. odpovedá takto:

I. na otázky všeobecné:

Meno: Ján Grék

Vek: 31 ročný

Rodište: Chikago / Amerika /

Bydlište: Nitra

Rodinný stav: ženatý

Náboženstvo: evang. a. v.

Zamestnanie: robotník

Pomer k obvinenému a k ostatným v tejto veci interesovaným
bez pomeru a zaujatia

Má svedok z trestného činu, ktorý je predmetom tohoto trestného
pokračovania, škodu a akú? nie.

Niekedy začiatkom mesiaca novembra t. r. požiadal ma

autodopavca¹⁰⁵ Prajza, ktorý v tom čase u mňa býval, aby som s ním chodil na autobuse, lebo že je ohrožovaný a bál sa sám tam jazdiť. Bol som s ním viackrát a deň po rozhodnutí o našich hraniciach ráno, keď sme prichádzali na stanicu autobusu do Veľ. Cetína, upozornil som ešte šoféra Prajzu, že je pri stanici nejaký neobvyklý shluk ľudí a čo to má znamenať. Keď

67. Výsluch svedka v stopovaní, vyšetrowaní a na dožiadanie Čís. skl. 20
Štátna kníhtlačiareň v Košiciach [106-36]

-következő oldal-

sme prišli k zástupu, videl som ako troch prvých Culkovcov, ktorých poznám, jeden z týchto v čiernych okuliaroch, ich otec, ukazujúc rukou kričal maďarsky "Mész vissza", Prajza v strachu im odpovedal, že už ide, otáčal auto, v tom ale jeden z Culkovcov, ktorí už predtým kusy tehál a kamene v ruke držali, hodil kus tehly do predného okna autobusu, ktoré rozbil a strepinami poranil Prajzu, ktorý sa však včas zohnúl, takže nebol tehlou zasiahnutý. Videl som kamene a tehly hádzať starého Culku a jedného zo synov, druhý syn, asíce ktorý má šoférsku skúšku, skočil na stupátko a snažil sa otvoriť dvere, u ktorých som sedel a ktoré som držal, aby som mu v tom zabránil. V tom sa už autobus otočil, [dost...] beh a pri tom obvinený Culka soskočil so stupátka autobusu.

Iné vo veci udat' neviem.

Hlasite diktované, schválené a podpísané.

D. a. h.

[Grék Ján aláírása]

[aláírás]
vyš. sudca

[Ivan Vesel aláírása]
zapisovateľ

{ ŠTÁTNE ZASTUPITEĽSTVO v NITRE }
{ DOŠLO 30. [XII] 1938 }
{ STEJNOPIS }
{ RUBRIK PRÍLOH }

Štátnemu zastupiteľstvu

[...] Št 3655/38

35

po prevedení [zasielam]
KRAJSKÝ SÚD V NITRE, odd. XII
29. decembra 1938.

[aláírás]
vyš. sudca

---

¹⁰⁵ autodopravca

Szüllő Rezső plébános jelentése 1947-ből

A pozsonyi születésű Szüllő Rezső nagycétényi plébános¹⁰⁶ jelentésére már több helyütt hivatkoztunk és idéztünk is belőle.¹⁰⁷ Most az idézett forrást¹⁰⁸ teljes egészében szeretnénk nyilvánosságra hozni, mivel fontos kordokumentuma a második világháborút követő nagycétényi és környéki eseményeknek, egyúttal felhívja a figyelmet az eddig helytörténeti szempontból a témában szinte kiaknázatlan szlovákiai egyházi forrásokra is.

A teljes gépelt forrásanyag valójában a nemespanni leányegyház körüli bonyodalmakat dokumentálja¹⁰⁹, mely külön figyelmet érdemel és később több más forrás bevonásával újabb feldolgozásra és értelmezésre kerül majd, de a plébános jelentésében terítékre kerül a környék és a teljes felvidéki magyarság második világháború utáni közös sorsa.

Szüllő Rezső nagycétényi plébános viszonya a nemespanni szlovák hívekhez, illetve főként "önkéntes" szlovák kántorához nehezen nevezhető felhőtlennek. Bizonyára ez is közrejátszhatott abban, hogy új felettesénél a nagyemőkei esperesnél is közbenjárhattak az elmozdítása érdekében.¹¹⁰ Ennek az lett az eredménye, hogy Nemespann leányegyházat, mint utóbb ismert csak átmenetileg, Felsőszöllős plébániához csatolták. Felmerült a leányegyház önállósodása is, amire azóta sem ismert újabb példa.

Matej Dreveňák esperes 24 éves nagyemőkei szolgálata után önként kérte áthelyezését, ami 1946. április 30-án meg is történt Grínádra (ma Bazin része).¹¹¹ Őt követte 1946. május 2-ától egészen 1956-ig Anton Horák plébános, aki rendbehozatta a háborúban megsérült nagyemőkei Szent Péter és Pál templomot.¹¹²

Felhasznált irodalom:

Brančan, Imrich 1948: Ako sa žije v obci Paňa. Náš národ augustus 15., 5.

---

¹⁰⁶ 1945-1956 között nagycétényi plébános, közben 1951-ben 8 hónapra a mocsonoki internálótáborba került.

¹⁰⁷ **Buday/ Csuthy/ Fehér** 2014, 68-69; **Buday/ Csuthy** 2015, 193, 108. jegyzet.

¹⁰⁸ **Archív Trnavskej arcidiecezy**, fond Trnavská apoštolská administratúra, 1947, Int. 18/ 729 (prez. 11314 č. 230/47); Adrián Lančarič levéltáros Úrnak ezúton is köszönjük a segítségét.

¹⁰⁹ A faluban 1947-ben népmissziót tartottak a lelkek megnyugvására és a kedélyek lecsillapítására. Ennek ellenére a helyzet az akkori általános körülményeknek köszönhetően is még sokáig nem rendeződött teljesen és még 1948-ban is durva hangulatkeltés folyt a jobboldali sajtóban (**Brančan** 1948).

¹¹⁰ Lásd például a Szlovák Liga kérését: **Archív Trnavskej arcidiecezy**, fond Trnavská apoštolská administratúra, 1947, Int. 18/ 763 (prez. 4845). A Szlovák Liga iratanyagai (lásd **Archív Matice slovenskej**), feltéve hogy a helyi források is fennmaradtak, további adalékokkal szolgálhatnak az ügyhöz.

¹¹¹ Lásd **Käfer** 2014, 71.

¹¹² **Keresteš et al.** 2015, 280.

Buday Péter – Csuthy András 2015: Nagycétény és Nemespann szakrális kisemlékei és egyéb emlékjelei. *Acta Ethnologica Danubiana* 17, 169-204.

Buday Péter – Csuthy András – Fehér Sándor 2014: A nagycétényi hegykönyv 1807-1922. Budapest.

Csuthy András 2013: A nemespanni magyar iskolakrónika 1926-1939. Révkomárom.

Jócsik Lajos 1943: A magyarság a cseh és szlovák néprajzi térképeken. Budapest.

Käfer István 2014: Lexikonok békességszolgálati lehetősége.

Magyar Sion L. Új folyam VIII/1, 57-71.

Keresteš, Peter et al. 2015: Janíkovce. Nitra.

Popély Gyula 1989: A magyarság számának alakulása az 1921. és 1930. évi csehszlovákiai népszámlálások tükrében. *Századok* 123/1-2, 44-75,

Popély Gyula 1991: Népfogyatkozás – A csehszlovákiai magyarság a népszámlálások tükrében 1918-1945.

Vadkerty Katalin 2001: A kitelepítéstől a reszlovakizációig. Pozsony.

Valószínűleg nemespanni elsőáldozók Szüllő Rezső plébánossal

Predmet: Bohoslužby v P a n i

V Pani dňa 12. XII. 1946.

Najdôstojnejšej
Apoštolskej administratúre

v T r n a v e

Nakoľko občania našej obce v záujme konečného rozriešenia otázok, vyplývajúcich zo spravodlivého zavedenia bohoslužobného poriadku chcú byť dobrými veriacimi a chcú byť účastními milostí, obraciame sa na Najdôst. Apoštolskú administratúru ako predstaviteľa občanov s týmto pamätným spisom:

Postavenie a účinkovanie katolíckych kňazov v dnešnom varu svetových premien je nadmieru zodpovedné a temer nadľudské. V zápase rôznych ideológií katolícky kňaz zostáva nestranným poradcom veriaceho človeka v chvíľach duševnej potreby a posilňuje ho pravdami Božími.

My toto všetko sme blahodarne pocítili, keď Vaša najdôst. 1
pozornosť a starostlivosť nám poslala, žiaľ len na krátko do-
brého kňaza v osobe pána kaplána. Nejde o osobu ani meno. Jeho a.
účinkovanie v kostole i mimo neho, medzi dospelými i školskou
mládežou sľubovalo splniť tie najkrajšie naše nádeje. Slováci b.
v tomto národnostne smiešanom prostredí našli v ňom svojho o- c.
pravdivého kňaza-človeka, ktorý nehľadel na národnú prísluš-
nosť veriaceho. Pomáhal, povzbudzoval a liečil všetkých.

Odišiel. Škoda ho veľmi. Iste ho však bolo inde viac treba.

-második oldal-

Potom prišlo Vaše nové rozhodnutie.

Podľa neho bol u nás bohoslužobný poriadok ustálený tak, že slovenské bohoslužby budú v mesiaci striedavo v Pani a Veľ. Cetíne, to značí v Pani každú druhú nedeľu, alebo po sviatku, ak príde do toho, keď bola omša vo V. Cetíne bude zasa u nás. Bolo to celkom jasné. Vieme, že ste mali svoje najlepšie úmysly.

Lež prosíme Vás, aby ste nás tu láskave vypočuli:

Máme svoj bohato dotovaný kostol, máme svojho organistu, 2. a b
naša obec dáva fare veľké odmeny vo forme pozemkov a my dnes c.
vlastne máme iba jednu omšu do mesiaca/ ak nepríde do toho
nejaký sviatok/. Preto len jednu slovenskú, lebo pán admini- 3
strátor druhú omšu v mesiaci považuje za maďarskú. To jest,
po omši je evanjelium a kázeň len v maďarskej reči.

Myslíme, že je toto pre nás primálo.

Toto veľmi pociťuje aj naša školská mládež, ktorá raz za- 4a.

¹¹³ A következő plébánosi válasz ezen feliratra vonatkozik. A pirossal való aláhúzások és jelölések valószínűleg Szüllő Rezsőtől származhatnak, hiszen ezekre vonatkoznak az egyes válaszai.

mesiac počuje slovensky Božie slovo. V našej obci potrebujeme viac styku s kňazom. Pred tým v týždni bývaly dve omše a teraz za mesiac je jedna, alebo dve zádušné: Nemá ich kto slúžiť.

b.

Pýtame sa teraz úctive, komu je potrebná maďarská kázeň, keď tu vlastne niet Maďarov? Úradne môžeme dosvedčiť, že reslovakizovalo aj tých 3% kedysi Maďarov, ktorí donedávna chýbali zo 100%.¹¹⁴

5.

Toto nie je nespokojnosť, toto je len skromné upozornenie na niečo nesprávne a nezdravé, čo ukracuje práva slovenských veriacich.

6.

Počuli sme pastiersky list. Zaujala nás hlavne stať o kňazskom povolání. Plne sme si to nielen všimli, ale aj zaštepili do srdca a chceli by sme sa stať i svetskými apoštolmi hlásania

-harmadik oldal-

Milosti Božej v tomto povolání. Ale zaráža nás to, že u nás jede¹¹⁵ o spasenie ľudských duší, ale ide viac o získavanie duší národnostne triedených, čo bolí, lebo Kristus Pán nie to povedal, že hlásajte evanjelium jednému národu, ale všetkým ľuďom dobrej vôle a všetkým tým, ktorí vás budú počúvať otvoreným srdcom a chcjú svoje spasenie, teda nie len Maďarov.

7.

Ako to veľmi dobre vystihol pastiersky list, že kňaz udeľuje všetky Božie milosti v mene Pána Ježiša Krista, ako jeho zástupca všetkým ľuďom bez ohľadu na národnosť¹¹⁶, navštevuje veriacich vo vlastných domoch, aby ich posilnil, bez ohľadu na národnosť. Bohužiaľ nie je tomu takto u nás. Lebo sú duchovným pastierom navštevovaní¹¹⁷ len privilegované rodiny národnosti maďarskej, kým o rodiny slovenskej národnosti sa teraz už nikto nestará. Prečo? Či tá slovenská usporiadaná kresťanská rodina si nezaslúži prv návštevy, ako rodina maďarská, ktorá žije v pochybných, neusporiadaných pomeroch? Či po skončení sv. omše nemá mať času a dobrého slova duchovný pastier pre slovenskú rodinu, ale len pre rodinu, ktorá v náboženskom ohľade sa ukazuje maďarskou¹¹⁸, ale keď sa jedná o hmotné zaistenie, je v prvom rade rodinou veľmi slovensky cítiacou?

8

a.

b.

9.

Sú slovenskí veriaci tunajší skutočne takí zlí, ako sa o nich tvrdí? Odobrejú si dnes desiatky čísiel Katol. novín, opravili si svoj vojnou poškodený organ, zaviedli si permanentnú sbierku na vojnou poškodený kostol.

10.a.

b.

c.

d.

Pýtames sa, či dáva duchovný pastier príležitosť, aby sa pálčivé problémy už raz vyriešili? Je tu dobrá snaha?

11.

¹¹⁴ Ez az adat nehezen hihető, mivel a népbírósaági perek ekkor még csak az első ítéleteken lehettek túl. A perbe fogott személyek ugyan jelezték reszlovakizálási szándékukat, azt azonban minden bizonnyal elutasították.

¹¹⁵ nejde

¹¹⁶ národnosť

¹¹⁷ navštevované

¹¹⁸ maďarskou

U nás sa neštve ani nikomu na tele neubližuje.

12.

Len s trpkosťou konštatujeme, že keď tu boli Maďari ako okupanti slovenskej zeme, nik sa nesmel ani odvážiť žiadať tie minimálne práva aj pre slovenských veriacich.

-negyedik oldal-

Vtedy to bolo samozrejme tak a teraz sa operuje ustavične heslom: každému, čo mu patrí.

Veľmi, veľmi Vás uctive prosíme, nedovoľte, aby sa zastalo v našej obci na započatej ceste, ktorá veľmi mnoho sľubovala. Je časove nesmierne potrebné, aby ľudí kostol spájal, vábil, duševne zohrieval a potechu dával, aby bol miestom konsolidovania pomerov a nie aby bol príčinou rozbrojov a rozladenosti. Zľahostajnenie veriacich by mohlo priniesť nesmierne škody. Najmä tu sa to nesmie stať!

Veríme, že vypočujete tento prosebný hlas a svojím priaznivým rozhodnutím sošlete iste na nás Božie požehnanie.

V úcte oddaní

.....[ismeretlen aláírás] [Henrik Ďurica aláírása]
tajomník úradu MNV (P)¹¹⁹ predseda MNV

-következő oldal-

13. XII. 1946.
3163

---

¹¹⁹ MIESTNY NÁRODNÝ VÝBOR * PAŇA * (vö. 2010 Csal. mar. II/1, 9)

-második irat-

1.

230/47. Főtisztelendő

E g y h á z i F ő h a t ó s á g.

T r n a v a.

A panni v́ybor 1946 december 12-én kelt beadványára az alábbi pontokban válaszolok. Bár az eddigi jelentéseimben már előre válaszoltam az itt felhozott vádakra és állításokra, a teljesség kedvéért ismételten összefoglalom azokat.

1./ a. Kebisz Antal kétségen kívül jó pap volt, igazságos, tárgyilagos, jó munkatárs, jó paptestvér. Azért is interveniáltam meghagyása érdekében, mert szereplése enyhítette az itteni feszültséget¹²⁰, szlovák voltánál fogva, eredményesebben fékezhetette a panniak kilengéseit stb. Igaz, hogy az ő népszerűsége is hanyatlott, amikor hozzányult a kedélyekhez¹²¹, ugymond: "már a szlovák káplán is a plebános káros befolyása alatt áll" – Kebisz káplán urral kapcsolatos megjegyzéseim személyét nem érintik, csupán a vádakra vonatkozó észrevételeim lesznek.

b./ Ha az emlékirát írójának legszebb reményei azok voltak, amik Pannon történetek és történnek, akkor azok sem szépnek, sem emberinek mégkevésbé keresztényinek nem nevezhetők.

c./ Beismerik, hogy Pann nem tiszta szlovák község, viszont később az 5. pontban ugyan ezt tagadják. A szlovákok megtalálhatták káplánukban papjukat, de milessz azokkal a magyarokkal, akikkel legjobb akarata mellett sem tudott beszélni, s viszont leginkább rászorultak a vigasztaló szóra. Igaz, hogy a legjobb szó sem ér semmit, ha az ötlet legelemibb feltételei az emberi jogok sincsenek meg. Maga Kebisz káplán ur fájlalta legjobban, hogy magyarul nem tudván, nem érintkezhetik a magyar hivekkel.

2./ a./ A templom szegény, szinte önmagát sem tudja föntartani. A temető fáit hoznának neki hasznot, ha a panni hivek nem lopnának el minden évben több ezer Kč értékű fát. Ezt szóvátettem a v́ybornak, a csendőrségnek, a hiveknek a templomban, de eredmény nélkül. Még a missió után is loptak el fát.¹²²

b./ Két kántorunk is van.¹²³ Az egyik de jure, a másik de facto, aki az előbbit a kenyérétől fosztotta meg. Ügyében már több ízben tettem jelentést. A legutóbbi az esperesi véleményetéssel¹²⁴ együtt kb. már egy éve vár az elintézésre. A kántori javadalom 20 mh.

c./ A község egy fillérrel sem járul hozzá a pap eltartásához.

---

¹²⁰ tollal javítva, eredetileg: szereplésemet

¹²¹ tollal javítva, nem olvasható ki.

¹²² A temető fáit, már Szentkereszty Antal tanító 1846-os felfogadási szerződésében is említik és védeni szánják (Csuthy 2013, dokumentumok I/1). Később 1899-ben Erzsébet királyné emlékére 100 lucfenyőt ültettek a faluban (1899 Erzsébet királyné emlékfái. Budapest, 156). Révay István gróf felajánlásából 1933-ban újabb 300 db akácfacemetét ültettek a temetőbe és a határba (Csuthy 2013, 132. jegyzet, dokumentumok IV/17). Az azonban kérdéses, hogy ezen utóbbiak szerepelnek-e a valószínűleg az első bécsi döntést követően a Fogyasztási Szövetkezet által kibocsátott képeslapon.

¹²³ Imrich Brančan (1914-1974) és a korábbi tanító Zsittnyan István (1916-1997). Zsittnyan és Brančan távozása után ismét Csiffáry Jenő (1895-1967) vette át a kántori feladatokat, halála után pedig Csekey Ferenc (1923-1999).

¹²⁴ tollal javítva, eredetileg: véleménnyel ment el

A javadalmat Heiszler, Kaszás, Pallya stb. alapítványok alkotják.

d./ Nem az adminisztrátor, hanem az Egyházi Főhatóság intézkedett így. A hónap utolsó vasárnapján minden istentiszteletnek, tehát: ének, ima, prédikáció, litánia magyarnak kellene lennie. Sajnos a vőbor és a kántorhelyettes szabotálja az egyházi intézkedést, úgyhogy ezen a vasárnapon csak a prédikáció megy magyarul. A káplán távozása óta, azaz 1946. okt. 12.-1947. augusztus 3-ig összesen 30 ünnepélyes szentmise volt, ebből 3-on volt csak magyar prédikáció, de csak prédikáció, a többi: ima, ének már szlovákul ment¹²⁵. Sajnos, abba a megalázó helyzetbe kerültem, hogy a panni templomban, sem az ordinárius, sem a helyi lelkész, hanem a kommunista vőbor és a kántor szabják meg az istentisztelet rendjét.

4./ Hogy ezenallítás mennyire igaz, az előbbiekből kitűnik. Az iskolás gyermekeknek a szlovák hittanórán magyarul kell többször megmagyaráznom, hogy mi mit jelent, mert különben nem értenék meg a hittant: így a hittanóra részben szlovák nyelvórává válik. Különben hetenként van ~~hi~~ hittanóra, amit a lelkész akadályoztatása esetén a kanonika misszióval ellátott kántor tart meg. Tehát a "školská mládež" hetenként hallhatja, ha nem is az Isten igéjét, de a szlovák beszédet. És itt ez a fontos, az iskolában is, a templomban is. Hogy mennyire viseli a kántor szívén az Isten igéjét, ki-

-második oldal-

2

tűnik a naplóbejegyzésekből. Ha tart hittanórát: csak éneket tanít, többször teljesen elmarad a hittan.

b./ Mig volt káplán lehetett hetenként két mise, mert őt teljesen átengedtem a panni pasztorációnak, minden más dolgot magam látva el. Így is Kiscétényvel együtt az iskola év alatt háromnapi¹²⁶ elfoglaltsága volt csupán, juthatott belőle a személyes pasztorációra is bőven. Pannon aköznapi szentmisén csak a miséts szolgáltató család szokott résztvenni (2-3 ember) míg Nagycétényben a nyári sürgős munkaidőt leszámítva 50-100, adventben, bőjtben még több a napi misehallgató.

5./ Ennek a pontnak szomorú története van. Nem sok dicsőséget hoz szerzőinek.

Az 1930. népszámlálás szerint Pann lakossága 66 %-ban volt magyar, 31 % szlovák és 3 % zsidó.¹²⁷ A lakosság lényegileg ma is ugyanaz. Nehezen hihető, hogy a magyarok a cseh¹²⁸ uralom alatt meghamisíthatták volna a statisztikát javukra, amikor az összeírást szlovák hatósági emberek

---

¹²⁵ tollal javítva, eredetileg: volt.

¹²⁶ háromnapi

¹²⁷ Az 1930-as hivatalos népszámlálási adat szerint 720 lakosból 394 (55%) csehszlovák, 304 (42%) magyar, 12 (2%) zsidó, 1 német és 9 ismeretlen nemzetiségű volt. A plébános által idézett adatok egyházi kimutatásból, vagy az 1910-es vagy 1919-es népszámlálásból származhattak, mivel azokhoz közelít (ŠA Nitra, sčítanie ľudu 1919 film č. 812/3; 1920 Soznam miest na Slovensku dľa popisu ľudu z roku 1919. Bratislava, 50). Az 1930-as népszámlálás is erősen befolyásolt volt a hatalom által (vö. **Jócsik** 1943, 9-10, 10-15, 41; **Popély** 1989; 1991, 159), de ugyanez elmondható a rákövetkező nemzetiségi kimutatásokról is, ami vélhetően nem volt túl nehéz a falu (és a régió) vegyes összetételéből kifolyólag. Nemespann egy a ritka kivételek közül, ahol a magyarság száma abszolút értékben fokozatosan csökkent (a falu lakosságával párhuzamosan) 1880-1910 között, míg a szlovákságé előbb erősödött majd stagnált. Az 1919-es és 1921-es számértékek szerint kis mértékben növekedett a magyarság száma, ami valószínűsíthetően földosztás vagy telepítés eredménye volt. A szlovákság száma az 1921-es és 1930-as népszámlálás szerint jelentős mértékben növekedett.

¹²⁸ a forrásban ceruzával aláhúzva, bal oldalt kérdőjel.

végezték. Az is nehezen hihető, hogy a szlovákok félelmükben magyarnak jeleltek a hatóság szlovák biztosai előtt. Az is kétséges, hogy a 6 éves magyar uralom alatt szlovákosodott el Pann annyira, hogy ma magyar hirmondónak sem akadott benne. A tényekre világot vet az iskola. Az első ČSR alatt Pannon kétosztályos magyar iskola volt 120-130 gyermekkel, míg szlovák csak egy, 1934 óta¹²⁹, 40-22¹³⁰ ingadozással és fogyó tendenciával, bár a liga iskola sok erkölcsi és anyagi támogatást kapott a hatóságok részéről. Merészen állítás volna, hogy a magyar iskola jobb megélhetést biztosított volna, mint a szlovák, s ezért iratkoztak volna bele többen. – 1947. tartott népmisiót P. Victorin teljesen szlovákul prédikált, viszont a magán érintkezésben: tanácskérésben, gyónásban a hívek tulnyomó¹³¹ többsége magyarul beszélt. A prédikációt sokan nem értették, de ott voltak, mert a szlovákok ezt is számonkérték tőlük. Tehát ebből is politikát csináltak.

Az említett hivatalos statisztika a reszlovakizálásnak köszönheti eredményét. Tárnyilagos, hiteles története a következő:

1945. jun. 2. Pallya Kálmánt és Tibort, Csiffára¹³² Jenő ny. kántortanítót a katonák a helyi hatóságok kezdeményezésére Nyitrára hurcolták, ahol kezüket présbe szorították, fejükre lepedőt csavarva derékszíjjal verték. Csiffáry különben mankón járó rokkant.

1945. jul. 9. 5 panni magyart börtönbe zártak, ahonnét súlyos pénzért kiszabadultak. Majd két magyart, köztük a mankós Csiffáryt munkatáborba vitték, ahonnét csak két hónap mulva szabadultak csak ki pénz lefizetése mellett.¹³³ A front óta a magyarok állandó inzultusnak voltak kitéve. Gyalázták őket lépten-nyomon: Špina Maďar, Hnusný Maďar, Maďari za Dunaj; volt a megszokott keresztény felebaráti üdvözlés.¹³⁴ A háttérben a magyar lakosság elhurcolása Kérről, Udvardról és a többi magyar községekből a Dunapartra. A pánikot növelte a Kérről elmenekült és itt bujkálók százalmas állapota.

1945. okt. Nagycétényben és a környékbeli magyar falvakban munkás toborzás volt Csehországba. Ismert dolog volt, hogy zárt marhakocsikban fegyveres katonák viszik az embereket Csehországba, ahol mint háborus bűnösöket táborba terelik és pénzért árulják.¹³⁵ A toborzás fenyegető hangú behívóval kezdődött, majd 20 főnyi fegyveres katonaság jelent meg a faluban az engedetlenek összeszedésére. A megriadt férfiak a szőlőhegyre menekültek. A katonaság a bujdosókra hajtóvadászatot rendezett nagy lövöldözéssel. Sebesült nem volt. Végül 17 jelentkezett, akiket el is vittek Csehországba. Szemtanuja voltam ennek az épületes procedúrának.

A magyar telepeseket (panniak és cétényiek) és bérlőket elkergett

¹²⁹ Gyakorlatilag 1932-ben nyílt szlovák osztály a Slovenská liga támogatásával. A kiscétényi állami iskolához tartozó nemespanni szlovák osztály 1938-ban önállósult volna új iskolaépület építésével, ez azonban a történelmi események (első bécsi döntés) hatására már nem valósult meg (Csuthy 2013, 9, 50. jegyzet).

¹³⁰ javítva, eredetileg 28 (?)

¹³¹ tulnyomó

¹³² Csiffáry

¹³³ A két munkatáborba zárt személy Csiffáry Jenő (1895-1967) volt iskolaigazgató és Csuthy Sándor (1900-1992) korábbi falubíró volt (Buday/ Csuthy/ Fehér 2014, 69), amire számos egyéb dokumentum is utal. A többi börtönbe zárt személyek pontos kilétére (Pallya Kálmán, Szovics Imre) valószínűleg a népbírói iratok részletes kutatása vethet majd fényt (MV SR – ŠA Bratislava, Okresný ľudový súd Nitra).

¹³⁴ Szóbeli közlésből ismert, hogy a verbális meghurcoltatás a későbbiekben (értsd az általános helyzet javulása után) is gyakran előfordult.

¹³⁵ Vadkerty 2001, 25 A Szlovák Telepítési Hivatal jóváhagyásával 1945 szeptemberétől decemberig 1-ig 9247 magyart hurcoltak kényszermunkára Csehországba.

ték bérleményeikből. Ott kellett szinte mindent hagyniok. Nem számított az sem, hogy a bért előre kifizették, az új urak szedték a termést. Közmunkákra, ingyen fuvarozásra csak a magyarokat rendelték ki.

Közben megindult a reszlovakizálás. Először a výbor tagjai járták végig a családokat, majd a csendőrség irt össze s végül a reszlovakizáló biztosok. Egyidejűleg a legjobb gazdák¹³⁶ vagyonát elkobozták, mint utolsó menedéket, a reszlovakizálást jelölték meg. Többször dobolták, hogy csak a szlovákok, illetve a reszlovákok kaphatnak háborús kártérítést, hadi segély vásárolhatnak állatokat, gépeket s csak ők kaphatnak ki pénzt a a kötött betétekből. Riasztó példa volt az elbocsátott tanítók és tisztviselők¹³⁷ nyomora is. A népbiróság is működésbe lépett. Cétényben 300 embert idéztek be, akiket

-harmadik oldal-

3.

bizonyos illetékek lefizetése mellett felmentettek. Pannról 6 magyart idéztek bíróság elé. Két embert ítéltek el. Az egyiket 6 a másikat 1 hónapra¹³⁸: mert fogadták 1938-ban a magyarokat és a Ker. szoc. párt tagjai voltak.

Ennyi jogszerű és humánus előzmény után Pann egészen, Cétény nagy többségben reslovakizált, négyszer levezetett reslovakizáló akció után.

A výbor most már azt az egy magyar prédikációt is sokalja, amelyet pedig 1946 II.-ban jegyzőkönyvileg nagykegyesen engedélyezett.

A házasság és ordináció is érvénytelen ennyi "vis és metus" mellett, nem még a reslovakizáció, amit annyira irgalmatlan terrorral csikartak ki a megriadt és mindenkitől cserben hagyott magyar lakosságból. Lehet-e Isten áldása az olyan művön, amit annyi bűn és jogtiprás hoz létre? Lehet-e az egyházi intézkedéseknek alapja az ilyen statisztika?

6./ Milyen emberek, keresztények lehetnek azok, akiknek ez a rengeteg embertelenség és bűn semmi, sőt még mindig a szlovákokat tartják megrövidítetteknek. Az igaz, hogy csak a szlovákoknak van joguk, a magyarok törvényen kívül álló jogfosztott pária, akinek már imádkoznia sem szabad a maga módján, mert akkor a mások jogait sérti.

7./ Éppen ezt akarja szegény üldözött magyarság is, hogy nekik is hirdessék az evangéliumot az anyanyelvén.

8./ a./ Rágalmazás az, hogy csak magyar családokat látogatok, vagy hogy ők privilégizált embereim volnának. Különbséget soha sem tettem magyar szlovákok között.

b./ Rágalom az, hogy a magyar családok rosszabbak a szlovákoknál. A Panni 4 törvénytelen házasságból 3 szlovák 1 magyar. A plebániánk többi 4 rendezetlen házassága mind szlovák. (Kis és Nagycétény)

9./ Sem a szentmise előtt, sem utána nem szoktam senkivel sem beszélgetni, mert nincs rá időm. Előtte azért nem, mert mise előtt rendszerint gyónok vannak, utána pedig azért nem, mert otthon vár rám a második szentmise és predikáció. De ha valaki jelentkezik nálam ügyes-bajos dolgával, bárki legyen is az, mindig elintézem.

Hogy a reszlovakizálás az embereket megtanította hazudni és alakoskodni, arról én nem tehetek. Ez logikusan következik az előzményekből. Amilyen a fa, olyan a gyümölcse. Hogy milyen erkölcsi rombolást vitt végbe az embe-

---

¹³⁶ gazdák

¹³⁷ tisztviselők

¹³⁸ hónapra

rek lelkében a reslovakizálás, az már most is mutatkozik, katasztrófálisan pedig akkor fog jelentkezni, ha egyházüldözésre kerül majd sor. Aki egyszer megtagadta meggyőződését, annak nem lesz probléma a másik tagadás: a hittagadás sem. Szép kilátások a jövőben.

10./ Hogy milyenek a panni hivek, arról szólnak az eddigi jelentéseim, szólnak a panniakon megbotránkozó környékbeli józan szlovákok. Pl. a panniak 3/4 része kommunista / magyarok nem szavazhattak / Mindaz az embertelenség, amit föntebb jelentettem, az ő művük. 1945. szept, 8-án 3 fiatalember megtámadott, Szibériába kergetett, mert a templom mellett az ifjúsággal a K.A. keretében foglalkozni¹³⁹ merészeltem. Számptalan följelentést küldtek ellenem, elődöm ellen is a csendőrségre azt állítván, hogy a prédikációban a di-cső oroszokat szidom. 1946. husvétnapján lekánászottak, pofozni, akasztani akartak. Védelmemre sem az előbbi, sem az utóbbi¹⁴⁰ alkalommal, senki sem kelt, pedig az inzultálás nyilvánosan történt. Vasárnap megszokott jelenség a mezei munka. Gy A temető fáit rendszeresen¹⁴¹ lopják mondván: a halottaknak nincs fára szükségük. Felhívásomra sem szünt meg a lopás, sem tanuk nem jelentkeztek, mert a panniak ismerik embereiket és félnek a bosszútól.

b./ Nagynehezen 10 példányt adnak el az iskolás gyermekek. Plénum előtt tett spontán vallomásuk szerint inkább a magyarok vásárolják, hogy tanuljanak belőle szlovácul.

c. Összegyűlt 5.500. –Kčs, a melyre a magyarok ép ugy adakoztak, mint a szlovákok, hiszen házról házra gyűjtöttek.

d. Egy év alatt kb. 1000.-Kčs, elég silány összeg. Viszont az 1932 templom javítás- és orgonaépítéskor a 140.000.-Kč tulnyomó részét a magyarok adták össze, amelyről tanuskodnak a gyűjtő iverk és a szines ablakok dedikálása is.

11. Bár megoldódnának a problémák, de az igazság szellemében, nempedig a farkas és bárány meséje alapján.

12. Mindez a töménytelen gyűlölet, embertenség¹⁴², brutális bánásmód, munkatábor, börtön, vaskesztyű, megalázás, gyalázkodás, mind semmi. Akkor egyáltalában mi a valami?

-negyedik oldal-

4.

13. Bár a magyaroknak volna csak annyi joga, mint volt a 6 éves magyar éra alatt az odajutott szlovákoknak. A panni földosztáskor ugyanannyi szlovák kapott földet, mint amennyi magyar. És épen a mankós Csiffáry, akit 6 hónapra ítelt el a népbíróság, javasolta a Kunský, Ďurica, Taldik, Červen, Titka, Zábojnik panni szlovákokat a juttatásra.

Ma már sokkal nyugodtabb a helyzet, mert a földre terítettellenfél már megsem moccan. A missió is csillapította a kedélyeket. Jelenleg csend van.

A problémák átmeneti megoldásaként a következőket javaslom:

1. Vagy küldessék állandó káplán, aki minden vasárnap misézne Pannon, mint volt eddig is, és intenziv pasztorációs munkát fejthetne ki.

2. Vagy önállósítani kellene Pannt. Van külön temploma, 80 m. hold javadalma rossz házzal, de szép telekkel. Előbb-utóbb ugy is el fogják ko-

¹³⁹ foglalalkozni

¹⁴⁰ tollal javítva, eredetileg: mostani

¹⁴¹ rendszeresen

¹⁴² embertelenség

bozni a nagyobb javadalmak fölöslegét. Most a fölösleget az állam mindenféle adó címén már úgy is elviszi, így legalább megmaradna.

3. Vagy csatoltassék átmenetileg Felsőszöllőshöz. Így a minden vasávasárnap mi se és az intenzivebb pasztoráció is biztosítva volna, egyuttal az 5 holdas létminimum alatt álló szöllősi beneficium is el tudná tartani javadalmását. Nehézséget az agenda sem képezne, mert Pannak külön anyakönyvei és számadásai vannak. – Részemről ez utóbbit tartanám a legmegfelelőbb megoldásnak. Csak másfél km-rel van messzebb Szöllős, mint Cétény.

Az emlékirat szerzője Brančan Imre helyettes¹⁴³ kántortanító, aki a néppel való meghasonlása után allitólág távozni készül. Az aláíró vőborelnök a kommunista párt képviselője, a jegyző pedig törvénytelen házasságban él a hivek nagy épülésére.

Az idevonatkozó egyházhatósági leiratok számai:

5437/45, 5459/45, 5953/45, 5588/46, 9234/46

A kapcsolatos plebániai hivatal jelentéseinek száma:

1945 X.5.85.sz., 122.sz. 133.sz. 151. sz. 1946.I.21. 21.sz. 24.sz.
114.sz. 179.sz.

Nagyecétény, 1947. augusztus 3.

Velký Cetín¹⁴⁴

[Szüllő Rezső aláírása]
adm.

(P)¹⁴⁵

Č. 195/1947.

Ak by prevedenie veci nenarážalo na ťažkosti, odporúčam Paňu právne pripojiť k Hornému Sílešu. Sílešké beneficium by sa tak zveladilo a cetínské by neutrpelo ujmu, lebo koľko by stratilo, toľko by získalo na daniach a poplatkoch, ktoré sú pro vyšších dôchodkoch neúmerne vysoké. Mohla by sa sriadiť aj fara v Pani. Správca fary (resp. kurácie)

nech by bol Slovák ,ale človek snášanlivý. Poznamenávam, že sám by som sa ~~nerađ~~ nedobre cítil ako farár paňanov. Mám o nich ten dojem (uznám, že povrchný, lebo zblízka ich nepoznám), že sú veľmi nároční a málo náboženski.

Veľ. Janikovce, 9. VIII. 1947. S úctou a oddanosťou

A. Horák, farár.

¹⁴³ helyettes

¹⁴⁴ fekete tollal javítva, mint a szlovák nyelvű megjegyzés az irat végén

¹⁴⁵ körirata: RÍMSKOKATOLÍCKY FARSKÝ ÚRAD * belül: VELKÝ CETÍN

-harmadik gépelt iratmásolat-

11314/947

15. decembra 1947

Bohoslužby.

P. P.

Miestný Národný Výbor

P a ň a .

Na Vašu žiadosť o úplné zrušenie maďarských bohoslužieb odpovedám.

Aj keď je pravda, že celá obec reslovakizovala, treba poznamenať, že nevedno koľko z reslovakizácií bolo prijatých a aj v prípade prijatia všetkých, to nemení na skutočnosti, že ľud hoci sa reslovakizáciou vrátil k svojmu rodu, tým samým sa ešte nestal dokonale znalým slovenčiny. Bude treba ešte dlhšej a umornej práce, aby sa dobre naučil slovensky a aby porozumel v kázňach ťažkým a abstraktným náboženským pravdám. A toto je nie účelom kostola, lež skôr školy. Bolo však zistené, že sú v obci aj takí čo slovenčinu vôbec neovládajú.

Pretože teda pomery vo Vašej obci vyžadujú ešte aj bohoslužby pre ľud nie dostatočne znály slovenčiny, [nemám] nateraz možnosti ináč upraviť bohoslužobný poriadok, ako to cirkevnou vrchnosťou už raz bolo rozhodnuté.

Vo Vašej žiadosti je viac omylov. Pre koho vraj má byť omša s maďarským spevom, keď tam Maďarov už vôbec niet. Ďalej sa tvrdí, že kraj je národnostne smiešaný, že za maďarskej éry Slováci nemali práv, len Maďari, vtedy boli len maďarské bohoslužby, nie je však jasné ako je to možné, že tam úplne pomadžarčili bohoslužby, hoci tam bolo málo Maďarov a na južnejších uzemiach a takým alebo väčším počtom Maďarov boli aj slovenské bohoslužby čiastočne alebo skoro aj úplne ponechané? Ďalej, že farár len k maďarským rodinám chodí, len s nimi sa stýka, že Slováci v obci nie sú horší ako Maďari, prečo Slovákov ukracovať, nech sa aj týmto spravodlivo [meria] atď.

Z toho všetkého vyplýva, že i podľa písateľov žiadosti maďarské obyvateľstvo v obci je, keď ho viac ráz spomínajú a že správne – podľa zásady v žiadosti toľko raz zdôraznenej: každému čo mu patrí – merala cirkevná vrchnosť i neslovanským veriacim, čo im prislúcha.

Ak žiadame spravodlivosť, najprv budme spravodliví my. Práve spravodlivosť a uznanie práv druhého, ako aj prevádzanie zákona kresťanskej lásky sú najvhodnejším prostriedkom ku konsolidácii pomerov. Nemožno vidieť chyby len na inom, na príklad na duchovnom, lež treba uznať, že máme každý svojich chýb dosť. Len toto vedie k náprave. Keby sa ktokoľvek, hlavne duchovný previnil, cirkevná vrchnosť neváhala brať ho na zodpovednosť. A situácia po dôkladnom vyšetrení nejavila sa takou, akou sa javí z Vašej žiadosti. Ba zistily sa iné veci, o ktorých náprave žiadosť nič nehovorí.

%

-második oldal-

Zistilo sa, že nariadenie cirkevnej vrchnosti o úprave bohoslužobného poriadku, ako z výš povedaného vidieť i dnes odôvodneného nebolo dodržané. Že na omši kedy má byť spev, organista maďarský nespieva a že práve len kňaz plní nariadenie cirkevnej vrchnosti. Organista tento rozkaz nedodržiava. A k tomu ten, čo to robí, nebol ani cirkevnou vrchnosťou menovaný a tento hoci obec má cirkevne menovaného organistu, prebral aj kántorské beneficium a dôchodky, hoci nemá na to nijakého právneho titulu, čo je úplne protiprávne

Žiadam preto, aby sa spomínaný nemenovaný organista dostavil na cirkevnú vrchost'¹⁴⁶ a sa ospravedlnil. Ináč, ak si veci nedá s cirkevnou vrchnosťou do poriadku, budem nútený proti nemu zaviesť právne pokračovanie

Ráďte to menovanému dať na vedomie a o upovedomení ma informovať.

Prípis posielam v odpise aj farskému úradu na vedomie.

Očakávajúc odpoveď ostávam s kresťanským pozdravením.

apoštolský administrátor a. n.

-negyedik irat-

4845/947

15. decembra 1947

Bohoslužby.

Dôstojný pán

Rudolf S z ü l l ö
zástupca farára

V e l k y - C e t í n

Priložene posielam na vedomie odpis prípisu vo veci zrušenia maďarských bohoslužieb, adresovaného MNV v Pani.

Vaše podrobné hlásenie o tamojších pomeroch a o trpkých skúsenostiach Vašich i veriacich, som vzal na vedomie. Pekné, že ste za takých okolností vydržali. Teším sa, že sa pomery už trochu uspokojily.

Vo veci vyučovania náboženstva dostanete iný prípis.

Na Vaše návrhy o osamostatnení Pane alebo o pripojení k Sílešu, odporúčané aj okresným dekanom, dostanete odpoveď tiež neskoršie, až¹⁴⁷ sa vyjadri sílešský dp. administrátor o veci.

Do Vašich modlitieb sa odporúčajúci

apoštolský administrátor a. n.

---

¹⁴⁶ vrchnost'

¹⁴⁷ až

-ötödik irat-

11314/947

15. decembra 1947

Vyučovanie náboženstva.

Veľadôstojný pán

Anton H o r á k
dekan-farár

Veľké Janikovce

Ráďte čo možno naskoršie¹⁴⁸ vyšetriť – pripadne v rámci inšpekcie a funkcii školského komisára – kto vyučuje náboženstvo v Pani, alebo ak učiteľ, či má kánonickú misiu a ako vyučuje, aké sú vyseldky¹⁴⁹, lebo prichádzajú ponosy, že hodiny alebo vynecháva, alebo učí spev. Ráďte pozrať aj do denníka a podať sem hlásenie.

Do Vašich modlitieb sa odporúčajúci

gen. vikár

-hatodik irat-

11.314/1947.

16. decembra 1947.

Dôstojný

Rím. kat. farský úrad

H o r n ý S í l e š .

Dp. Rudolf Szüllö, zástupca farára vo Veľkom Cetýne navrhuje, aby filiálka Dolného Cetýna: Paňa bola pripojená k Hornému Sílešu. Odôvodňuje to tým, že on bez kaplána nestačí všetko konať aj v Pani. Malo by to aj tú výhodu, že Paňa má toľko pozemkov benefičných, že pre chudobnú faru hornosíleškú by bolo užitočným, aby sa týmto po dôchodkovej stránke zlepšila. Pre Vás osobne by to malo tú výhodu, že nemáte kongruy¹⁵⁰, čím by pripojenie bolo vítaným. A potom ani prácou ste nie preťažený na Hornom Síleši.

Azda jediná nevýhoda by bola v tom, že je to od Vás niečo ďalej ako z Cetyna.

Návrh odporúča aj vdp. okresný dekan.

Ráďte sa k tomuto vyjadriť.

Do modlitieb sa odporúčajúci

---

¹⁴⁸ najskoršie

¹⁴⁹ výsledky

¹⁵⁰ kongrua - részjavadalalmazás

apoštolský administrátor a. n.

-hetedik irat-

ORDINARIATUS TYRNAVIENSIS

prez 11314 16. DEC. 1948

Prílohy: 1 Referent: [H]

Veľký Cetin, bohoslužby v
Pani.

Rím. kat. farský úrad

Veľký Cetýn

O žiadosti ráčte nám oznámiť
svóju mienku.

Trnava, 16. apríla 1947.

[...]

Všetky spisy vrátiť!

vid. č. 4845/47

Int. 18/729

Képek jegyzéke:

Nagycétény pecsétje (1706)	borító
Nagycétényi major (1886, Beszédes Sándor)	5. oldal
Nagycétényi szőlők (1886, Beszédes Sándor)	12. oldal
Pesti Hírlap 1938. október 16.	27. oldal
Pesti Hírlap 1938. október 16.	28. oldal
Az ezeréves magyar Felvidék – részlet (A Pesti Hírlap ajándéka)	29. oldal
Észak-Magyarország térképe (1938) - részlet	30. oldal
Kogutowicz Manó: A "Felvidék" közigazgatási térképe (1938) – részlet	31. oldal
Térképrészlet az első bécsi döntés határvonalával (ŠA Nitra)	32. oldal
A kiigazított határ (ŠA Nitra)	32. oldal
Nagycétény katasztere a visszacsatolás után (ŠA Nitra)	33. oldal
A nagycétényi bevonulási fogadóünnepség (Nagycétényi Önkormányzat)	34. oldal
Magyarország térképe 1940 – részlet	35. oldal
Az 1939-től érvényes új szlovák-magyar határ Nagycéténynél (1941)	35. oldal
Valószínűleg nemespanni elsőáldozók Szüllő Rezső plébánossal	89. oldal